

ISSN 2286-8658 (Print) ISSN 2672-9598 (Online)

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University Journal

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2565

Volume 11 No. 2 July - December 2022

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

119 ถ.ลำปาง-แม่ทะ ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง 52100

โทรศัพท์ 054-237399 ต่อ 3832 มือถือ 083-1563928

โทรสาร 054-241038

<http://www.rsc.lpru.ac.th>

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Lampang Rajabhat University Journal)

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ISSN 2286-8658 (Print) ISSN 2672-9598 (Online)
เป็นวารสารระดับชาติที่ทุกบทความได้รับการกลั่นกรองจากคณะกรรมการ (Peer Review) ซึ่งเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อย่างน้อยบทความละ 3 ท่าน

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิจัยหรือบทความวิชาการที่เป็นองค์ความรู้ทางด้าน
มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้องของคณาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการอิสระ
เพื่อนำไปสู่ประโยชน์ต่อบุคคล สังคมและประเทศชาติ โดยครอบคลุมสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์
ด้านการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ มนุษยศาสตร์ด้าน ภาษาไทย ภาษาจีน
และภาษาต่างประเทศ ดนตรี สังคมศึกษา การพัฒนาชุมชน ศิลปะและการออกแบบ บริหารธุรกิจ
ด้านการจัดการ การตลาด บัญชี คอมพิวเตอร์ธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ การเงินการธนาคาร
ธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจต่างประเทศ และการจัดการโลจิสติกส์ ครุศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี
การศึกษา การบริหารการศึกษา การศึกษาปฐมวัย จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว หลักสูตร
และการสอน วัดและประเมินผลทางการศึกษา ศิลปศาสตร์ ด้านนิเทศศาสตร์ และการท่องเที่ยว
 เป็นต้น

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม

กำหนดปิดรับต้นฉบับ

ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) กำหนดออกเดือนมิถุนายน ปิดรับ 30 ธันวาคม

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) กำหนดออกเดือนธันวาคม ปิดรับ 30 มิถุนายน

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ธิดิมา

คุณยศยิ่ง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก
อาจารย์ ดร.ปณิตทัต

ทองลาด
กัลยา

กองบรรณาธิการ : (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก Peer Review)

ศ.เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.เอนก ชิตเกษร	มหาวิทยาลัยพายัพ
ศ.กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา		ผศ.ดร.กมลทิพย์ คำใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต		ผศ.ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ศ.ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.เกศริน มนูญผล	
ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	
รศ.ดร.กนกอร สมปราษฎ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผศ.ดร.ชูศรี สุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รศ.ดร.กรกาญจน์ อรุณรัตน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ดร.นฤนาถ ศรภักยานิช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.กิตติมา ปรีดีติลก	สำนักงานการศึกษาเอกชน	รศ.ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รศ.ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.บัญญัติ ชำนาญกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
รศ.ดร.ฉัตรนภา พรหมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	ผศ.ดร.บุษยากร ติระพุดิกุลชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร	รศ.ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.ปานฉัตร อาการักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รศ.ดร.นิตยา สุวรรณศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	ผศ.ดร.มลิวลีย์ สมศักดิ์	
รศ.ดร.บำรุง คำเอก	มหาวิทยาลัยศิลปากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	
รศ.ดร.กรไชย พรหมสักร	มหาวิทยาลัยนครพนม	ผศ.ดร.รัศมี ต้นเจริญ	
รศ.ดร.ประจักษ์ สายแสง	มหาวิทยาลัยนเรศวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	
รศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	ผศ.ดร.เรखा อรัญวงศ์	
รศ.ดร.ปาริยัตถ์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์	
รศ.ดร.พิทยาภรณ์ มานะจติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ผศ.ดร.วรรณรัตน์ ใจจนวิเชียร	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รศ.ดร.พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ผศ.ดร.วัชรีย์ ร่วมคิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รศ.ดร.เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	ผศ.ดร.วิไลวรรณ วิภาจักษณ์กุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รศ.ดร.มนตรี พิริยะกุล	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	รศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.เมฆม สอดส่องกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	รศ.ดร.ศุภวรรณ เล็กวิไล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ.ดร.ยุพร ริมชลการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผศ.ดร.สมบัติ เวชกามา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
รศ.ดร.วาริพิน มงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ผศ.ดร.สมาน พูแสง	เกษียณอายุราชการ
รศ.ดร.สนม ครุฑเมือง	มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผศ.ดร.สิทธิชัย สาเอี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.สมคิด พรหมจ้อย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	ผศ.ดร.สุนทรพจน์ ดำรงพานิช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สุกัญญา เอ็มอัมธรรม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผศ.ดร.เสกสรรค์ แยมพินิจ	
รศ.ดร.สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย		ผศ.ดร.อรุณี หงษ์ศิริวัฒนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ		ผศ.ดร.อิราวัฒน์ ชมระกา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย		ผศ.ดร.อุดม คำชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
รศ.ดร.จำเนียร บุญมาก	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ผศ.ดร.อุไรวรรณ หาญวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ยุพิน จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย		

กองบรรณาธิการ : (ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน Peer Review)

รศ.ดร. บุญทวรรณ	วิงวอน	ผศ.ดร. จรีรัตน์	สุวรรณ
รศ.ดร. บุญเหลือ	ใจมโน	ผศ.ดร. ณัฐนันท์	ฐิตยาปราโมทย์
รศ.ดร. ปองปรารถน์	สุนทรภัส	ผศ.ดร. ดวงจันทร์	เตี้ยววิไล
รศ.ดร. พรชนก	ทองลาด	ผศ.ดร. นภาพรณ	เนตรประดิษฐ์
รศ.ดร. ไพฑูรย์	อินตะขัน	ผศ.ดร. ธนกร	สิริสุคันธา
รศ.ดร. พิสิทธิ์	ณอน บัวนก	ผศ.ดร. ปราโมทย์	พรหมขันธ
รศ.ดร. อัมเรศ	เนตาสัทธี	ผศ.ดร. ปารณนา	โกวิทยางกูร
รศ. พฤกษา	เครือแสง	ผศ.ดร. วียดา	แหลมตระกูล
รศ. สุวรรณ	โพธิศรี	ผศ.ดร. อนุรักษ์	อาทิตย์กวิน
ผศ.ดร. จตุรภัทร	วงศ์สิริสถาพร	ผศ. สมชาย	เมืองมูล
ผศ.ดร. ชุติกานต์	รักธรรม		

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดำเนินการมาเป็นปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2565 โดยยังคงมุ่งมั่นที่จะเป็นสื่อกลางการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่ครอบคลุมศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจและการใช้ประโยชน์ของบุคคล สังคม ท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

ภายในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความจำนวนทั้งสิ้น 10 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัยจำนวน 8 บทความและบทความวิชาการจำนวน 2 บทความ เนื้อหาโดยรวมของบทความสะท้อนถึงผลการวิจัยหรือมุมมองที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา การตลาด การเงิน – การบัญชี การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการดูแลสุขภาพ

กองบรรณาธิการวารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่าน นักวิจัย นักศึกษา นักวิชาการ หรือผู้สนใจทั่วไป จะได้รับข้อมูลทางวิชาการที่เป็นประโยชน์จากวารสารฉบับนี้ ท้ายนี้ ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่าย ที่ทำให้วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สามารถดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและพร้อมที่จะพัฒนาสู่วารสารที่มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ธิดิมา คุณยศยิ่ง
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

1.	การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล สงคราม	ณัฐณพัชร กลิ่นใจ	1
2.	การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานสำหรับ นักศึกษาครุศาสตร์	ธনীช มหาสินทรัพย์	12
3.	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องมหาเวสสันดร ชาดกของไทยและลาว : การศึกษาเปรียบเทียบความ ขัดแย้งและการแก้ไขปัญหตามหลักอริยสัจสี่	พระมหาสุบรรณ อ่ำกร่าง	23
4.	รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟ ในระบบวนเกษตร	ศรีไพร สกุลพันธ์	34
5.	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา แคลคูลัส 2 เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชัน ตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD	สุดาภรณ์ ภูแปง	46
6.	การพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะ เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	อิสริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ	58
7.	หมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำ ของประเทศไทย	Lin Chunmiao	69
8.	การศึกษาคำพ้องความหมายภาษาอังกฤษ โดยใช้ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล: Rich and Wealthy	สรณัฐ คำดี	81

บทความวิชาการ

9.	การสร้างคอนเทนต์บนภูมิทัศน์สื่อใหม่ในยุคดิจิทัล	ทิพย์ภาศิริ แก้วเทศ	92
10.	ผู้สูงวัยกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ	เบญจริสา ตันเจริญ	103

CONTENTS

		Page
Research Articles		
1. The Study the State of the Problems and Guideline for Education Management of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University	<i>Natnaphat Klinjai</i>	1
2. The Result of a Research-Based Learning Management for Education Students	<i>Tanat Mahasinsap</i>	12
3. Buddhist Literature in the Great VessantaraJataka of Thailand and Laos People's Democratic Republic : A Comparative Study of Conflicts and Solutions according to the Four Noble Truth	<i>PhramahaSuban Amkrang</i>	23
4. Supply Chain Management Model of Coffee Economic Crops in Agroforestry System	<i>Sriprai Sakunphun</i>	34
5. Comparison of the leaning achievement of Calculus 2 courses, Integration Techniques using Trigonometric Functions of Department of Mathematics by using the Student Teams-Achievement Divisions (STAD)	<i>Sudaporn Poopra</i>	46
6. The Development of Tie-Die Fabric Art Learning by Implementing Art-Based Teaching Model to Promote Creativity of Grade 6 Students	<i>Itsariyaphon Chaikulap</i>	58
7. Betel Nut Culture of Li Nationality in Hainan Island of P.R. China	<i>Lin Chunmiao</i>	69
8. A Corpus-Based Study of English Synonyms: Rich and Wealthy	<i>Soranut Kumdee</i>	81
Academic Article		
9. Creating Content on New Media Landscape in The Digital Age	<i>Tipphasiri Kaewthet</i>	92
10. Digital Media Literacy Related to Health Care Among Older People	<i>Benrisa Tancharoen</i>	103

การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

The Study the State of the Problems and Guideline for Education
Management of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University

ณัฐณพัชร กลิ่นใจ^{1*} และนางลักขณ์ ใจฉลาด²

(Natnaphat Klinjai^{1*} and Nongluck Jaichalad²)

^{1,2}สาขาการจัดการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

^{1,2}Field in Education Administration Degree of Master of Education Faculty of Education,
Pibulsongkram Rajabhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : natnaphat.148@gmail.com เบอร์โทร : 08 6931 6667

วันที่รับบทความ 9 ธันวาคม 2564

Received: Dec. 9, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 14 ธันวาคม 2565

Revised: Dec. 14, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 27 ธันวาคม 2565

Accepted: Dec. 27, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 2) ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม กลุ่มประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้อมูลในครั้งนี้ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานบัณฑิตศึกษา คณะที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 79 คน ร้องขอการบดีฝ่ายวิชาการ และรองคณบดีฝ่ายวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ด้านบัณฑิตศึกษาไม่ต่ำกว่า 4 ปี จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านจัดการหลักสูตร รองลงมาคือด้านอาจารย์และบุคลากรและด้านการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการตลาดมีปัญหาในระดับปานกลาง และด้านที่มีปัญหาลดลง คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในภาพรวม พบว่า มีแนวทางในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านหลักสูตรมีแนวทางดังนี้ 1) ควรมีการทบทวนในการพัฒนาหลักสูตรตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร 2) ควรให้มีหน่วยงานที่สามารถดูแลหรือรับผิดชอบด้านระดับบัณฑิตศึกษาโดยตรง 3) ควรให้มีบุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับทางด้านบัณฑิตศึกษาโดยตรง 4) ควรมีการวางแผนด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรเพื่อระดมพลังสมองเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร

คำสำคัญ: สภาพปัญหาและแนวทาง; การจัดการศึกษา; บัณฑิตศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to Study the State of the problems and guideline for education management of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University. The populations and respondents were 79 persons of administrators, instructors and officers in the faculty of graduate school and 7 persons of the Vice President for Academic Affairs and Deputy Dean for Academic Affairs or the experts of the graduate school had experience at least 4 years. The research instruments were five level rating scale questionnaires, semi-structured interview. The statistics used for data analysis were average, standard deviation and content analysis.

The research finding found that: The education management of graduate school, Pibulsongkram Rajabhat University in the overall was at a moderate level, when considering in aspects found that the highest problem was the curriculum management aspect, the instructors and officer aspect, public relations and promotion marketing aspect were at the middle level and the least problem was the expense for education. The second step was studying the guideline for education management of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University in the overall found that there was the guideline for education management of curriculum had guidelines followed by 1) should have reconsidering of curriculum development followed the period time of curriculum 2) should have the organization that took care or responded of the Graduate School aspect directly 3) should have the officers to take care of Graduate School aspect directly. 4) should have planning for the instructors responded the curriculum and instructors of the curriculum aspect for brainstorming about the curriculum management.

Keywords: Problems State and Guideline; Education Management; Graduate

บทนำ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ถือว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีหน้าที่หลักในการสร้างความมั่งคั่งทางปัญญาผ่านกระบวนการผลิตกำลังคนระดับสูง การพัฒนาการวิจัย ส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยการจัดการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (สกอ.) จึงได้จัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต 2) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา 3) มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2565) ต่อมาในปี พ.ศ.2558 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2558 และแนวทางการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2558 สำคัญได้มีการเห็นเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1) การกำกับมาตรฐาน 2) บัณฑิต 3) นักศึกษา 4) อาจารย์ 5) หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และสิ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) การเพิ่มคุณสมบัติอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรให้มีคุณวุฒิที่สัมพันธ์กับรายวิชาภายนอก รวมไปถึงการคุมวิทยานิพนธ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2562)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นมหาวิทยาลัยที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมลงพระปรมาภิไธย ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2547 อันมีผลได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2547 เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก และนักศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2565) ซึ่งภายในความดูแลของคณะต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก และในแต่ละปีก็มีจำนวนนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อมีจำนวนน้อยลง จึงทำให้การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาย่อมมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานและมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย ได้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการงานบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ขอบเขต

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จึงได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ คณบดีและรองคณบดีฝ่ายวิชาการของคณะที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ประธานหลักสูตรสาขาวิชาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 6 คณะ รวมทั้งหมด 79 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรในศึกษาครั้งนี้ คือ สภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

- 3.1 ด้านการจัดการหลักสูตร
- 3.2 ด้านอาจารย์และบุคลากร
- 3.3 ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา
- 3.4 ด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์ ได้มาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 โดยเลือกค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในภาพรวม และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดของทุกด้าน นำมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์

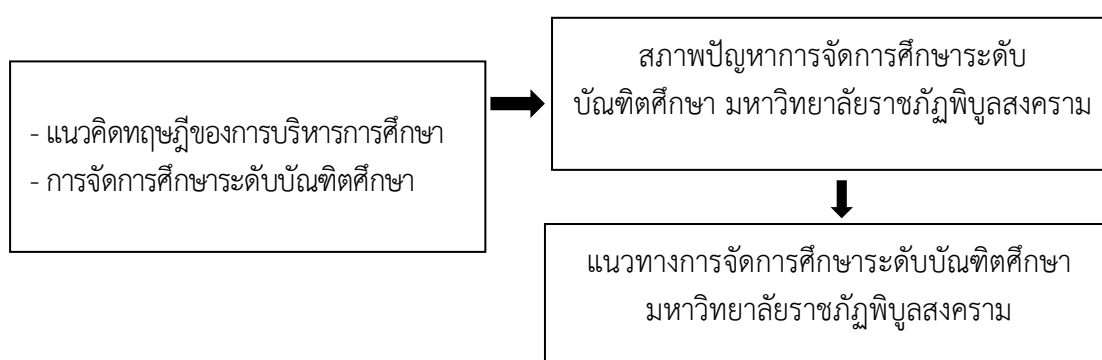
2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์ จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 รองคณบดีฝ่ายวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์การบริหารระดับบัณฑิตศึกษาไม่ต่ำกว่า 4 ปี ของคณะที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

แนวทางของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณบดีคณะที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ประธานสาขาวิชาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานบัณฑิตศึกษาของคณะที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 6 คณะ รวมทั้งหมด 79 คน จากการเลือกแหล่งข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้ง 4 ด้าน

2.2 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่า IOC (Index of Item Objective Conguence) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่าแบบสอบถามเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

2.3 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่าการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.965

2.5 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยทำการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามประชากรจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 รองคณบดีฝ่ายวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์การบริหารระดับบัณฑิตศึกษาไม่ต่ำกว่า 4 ปี ของคณะที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากผลการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยศึกษาประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้านนำมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นของผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมดของแต่ละคำถามที่มีลักษณะคล้ายกันและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้วิจัยนำมาสรุปผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาทางการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในภาพรวมพบว่า ด้านมีปัญหการบริหารการศึกษาที่สูงสุด คือ ด้านการจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีปัญหาลดสุด คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีปัญหา 4 ด้าน คือ ด้านจัดการหลักสูตร ด้านอาจารย์และบุคลากร ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด ดังนี้ 1) ด้านการจัดการหลักสูตร พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านการจัดการหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) 2) ด้านการอาจารย์และบุคลากร พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) 3) ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) 4) ด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในภาพรวมพบว่า ด้านการจัดการหลักสูตรมีปัญหาสูงสุด ดังนี้ 1) ควรมีการทบทวนในการพัฒนาหลักสูตรตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร 2) ควรให้มีหน่วยงานที่สามารถดูแลหรือรับผิดชอบด้านระดับบัณฑิตศึกษาโดยตรง 3) ควรให้มีบุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับทางด้านบัณฑิตศึกษาโดยตรง 4) ควรมีการวางแผนอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร เพื่อระดมพลังสมองเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่ามีปัญหาโดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านการจัดการหลักสูตร 2) ด้านประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด 3) ด้านอาจารย์และบุคลากร 4) ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในจัดอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์ และการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยตามความก้าวหน้าของศาสตร์นั้น ๆ รวมถึงการวางระบบการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ดังตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีธรรม ธีระกุล และคณะ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ด้านหลักสูตรควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและน่าสนใจ ควรเปิดหลักสูตรตามความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรควรมีความหลากหลาย ควรส่งเสริมให้นิสิตทุกสาขาวิชาทำวิทยานิพนธ์ (แผน ก) และควรมีหลักสูตรที่มุ่งเน้นการทำวิจัยให้มากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีธรรม ธีระกุล และคณะ (2556) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ด้านหลักสูตรควรปรับหลักสูตรและเนื้อหาให้มีความทันสมัย หลากหลาย และน่าสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้เรียนและตลาดแรงงาน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ควรเปิดรายวิชาในหลักสูตรที่เป็นวิชาเลือกให้นิสิต สามารถเลือกเรียนตามความสนใจด้วย ไม่ใช่เปิดตามความต้องการของหลักสูตร/สาขาวิชาเป็นหลัก ควรพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาที่เตรียม

ความพร้อมและรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยมีรายวิชาภาษาอังกฤษเฉพาะในแต่ละสาขาวิชา หลักสูตรระดับปริญญาโทควรเปิดสอนทั้งแผน ก และแผน ข ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน โดยกำกับดูแลให้มีคุณภาพเช่นเดียวกัน ทั้งนี้สถิติภาคพิเศษอาจจะเลือกเรียนแผน ก ได้เช่นกันเดียวกับภาคปกติ และหลักสูตรระดับปริญญาโทที่เปิดสอนอยู่แล้วควรขยายและพัฒนาเป็นหลักสูตรระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีกลุ่มผู้เรียนซึ่งเป็นศิษย์เก่าอยู่แล้ว และภาพโดยรวมสอดคล้องกับขนิดาภา ธรรมสอน (2551) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งพบว่าปัญหาด้านอาจารย์ผู้สอน คือ อาจารย์ผู้สอนในบางรายวิชา มีวุฒิการศึกษา ตรงกับสาขาวิชาที่ทำการสอน แต่ยังไม่ตรงประสบการณ์ในการสอน ปัญหาด้านระบบการจัดการศึกษา คือ ขาดบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานั้น ๆ โดยตรง ปัญหาด้านวิธีการสอน คือ การเรียน การสอนไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน บางรายวิชาสร้างความเบื่อหน่ายให้กับนักศึกษา

2. ด้านประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางซึ่งอาจเนื่องมาจากอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความสนใจให้บุคลากรโดยทั่วไปสนใจเข้ามาเรียน และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่มีความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในการเผยแพร่หลักสูตรเชิงรุกในเขตพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับทองธรรม ธีระกุล และคณะ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด ควรมีการประชาสัมพันธ์แนะนำหลักสูตรให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการปรับปรุงข้อมูลเว็บไซต์ของ มหาวิทยาลัยให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ควรมีโครงการให้ทุนสนับสนุนไป ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น และมีความหลากหลายกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ทางสถานีโทรทัศน์ ฯลฯ และควรประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงครอบคลุมทั้งพื้นที่

3. ด้านอาจารย์และบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางซึ่งอาจเนื่องมาจากอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการได้มาของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์ และการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ รวมถึงการให้บริการข้อมูล แนะนำแก่นักศึกษา และอาจารย์ผู้สอนซึ่งสอดคล้องกับทองธรรม ธีระกุล และคณะ (2556) ด้านคุณภาพอาจารย์เพิ่มจำนวนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิตามเกณฑ์และมีความเชี่ยวชาญใน สาขาวิชาให้มากขึ้น ในบางสาขาวิชาอาจารย์มีน้อยแต่ต้องควบคุมดูแลนิสิตเป็นจำนวนมากส่งผลต่อ คุณภาพของบัณฑิต อาจารย์ไม่มีเวลาสอนอย่างเต็มที่และใช้วิธีมอบหมายงานให้นิสิตไปทำแทน เนื่องจากรับงานภายนอกมากเกินไป จึงควรใส่ใจดูแลนิสิตให้มากขึ้น อาจารย์ควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ มั่นคง มีมุทิตาจิต และมีความเป็นครูที่แท้จริง อาจารย์ต้องมีความรู้และลุ่มลึกในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่าง ชัดเจนแท้จริง นิสิตจึงจะได้รับความรู้ที่ถูกต้องและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง อาจารย์ควรเตรียมการสอนให้ มากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น มีเอกสารประกอบ มีเนื้อหาที่ทันสมัยน่าสนใจตรงกับสาขาวิชาและความต้องการของนิสิต มีจิตวิทยาในการสอนและใช้เทคนิคการสอนที่น่าสนใจ ฯลฯ อาจารย์ต้องมีจริยธรรมและจรรยาบรรณทั้งในเรื่องขอความเป็นครูและเรื่องทางวิชาการ จึงจะเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เรียนได้ โดยเฉพาะผู้เรียนในหลักสูตรทางการศึกษาที่เป็นผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับขนิดาภา ธรรมสอน (2551) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

เชิงราย ซึ่งพบว่าปัญหาด้านอาจารย์ผู้สอน คือ อาจารย์ผู้สอนในบางรายวิชามีวุฒิการศึกษา ตรงกับสาขาวิชาที่ทำการสอน แต่ยังขาดประสบการณ์ในการสอน ปัญหาด้านระบบการจัดการศึกษา คือ ขาดบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานั้น ๆ โดยตรง ปัญหาด้านวิธีการสอน คือ การเรียนการสอนไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน บางรายวิชาสร้างความเบื่อหน่ายให้กับนักศึกษา และภาพรวมสอดคล้องกับทองธรรม ธีระกุล และคณะ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ปัจจัยด้านอาจารย์และบุคลากร เจ้าหน้าที่ควรมีความรวดเร็วในการทำงาน และให้บริการมากขึ้น อาจารย์บางท่านไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้นิสิตเข้าใจได้ง่ายหรือการ ถ่ายทอดความรู้บางวิชาไม่ชัดเจน บุคลากรและเจ้าหน้าที่ควรมีจิตบริการมากกว่าที่เป็นอยู่ บุคลากรสายสนับสนุนไม่เพียงพอในบางสายงาน อาจารย์บางท่านพูดจาไม่เหมาะสมและใช้อารมณ์กับนิสิต

4. ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเนื่องมาจากอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการดำเนินการชำระค่าใช้จ่าย ในเรื่องของการรักษาสภาพของนักศึกษา และการสนับสนุนให้มีทุนวิจัยให้นักศึกษา รวมถึงการจ่ายค่าสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทองธรรม ธีระกุล และคณะ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการศึกษาค่อนข้างสูง เช่น ค่าหน่วยกิตสูงเกินไป ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่ายไม่เหมาะสมกับทุก สาขาวิชา ควรจะกำหนดอัตราที่แตกต่างกันและมีความเหมาะสมในแต่ละสาขาวิชา การชำระค่าลงทะเบียนควรขยายเวลา และมีการแบ่งชำระเป็นงวด ๆ ค่าใช้จ่ายในการรักษาสภาพนิสิตสูงเกินไป และค่าใช้จ่ายบางรายการเกินความจำเป็น เช่น ค่าเดินทางไปศึกษางานต่างประเทศ เป็นต้น

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านการจัดการหลักสูตร ภาพรวมดังนี้ 1) ควรมีการทบทวนในการพัฒนาหลักสูตรตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร 2) ควรให้มีหน่วยงานที่สามารถดูแลหรือรับผิดชอบด้านระดับบัณฑิตศึกษาโดยตรง 3) ควรให้มีบุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับทางด้านบัณฑิตศึกษาโดยตรง 4) ควรมีการวางแผนอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรเพื่อระดมพลังสมองเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ทองธรรม ธีระกุล และคณะ (2555) ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ สรุปได้ว่า หลักสูตรควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยและน่าสนใจตรงตามความต้องการของตลาด หลักสูตรควรมีความหลากหลาย ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิตามเกณฑ์และมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาให้มากขึ้น

2. ด้านประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด ภาพรวมดังนี้ ดังนี้ 1) ควรมีการประชาสัมพันธ์หลากหลายวิธีทั้งสื่อออนไลน์ทุกทาง 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์โดยการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็น Interactive Learning ให้มากขึ้นยิ่งขึ้น 3) ควรให้มีหน่วยงานกลางที่สนับสนุนการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย 4) ควรให้หน่วยงานที่เปิดหลักสูตรมีโควตาในการเข้ามาเรียนโดยไม่ต้องผ่านการสอบข้อเขียน 5) ควรประชาสัมพันธ์โดยผ่านศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันที่กำลังศึกษาเพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับทองธรรม ธีระกุล และคณะ (2555)

สรุปได้ว่า ควรเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย และควรปรับปรุงข้อมูลเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านอาจารย์และบุคลากร ภาพรวมดังนี้ 1) ควรมีการทบทวนคุณสมบัติของเกณฑ์หลักสูตรที่จะเปิดใหม่หรือปรับปรุง 2) ควรใช้ศักยภาพของอาจารย์ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3) การรับอาจารย์เข้ามาใหม่ควรเน้นการผลิต ผลงานวิชาการทั้งงานวิจัย เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยมีการวางแผนอย่างน้อย 2 ปี สอดคล้องกับชนิดาภา ธรรมสอน (2551) สรุปได้ว่าควรมีการจัดอาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษาให้เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนเพื่อที่จะได้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอนมาเพิ่มเติมให้เพียงพอโดยใช้แนวทางในการสำรวจ ความต้องการ ความจำเป็น และการใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนการสอน

4. ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ภาพรวมดังนี้ 1) ควรสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษามาชำระค่ารักษาสภาพ โดยมีการลดค่าปรับ 2) การรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อควรพิจารณาเรื่องของเกณฑ์การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ควรกระตุ้นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และนักศึกษาให้มีการพัฒนาหัวข้อวิจัย สอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ และสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ให้เร็วขึ้น 4) ควรพัฒนาหลักสูตรโดยจัดรายวิชาบังคับให้นักศึกษาได้เรียนครบ อย่างน้อย 9 หน่วยกิต เพื่อให้นักศึกษาสามารถเสนอสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ได้เร็วขึ้น 5) ควรวางแผนการสอบประมวลความรู้ให้เร็วขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้สอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ได้เร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทองธรรม อีระกุล และคณะ (2555) ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการศึกษาสูง ค่าบำรุง และค่าธรรมเนียมการศึกษาแบบเหมาจ่ายไม่เหมาะสมกับทุกสาขาวิชา ค่าใช้จ่ายในการรักษาสภาพนิสิตสูงเกินไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เกิดจากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีแนวทางในการจัดอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิตรง หรือสัมพันธ์ และพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย

1.2 ควรมีการวางระบบการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงาน ด้านหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทาง และรูปแบบการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ.2562: การประกันคุณภาพการศึกษา*.
https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2021/05/20210531145957_66340.pdf
- ชนิดาภา ธรรมสอน. (2551). *การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. การศึกษาอิสระ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.*
- ทองธรรม ชีระกุล, วันวิสาข์ แก้วสมบุญ, เสาวนีย์ แสงสีดำ, วารุณี ทิพย์โสด, ศศิธร ดีใหญ่ และโสภณ วัฒนเมธาวิ. (2555). ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 13(2), 48-61.
- ทองธรรม ชีระกุล, วันวิสาข์ แก้วสมบุญ, เสาวนีย์ แสงสีดำ, วารุณี ทิพย์โสด และศศิธร ดีใหญ่. (2556). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ. หน่วยวิจัยสถาบัน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. (2565). *ประวัติความเป็นมา*. <https://www.psru.ac.th/history>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). *เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558*. <https://bandhit.srru.ac.th/wp-content/uploads/2022/11/g01.pdf>
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2562). *เอกสารวิทยากร เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2562*. <https://acad.srru.ac.th/?p=4348>

การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

The Result of a Research-Based Learning Management for Education Students

ธนัช มหาสินทรัพย์^{1*}

(Tanat Mahasinsap)^{1*}

^{1*}ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{1*}Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education Chiang Mai Rajabhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : tanat_mah@cmru.ac.th เบอร์โทร : 06 3796 6868

วันที่รับบทความ 19 พฤษภาคม 2564

Received: May. 19, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2565

Revised: May. 25, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 30 พฤษภาคม 2565

Accepted: May. 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษาของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต โดยใช้การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 2) เพื่อศึกษาความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิตที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิจัยเป็นฐานกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต โดยใช้การบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิจัยเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของนักศึกษาหลังเรียน ด้วยการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานอยู่ในระดับมาก และ 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเรียนรู้; วิจัยเป็นฐาน; นักศึกษาครุศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the learning achievement in the language for communication course for teachers of the bachelor of education students using research as a base, 2) study the research process capability of the bachelor of education students and 3) Studying the satisfaction of the bachelor of education students towards research-based learning management in language for teacher communication courses. The sample consisted of 30 students. Learning management plan, quiz and questionnaire, the statistics used for data analysis consisted of mean, standard deviation, and t-test. The results of the research showed that 1) the learning achievement in the language for communication course for teachers using research-based. 2) the research process ability of post-study students

with research-based learning management was at a high level, and 3) the satisfaction of learners who Learning in language for teacher using research-based courses The overall picture is at a high level.

Keywords: Learning Management; Research-Based; Education Students

บทนำ

ปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาทุกระดับมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งในตัวผู้สอนและตัวผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการลดบทบาทของผู้สอนจากการเป็นผู้บอกเล่า บรรยาย สาธิต เปลี่ยนมาเป็นผู้ที่วางแผนการจัดการกิจกรรมให้กับผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องเน้นที่บทบาทของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีพันธกิจ (Mission) คือ ผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานบัณฑิต สาขาการศึกษาและมหาวิทยาลัย โดยร่วมมือกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดี ส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์ ให้มีศักยภาพ ในการเป็นคณาจารย์คณะครุศาสตร์ที่สามารถ ทั้งในการผลิตบัณฑิต การบริการชุมชน และสังคม อย่างสอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิทยาการทางการศึกษา สนับสนุนและส่งเสริม การทำวิจัยเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษา ที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการ ของท้องถิ่นที่จะนำไปใช้เป็นองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์ วิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา บรรจุให้สอนในระดับปริญญาตรี ประเภทหมวดวิชาชีพครูและเป็นวิชาหนึ่งที่บรรจุไว้ในหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยเนื้อหาในคำอธิบายรายวิชา ประกอบด้วยแนวคิดและความสำคัญวิชาภาษาไทย หลักสูตรภาษาไทยระดับประถมศึกษา พยายามคำในภาษาไทย ชนิดของคำไทย วลีและประโยคในภาษาไทย หลักการใช้ภาษาไทย นิทาน และวรรณคดีสำหรับครูประถมศึกษา และแนวคิดพื้นฐานเบื้องต้นการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2564)

การวิจัยเป็นฐานตามแนวคิดของ Clark (1997) เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถตอบโจทย์ของพันธกิจ (Mission) ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ สามารถผลิตและพัฒนากลุ่มผู้เรียนของสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู ได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกับแนวคิดจากผลการวิจัยของ แจ่มละมัย โจรเสนา (2560) ที่ได้กล่าวว่า เป็นการนำการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้หรือการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ใช้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ใหม่ ข้อค้นพบใหม่ หรือหาคำตอบที่เชื่อถือได้ และอาศัยกระบวนการสืบสวนในการสืบค้นหาข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์หรือทดสอบข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป การวิจัยจึงเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบระเบียบ ซึ่งใช้ในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ สามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นฐานมาใช้ในด้านวิชาการศึกษา นั้น นอกจากจะเป็นการสร้างประสบการณ์

ในการเรียนรู้ที่ดี แล้วยังเป็นแรงจูงใจและเสริมแรงในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรียนด้วยความตั้งใจไม่เกิดความเบื่อหน่าย อันจะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ในวิชาด้านการศึกษาดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้สอนในด้านครุศาสตร์ จึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในรายวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษาโดยใช้วิจัยเป็นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

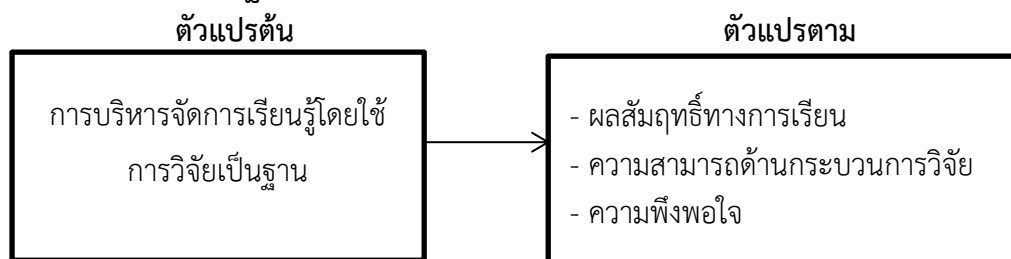
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต โดยใช้การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน

ขอบเขต

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 125 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม
2. **ตัวแปรที่ศึกษา** ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถด้านกระบวนการวิจัย และความพึงพอใจ
3. **เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีเนื้อหาทั้งหมด 8 บท

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต โดยใช้การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตอยู่ในระดับมาก

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานในรายวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

1. **ประเภทงานวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีแบบแผนการวิจัยแบบ Pre Experimental Design แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) มีนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 125 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ** ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เนื้อหาจำนวน 8 บทเวลา 8 สัปดาห์ ๑ ละคร 3 คาบ รวม 24 คาบ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 1 ชุด 3) แบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย จำนวน 1 ชุด 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน จำนวน 1 ฉบับ 5) การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนการสร้าง คือ ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พุทธศักราช 2562 ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปได้เท่ากับ 1.00 แล้วปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน แล้วนำมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง (2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ จำนวน 1 ชุด ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-Posttest) จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนการสร้าง คือ 1) ศึกษาวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหา การวัดและประเมินผล 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล 3) วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาเพื่อที่สามารถสร้างแบบทดสอบได้ถูกต้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 4) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จำนวน 60 ข้อ แล้วหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบกับนักศึกษา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วคัดเลือกข้อสอบที่ได้ค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้คงเหลือ 30 ข้อ 5) นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้เท่ากับ 1.00 6) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบ โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 และเพื่อหาอำนาจจำแนก (r) ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.35 - 0.70 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.55 โดยใช้เกณฑ์อำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปได้จำนวน 30 ข้อ และ 7) นำแบบทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.75 แล้วนำแบบทดสอบไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัยจำนวน 1 ฉบับ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนตั้งคำถามทำทหาย 2) ขั้นตอนคิดค้นวิธีการหาคำตอบ 3) ขั้นตอนทดลองสืบค้นข้อมูล 4) ขั้นตอนสะท้อนแนวความคิด และ 5) ขั้นสรุปแนวคิดและค้นพบคำตอบ มีขั้นตอนการสร้าง คือ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย และเกณฑ์การให้คะแนน เป็นคะแนนรูบริค (Rubric Scoring) 4 ระดับ 2) ศึกษาวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหา แล้วสร้างแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย 3) สร้างแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์โดยวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นตอนตั้งคำถามทำทหาย ขั้นที่ 2 ขั้นตอนคิดค้นวิธีการหาคำตอบ ขั้นที่ 3 ขั้นตอนทดลองสืบค้นข้อมูล ขั้นที่ 4 ขั้นตอนสะท้อนแนวความคิด และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปแนวคิดและค้นพบคำตอบ 4) นำแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ ได้เท่ากับ 1.00 จากนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง 5) นำแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัยไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบ โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และเพื่อหาอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ โดยแบบทดสอบได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.30 - 0.60 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.50 โดยใช้เกณฑ์อำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปคงเหลือทั้งสิ้น 20 ข้อ และ 6) นำแบบทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.75 แล้วนำแบบทดสอบไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน โดยแบ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามเทคนิคของ Likert (1932) โดยเกณฑ์การตอบมี 5 ระดับ และตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ขั้นตอนการสร้างคือ 1) ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาจากงานวิจัย เอกสารการวัดและประเมินผล 2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 3 ด้านจำนวน 7 ข้อ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้จำนวน 7 ข้อ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจำนวน 6 ข้อ รวม 20 ข้อ 3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ 1.00 จากนั้นนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ขั้นตอนการทดลอง เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ส่วนขั้นตอนทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างไว้ จำนวน 8 แผน และขั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบกับนักศึกษาเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) การตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตรวจสอบความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัยตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ส่วนการตรวจสอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การแปลผลค่าผลทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัย โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) การประเมินแบบวัดความสามารถด้านกระบวนการวิจัยหลังเรียน ด้วยการบริหารจัดการเรียนรู้

โดยใช้วิจัยเป็นฐาน แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลางน้อย น้อยที่สุด แปลผลโดยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลค่าจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ดังนี้ การแปลค่าของแบบสอบถามความพึงพอใจ 5 ระดับ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แปลผลโดยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการเสนอแนะเพิ่มเติม หรือการแปลค่าของแบบพรรณนาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

จากผลของการวิจัยสรุปผลการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

คะแนน	จำนวน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	30	30	12.45	3.30	15.46	0.00
หลังเรียน	30	30	25.33	2.51		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 25.33$, S.D. = 2.51) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 12.45$, S.D. = 3.30) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของนักศึกษาหลังเรียน โดยใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของนักศึกษาหลังเรียน โดยใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

ความสามารถด้าน กระบวนการวิจัย	จำนวน ผู้เรียน	คะแนน เต็ม	หลังเรียน		ระดับ ความสามารถ	ลำดับ ที่
			$\bar{X}$	S.D.		
1. ขึ้นตั้งคำถามท้าทาย	30	5	4.51	0.68	มากที่สุด	3
2. ขึ้นคิดค้นวิธีหาคำตอบ	30	5	4.24	0.71	มาก	4
3. ขึ้นทดลองสืบค้นข้อมูล	30	5	4.59	0.82	มากที่สุด	2
4. ขึ้นสะท้อนแนวความคิด	30	5	4.08	0.77	มาก	5
5. ขึ้นสรุปแนวความคิด และค้นพบคำตอบ	30	5	4.60	0.75	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย			4.04	0.74	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของผู้เรียนหลังเรียน ด้วยการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้วิจัยเป็นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย มีดังนี้ขั้นสรุปแนวความคิดและค้นพบคำตอบ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.75) ขั้นทดลองสืบค้นข้อมูล ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.82) ขั้นตั้งคำถามท้าทาย ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.68) ขั้นคิดค้นวิธีหาคำตอบ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.71) และ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.77)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับครูประถมศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยสำหรับครู ประถมศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.42	0.52	มาก	1
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.29	0.45	มาก	3
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.43	0.52	มาก	2
เฉลี่ยภาพรวมทุกด้าน	4.38	0.49	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ใน รายวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.52) และด้าน บรรยากาศการเรียนรู้น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.45)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลวิจัยตามสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง ของผู้เรียนจากการบริหารจัดการการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การ วิจัยเป็นฐานสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้เป็นผล จากบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามลำดับขั้น ของกระบวนการวิจัย ได้แก่ ขั้นตั้งคำถามท้าทาย ขั้นคิดค้นวิธีหาคำตอบ ขั้นทดลองสืบค้นข้อมูล ขั้นสะท้อนแนวคิด และขั้นสรุปความคิดและค้นพบคำตอบ เพราะการจัดกิจกรรมนี้เป็นกระบวนการ สร้างความรู้ซึ่งแสดงผลออกมาเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้งการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ได้ฝึกฝนการปฏิบัติ ได้แสดงออก และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนจดจำความรู้ได้มากกว่าเรียนรู้ได้มากกว่าเรียนด้วยวิธี แบบปกติที่ผู้สอนเป็นผู้บรรยายเนื้อหาความรู้เพียงอย่างเดียว สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิด ของวชิวัฒน์ ตรีเดช (2560) พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ (2562) ศิวพร ลินทะลิก (2562) สุตตะนิง ณ ระนอง

(2562) ญาณิศา บุญจิตร (2563) และทรงนคร การนา (2564) ที่ได้กล่าวไว้คล้ายคลึงกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน ทำให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีพัฒนาการในการเรียนรู้ที่ดีขึ้นอย่างมาก อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นแนวทางการหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องกระบวนการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

สำหรับความสามารถด้านกระบวนการวิจัยของผู้เรียนหลังเรียน ด้วยการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานโดยพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถด้านกระบวนการวิจัยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 โดยพบว่าผู้เรียนทำได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ขั้นสรุปแนวคิดและค้นพบคำตอบ ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นกิจกรรมแบบเชิงสถานการณ์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการตั้งคำถามที่ท้าทาย ขั้นคิดค้นวิธีการหาคำตอบ ขั้นทดลองสืบค้นข้อมูล ขั้นสะท้อนแนวความคิด และขั้นสุดท้ายคือการสรุปแนวคิดและค้นพบคำตอบ โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ที่อยู่เดิมมารวมกับประสบการณ์ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา สิ่งเหล่านี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของเพชรศรี ขวโคก (2560) แจ่มละมัย โจรสภา (2560) มนตรี จันตะมะ (2562) ที่พบว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิจัยเป็นฐานนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์การทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้กับเพื่อน ๆ ไปพร้อมกัน และทำให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนอีกด้วย นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ให้ข้อเสนอแนะอีกว่าการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ ยังส่งผลให้ผู้เรียนได้ใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และยังส่งเสริมให้รู้จักการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย

ส่วนความพึงพอใจทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการบริหารจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐานอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 3 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการทำกิจกรรม ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของแจ่มละมัย โจรสภา (2560) วิชญา ผิวคำ (2661) และสุภาพร สุริยะสุขประเสริฐ (2561) ที่ได้สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนขณะทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างมาก โดยร่วมมือกันปรึกษาหารือภายในกลุ่มอย่างตั้งใจในการคิดหาวิธีการในการหาคำตอบและการทำกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. การบริหารจัดการการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยควรศึกษาขั้นตอนการดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างละเอียด มีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี
2. การเตรียมการเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน ให้มีความพร้อมและมีความสะดวกในการใช้งาน และตัวอย่างการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับเรื่องที่จะสอน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ผู้สอนต้องมีการคัดเลือกและมีการทดลอง ทั้งนี้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2565). วิสัยทัศน์ พันธกิจ, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <https://edu.cmru.ac.th/web/mission/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2564.
- แจ่มละมัย โจรเสสา. (2560). การปฏิบัติการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสาระ ภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิ์ไทรพิทยาคารสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ญาณิศา บุญจิตร. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาการประกันคุณภาพการศึกษา. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ทรงนคร การนา. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผน บทเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับนักศึกษาครูช่าง. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ. (2562). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการ เรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เพชรศรี ชั่วโคก. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานเพื่อส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารและการแยกสารผสมสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนตรี จันตะมะ. (2562). การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานที่ส่งเสริมสมรรถนะการประเมิน และออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมเรื่องการสืบพันธุ์และการเจริญเติบโตของพืชดอกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วชิวัฒน์ ตรีเดช. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงคณิต ศาสตร์เรื่องสมการและการแก้สมการด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิจัยเป็นฐานของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วิชญา ผิวคำ. (2661). การส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษา สาขาวิชาประถมศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิวพร ลินทะลิก. (2562). รูปแบบการเรียนรู้วิจัยเป็นฐานโดยคลังปัญญาดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการ เขียนโครงการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สุดคะนิง ณ ระนอง. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย
เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัยและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์.

รายงานการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

สุภาพร สุริยะสุขประเสริฐ. (2561). รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนา
การเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3. ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

**วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องมหาเวสสันดรชาดก
ของไทยและลาว : การศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้ง
และการแก้ไขปัญหตามหลักอริยสัจสี่**
**Buddhist Literature in the Great VessantaraJataka
of Thailand and Laos People's Democratic Republic : A Comparative
Study of Conflicts and Solutions according to the Four Noble Truth**

พระมหาสุบรรณ อัคราง^{1*}

(PhramahaSuban Amkrang^{1*})

^{1*}สาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

^{1*}Doctor of Philosophy Program in Thai Language.

อีเมลผู้แต่งหลัก : suban_amkrang@hotmail.com เบอร์โทร : 08 1675 0889

วันที่รับบทความ 27 พฤษภาคม 2565
Received: May. 27, 2022

วันที่รับแก้ไขบทความ 24 สิงหาคม 2565
Revised: Aug. 24, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 30 สิงหาคม 2565
Accepted: Aug. 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบที่มาความขัดแย้งและการแก้ไขปัญห ตามหลักอริยสัจสี่ที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกของไทยและลาว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามหลักอริยสัจสี่ ได้แก่ ขันทุกข์, ขันสมุทัย, ขันนิโรธ และขันมรรค เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในมหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ แล้วสรุปที่มาของความขัดแย้งของตัวละครตาม 5 กรอบแนวคิดหลัก คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์, ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม, ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ, ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ และความขัดแย้งที่เกิดภายในใจของตัวละคร ในส่วนของการแก้ไขปัญหได้ยึดหลักตามอริยมรรค 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ, สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ, สัมมาวายามะ, สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

ผลการวิจัยพบว่า มหาเวสสันดรชาดกทั้งของไทยและลาว พบความขัดแย้งที่เหมือนกันทั้งหมด 12 กัณฑ์ และไม่พบความขัดแย้งใด ๆ 1 กัณฑ์ จำแนกได้เป็น ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พบมากที่สุด 6 กัณฑ์ รองลงมาคือความขัดแย้งที่เกิดภายในใจของตัวละคร 3 กัณฑ์, ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ 2 กัณฑ์ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 1 กัณฑ์ ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่ใช้ในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งดังกล่าว ปรากฏว่าตัวละครในมหาเวสสันดรชาดกทั้งของไทยและลาว มีวิธีการแก้ไขปัญหาคือ การแก้ไขปัญหด้วยหลักสัมมาวาจา พบมากที่สุด 5 กัณฑ์ รองลงมาเป็นการแก้ไขปัญหด้วยหลักสัมมากัมมันตะ 4 กัณฑ์ และการแก้ไขปัญหด้วยหลักสัมมาสังกัปปะ, การแก้ไขปัญหด้วยหลักสัมมาวายามะ และการแก้ไขปัญหด้วยหลักสัมมาสมาธิ อย่างละ 1 กัณฑ์

คำสำคัญ: มหาเวสสันดรชาดก; ความขัดแย้ง; การแก้ไขปัญห; อริยสัจสี่

Abstract

The objective of this research is to compare conflict sources and resolve problems, according to the Four Noble Truths that appear in the VessantaraJataka or MahavessantaraJataka of Thailand and Laos People's Democratic Republic. The researcher carried out the work according to the Four Noble Truths, namely, Dukkha, Samudaya, Nirodha, and Magga stage respectively. It started from studying and analyzing the behavior of characters in all 13 chapters (Kans) of VessantaraJataka. And then summarizing, the origins of the conflicts of the characters, according to the five main conceptual frameworks, ie. , human-human, human-society, human-nature, human-supernatural powers and character inner conflict. In terms of solving problems, the Eight Noble Paths are based on Samma ditthi, Samma sankappa, Samma vaca, Samma kammanta, Samma ajiya, Samma vayama, Samma sati, and Samma samadhi.

The results showed that, MahavessantaraJataka of both Thailand and Laos People's Democratic Republic, a total of 12 (Kans) different conflicts were found, and no conflicts were found in 1 (Kan). Which could be classified as human-human conflicts with the most 6 (Kans) categories, humans-supernatural powers 2 (Kans), and human-society 1 (Kan), respectively.

As for the issues used to resolve such conflicts, it appears that the characters in both Thailand's and Laos' Vessantara Jataka used the same solutions. Problem solving with Samma vaca principal found the most 5 Kans, followed by 4 Kans with Samma kammanta, and problem solving with Samma sankappa, Samma vayama and Samma samadhi 1 Kan each.

Keywords: VessantaraJataka; conflict; problem solving; the Four Noble Truths

บทนำ

มหาเวสสันดรชาดก หมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าในพระชาติกำเนิดอันยิ่งใหญ่ คือ เป็นพระเวสสันดร พระราชโอรสของพระเจ้าพรหม (2561, หน้า 20) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเทศน์มหาเวสสันดรว่า "มหาเวสสันดรเป็นพระชาติสุดท้าย ก่อนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญบารมีขั้นสูงสุด เรียกว่า สมมติสการได้แก่ ทศบารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี พระโพธิสัตว์ในกำเนิดพระเวสสันดรได้สร้างแบบของมนุษย์ ผู้ก้าวถึงขั้นสูงสุดแห่งการดำเนินในทางวิวัฒนาการอันนำไปสู่ความเต็มเปี่ยมทางจริยธรรมและความรู้ เหมาะแก่การข้ามพ้นโอชะห้วงสุดท้าย เพราะเหตุนี้จึงได้นามว่า มหาชาติ"

การฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกนี้ เป็นเรื่องที่นิยมฟังเทศนากันมากในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวพุทธตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยม อาจเป็นเพราะบทประพันธ์และน้ำเสียงลีลาทำนองร้องแหล่ของพระภิกษุ ผู้แสดงเทศนามีความสนุกสนานมีคติธรรมคำสอน พุทธศาสนิกชนผู้ฟังจึงได้นำเอาหลักธรรมคำสอนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

แม้ว่าแนวคิดหลักของมหาเวสสันดรชาดกจะอยู่ที่การบำเพ็ญทานบารมี แต่เนื้อหาสาระของเรื่องก็ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์เกือบทั้งหมด การฟังเทศน์มหาชาติ จึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่วัฒนธรรม บัญญัติ (2564, หน้า 27-28) กล่าวไว้ในหนังสือเทศน์มหาชาติมหากุศลเฉลิมพระเกียรติว่าการเทศน์มหาชาติเป็นบุญพิธีที่นิยมจัดให้มีกันมาแต่โบราณ สันนิษฐานว่ามีมาแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังหลักฐานปรากฏตามความในศิลาจารึกสมัยสุโขทัยหลักที่ 3 หรือจารึกนครชุม ซึ่งจารึกไว้ในสมัยพญาลิไท (พระมหาธรรมราชาที่ 1) เมื่อ พ.ศ.1900 ว่า “ธรรมเทศนาอันเป็นต้นว่าพระมหาชาติหาคนสวดแลมิได้เลย”

เรื่องที่น่าสนใจในการเทศน์นั้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเวสสันดรอันเป็นพระชาติสุดท้ายของพระบรมโพธิสัตว์ ก่อนที่จะมาประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และออกผนวชจนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประโยชน์ของการฟังเทศน์มหาชาติ พระธรรมโกศาจารย์ (2563, หน้า 20-21) กล่าวว่า เรื่องมหาเวสสันดรชาดกนี้ เป็นเรื่องที่พระบรมศาสดาทรงเล่า โดยมุ่งหมายจะให้เกิดประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ คือ เป็นผลดีแก่ภิกษุผู้สดับในขณะนั้น และแก่พุทธบริษัททั้งหลายในกาลต่อมาจนบัดนี้ เพราะฉะนั้น เรื่องมหาเวสสันดรชาดก จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า เป็นศาสตร์สำคัญอันหนึ่งในสัตตสุต 9 เพราะเป็นชาดกชั้นมหานิบาต คือ เป็นชาดกที่ปรากฏในบาลีประเทศ ด้วยพระศาสดาทรงเล่าเอง และเป็นอรรถกถา คือ เป็นชาดกที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง โดยทรงมุ่งจะให้เกิดประโยชน์จริง ๆ ทั้งสมบูรณ์ด้วยรส อันเป็นเครื่องเจริญมโนรมย์ สอดคล้องกับรันทุทัย สัจจพันธุ์ (2563, หน้า 28) ที่ได้กล่าวว่า นิทานชาดกนี้เป็นชุมนุมนิทานโบราณบางเรื่อง ที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาบรรยายเพื่อแสดงหลักธรรมในแง่ต่าง ๆ ประกอบด้วย การบำเพ็ญบารมี 10 ประการ และเป็นอุทาหรณ์ในการสอนศีลธรรมแก่บุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ส่วนมากสาวกหรือพุทธบริษัททูลถามปัญหาข้อสงสัย แทนที่พระพุทธเจ้าจะทรงตอบปัญหานั้นโดยตรง ทรงเล่านิทานเปรียบเทียบเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น

ดังนั้น ประเพณีการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก จึงเป็นประเพณีที่มีความบันเทิงที่แฝงไปด้วยธรรมะหลากหลายมีทั้งความเชื่อ วัฒนธรรม ทำนอง และธรรมะอยู่ในเรื่องเดียวกัน ประชาชนส่วนใหญ่ในอดีตจึงนิยมฟังเทศน์มหาชาติ เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ซึ่งอาจเป็นเพราะในอดีตแหล่งความรู้และความบันเทิงนั้นหาได้ยาก ผู้ที่มีความรู้ต้องศึกษาจากหนังสือ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการอ่านเขียน ต้องอาศัยการฟังธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ แทนการศึกษา ส่วนสาระที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องมหาเวสสันดรชาดกนั้น นอกจากจะสะท้อนภาพของสังคมบางส่วนที่ดำเนินตามวิถีชีวิตในขณะนั้นแล้ว ยังเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการปฏิบัติตนให้มีความสุข โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น แต่ละบุคคลมีความรู้สึกนึกคิด มีความคาดหวัง มีสิ่งที่ต้องการ ทุกคนต่างดิ้นรนขวนขวายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต เมื่อสมหวังในสิ่งที่ต้องการแล้วก็มีตัณหาเพิ่มขึ้นอีก หากไม่สมหวังก็เกิดความทุกข์ใจ จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เพื่อให้สิ่งที่หวังประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นความไม่สอดคล้องระหว่างอารมณ์กับความต้องการที่ไม่เสมอกัน จนเกิดเป็นความขัดแย้ง ดังที่ประทุมแป้นสุวรรณ (2562) ได้กล่าวว่า "ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของคนเราที่ไม่สอดคล้องกัน

ทำให้เกิดการเข้าใจผิด ความขัดแย้งมีทั้งความขัดแย้งภายในตัวบุคคลและความขัดแย้งภายในกลุ่มองค์กร และความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้" ทั้งนี้หากความขัดแย้งเกิดขึ้น โดยไม่ได้รับการแก้ไข จะทำให้เป็นอุปสรรคขัดขวางความสำเร็จ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นปฏิกิริยาออกมาไม่วิธีใดก็วิธีหนึ่ง อาจรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ ดังนั้น เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น ควรรับมืออย่างถูกวิธี ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตัวผู้ขัดแย้งเองและต่อผู้อื่น และการแก้ไขปัญหาอย่างหนึ่งที่ชาวพุทธนิยมใช้ คือ การใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 แก้ไขปัญหา เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ได้แก่ ทุกข์ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น หรือความขัดแย้ง สมุทัย ค้นหาสาเหตุของปัญหา นิโรธ ความดับทุกข์ และมรรค แนวทางปฏิบัติ หรือวิธีการแก้ไขปัญหา

ด้วยความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหาเวสสันดรชาดกสะท้อนภาพวิถีการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของแต่ละท้องถิ่นในลักษณะเหมือนกัน และแตกต่างกันตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันก็ได้แฝงคุณธรรมที่ล้ำค่าในวิธีการคลี่คลายปมปัญหาด้วยวิธีที่แยบยลชาญฉลาด ทั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญให้กับสังคมในยุคปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาเรื่องความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสังคม บุคคลกับธรรมชาติ และบุคคลกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในมหาเวสสันดรชาดกจะช่วยซึมซับให้ผู้ศึกษาได้มีคุณธรรมประจำใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่ตนอยู่ร่วมได้อย่างราบรื่นเกิดความสงบสุข

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบที่มาความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหาของตัวละครตามหลักอริยสัจสี่ที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกของไทยและลาว

ขอบเขต

ในการวิจัยเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องมหาเวสสันดรชาดกของไทยและลาว : การศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตข้อมูลในการทำวิจัย ดังนี้

1. หนังสือมหาเวสสันดรชาดกของไทย ผู้วิจัยใช้ฉบับของสำนักพิมพ์อานวยสาส์น เป็นรายยาวมหาเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ ทำนองหลวง ฉบับพิมพ์ พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นฉบับที่รวบรวมสำนวนดั้งเดิม และเป็นสำนวนที่พระภิกษุสงฆ์ใช้เทศน์แหล่มหาชาติเวสสันดรชาดก ทำนองหลวงในปัจจุบัน โดยมีผู้ประพันธ์กัณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

กัณฑ์ที่ 1 ทศพร	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
กัณฑ์ที่ 3 ทานกัณฑ์	สำนักวัดถนน
กัณฑ์ที่ 4 วณปเวสน์	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
กัณฑ์ที่ 5 ชูชก	สำนักวัดสังข์กระจาย
กัณฑ์ที่ 6 จุลพน	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
กัณฑ์ที่ 7 มหาพน	พระเทพโมลี (กลั่น)

กัณฑ์ที่ 8	กุมาร	เจ้าพระยาพระคลัง (หน)
กัณฑ์ที่ 9	มัทรี	เจ้าพระยาพระคลัง (หน)
กัณฑ์ที่ 10	สักกบรรพ	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
กัณฑ์ที่ 11	มหาราช	พระยาธรรมปรีชา (บุญ)
กัณฑ์ที่ 12	ฉกษัตริย์	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
กัณฑ์ที่ 13	นครกัณฑ์	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

2. หนังสือมหาเวสสันดรชาดกของลาว ผู้วิจัยใช้ฉบับหนังสือเทศน์เรื่องเวสสันดรชาดก ที่มหาสิลา วีระวงส์ ได้รวบรวมชำระจากสำนวนเก่า 2 ฉบับ คือ สำนวนต้นฉบับจากจังหวัดอุบลราชธานี เป็นสำนวนที่แต่งในสมัยของพระเจ้าวิสุทธาราช โดยพระเถรอาจารย์สมัยนั้น ระหว่างปี พ.ศ.2047 และตรงกับสมัยของประเทศไทย คือ สมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และสำนวนต้นฉบับจากหอสมุดเวียงจันทน์ เป็นฉบับที่แก้ไขในสมัยของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช หรือเจ้าสุริยะ ในระหว่างปี พ.ศ.2163 และตรงกับสมัยของประเทศไทย คือ สมัยของพระเจ้า ทรงธรรม (สิลา วีระวงส์, 2560, หน้า 22)

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์มหาเวสสันดรชาดก โดยนำแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับความขัดแย้งและกระบวนการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดของความขัดแย้ง ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีความขัดแย้งของสายทิพย์ นุกูลกิจ (2563) ซึ่งได้แบ่งไว้จำนวนทั้งสิ้น 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
- 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม
- 3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
- 4) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ
- 5) ความขัดแย้งที่เกิดภายในใจของตัวละคร

2. กรอบแนวคิดของอริยสัจสี่ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีอริยสัจสี่เป็นกรอบวิเคราะห์การแก้ไขปัญหา ดังนี้

- 1) ขั้นทุกข์ ศึกษาลักษณะของปัญหา
- 2) ขั้นสมุทัย ค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 3) ขั้นนิโรธ ตั้งเป้าหมายหรือจุดจบของการแก้ปัญหา
- 4) ขั้นมรรค กำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหา
 - 4.1 สัมมาทิฐิ การวางความเห็นที่ถูกต้อง
 - 4.2 สัมมาสังกัปปะ การวางความคิดที่ถูกต้อง
 - 4.3 สัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง
 - 4.4 สัมมากัมมันตะ การปฏิบัติที่ถูกต้อง
 - 4.5 สัมมาอาชีวะ การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง
 - 4.6 สัมมาวายามะ การมีความเพียรที่ถูกต้อง

4.7 สัมมาสติ

การมีสติที่ถูกต้อง

4.8 สัมมาสมาธิ

การมีสมาธิที่ถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องมหาเวสสันดรชาดกของไทยและลาว : การศึกษาเปรียบเทียบที่มาความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหามาหลักอริยสัจสี่ ซึ่งมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องมหาเวสสันดรชาดก ของไทยและลาว
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยหลักอริยสัจสี่ และแนวทางการแก้ไขปัญหามาอริยมรรคแปด
3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล
4. ขั้นนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า มหาเวสสันดรชาดกทั้งของไทยและลาว พบความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหามากเหมือนกันทั้งหมด 12 กัณฑ์ คือ กัณฑ์ที่ 1 ทศพร, 2 หิมพานต์, 3 ทานกัณฑ์, 4 วณโพน, 5 ชูชก, 7 มหาพน, 8 กุมาร, 9 มัทรี, 10 สักกบรรพ, 11 มหาราช, 12 ฉกษัตริย์, และ 13 นครกัณฑ์ และไม่พบความขัดแย้ง 1 กัณฑ์ คือกัณฑ์ที่ 6 จุลพน

โดยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

กัณฑ์	ความขัดแย้ง	การแก้ไขปัญหามา
1. ทศพร	5) พบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร : พระนางมัทรีปราชญ์จะเป็นพระพุทธรูป	4.2 ใช้หลักสัมมาสังกัปปะ การวางความคิดที่ถูกต้อง : พระนางมัทรีทรงมีจิตใจตั้งมั่นบำเพ็ญเพียรข้ามภพข้ามชาติ
2. หิมพานต์	2) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมา : เกิดขึ้นระหว่างชาวเมืองสีพีกับเจ้าเมืองสีพี	4.4 ใช้หลักสัมมาสัมมาสัมมา การปฏิบัติที่ถูกต้อง : พระเจ้ากรุงสุโขทัยทรงประณีตประณีตขอลดโทษประหารชีวิตเป็นการเนรเทศแทน
3. ทานกัณฑ์	1) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ : เกิดขึ้นระหว่างพระนางมัทรีกับพระเจ้ากรุงสุโขทัย	4.3 ใช้หลักสัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง : พระนางมัทรีเจรจากับพระเจ้ากรุงสุโขทัยขอพระราชทานอภัยโทษให้พระเวสสันดร
4. วณโพน	5) พบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร : เจ้าเมืองเจตราชสงสารพระเวสสันดร	4.4 ใช้หลักสัมมาสัมมาสัมมา การปฏิบัติที่ถูกต้อง : เจ้าเมืองเจตราชสงสารจะเสด็จไปทูลขอพระเจ้ากรุงสุโขทัยพระราชทานอภัยโทษให้พระเวสสันดร

กัณฑ์	ความขัดแย้ง	การแก้ไขปัญหา
5. ชูชก	5) พบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร: ชูชกเกิดอาการระคายคืองอนางอมิตตดา	4.6 ใช้หลักสัมมาวาจา การมีความเพียรที่ถูกต้อง: ชูชกรับปากไปขอสงกุมารให้นางอมิตตดาเพื่อพิสูจน์ความรัก
6. จุลพน	(ไม่พบความขัดแย้ง)	
7. มหาพน	1) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์: เกิดขึ้นระหว่างชูชกกับพระอภัยมณี	4.3 ใช้หลักสัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง: ชูชกโกหกพระอภัยมณีว่าตนเป็นราชทูตจะมาทูลเชิญพระเวสสันดรเสด็จกลับเมืองสีพี
8. กุมาร	1) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์: เกิดขึ้นระหว่างพระเวสสันดรกับพราหมณ์เฒ่าชูชก	4.3 ใช้หลักสัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง: พระเวสสันดรเจรจากับชูชกขอเลื่อนเวลานำสงกุมารออกไปอีกหนึ่งราตรี เพื่อให้พระนางมัทรีเสด็จกลับมาทันเห็นสงกุมาร เมื่อเจรจาไม่สำเร็จก็ขอให้ชูชกพาสงกุมารไปเฝ้าพระเจ้ากรุงสุโขทัยชูชกก็ปฏิเสธอีก พระเวสสันดรจึงใช้การกำหนดค่าตัวสงกุมารให้สูง เพื่อมิให้ผู้อื่นมาไถ่ตัว
9. มัทรี	1) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์: เกิดขึ้นระหว่างพระเวสสันดรกับพระนางมัทรี	4.3 ใช้หลักสัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง: พระเวสสันดรทรงใช้อุบายแกล้งกล่าวหาพระนางมัทรีว่าพระนางคบชู้ เพื่อเป็นการเบี่ยงเบนประเด็นไม่ให้พระนางออกติดตามสงกุมารในยามราตรีซึ่งอาจทำให้พระนางได้รับอันตราย
10. สักกบรรพ	4) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ : พระอินทร์กับเคราะห์กรรมของพระเวสสันดร	4.4 ใช้หลักสัมมากรรม มั่นตะ การปฏิบัติที่ถูกต้อง: ท้าวสักกเทวราชใช้อุบายแปลงกายเป็นพราหมณ์มาทูลขอพระนางมัทรีเพื่อกันไม่ให้พระเวสสันดรพระราชทานให้แก่ผู้ใดอีก
11. มหาราช	4) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ: พระชาลิภันทากับชะตากรรม	4.3 ใช้หลักสัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง: สงกุมารอ่อนน้อมทูลหาที่สถิตย์อยู่ ณ ที่นั้น ให้ช่วยนำข่าวสารความเดือดร้อนนี้ไปแจ้งแก่พระมารดา

กัณฑ์	ความขัดแย้ง	การแก้ไขปัญหา
12. ฉกษัตริย์	1) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์: เกิดขึ้นระหว่างพระเวสสันดรกับพระเจ้ากรุงสยชัย	4.8 ใช้หลักสัมมาสมาธิ การมีสมาธิที่ถูกต้อง: พระเวสสันดรเสด็จไปยังเขาวงกตผนวชเป็นฤๅษีมุ่งมั่นบำเพ็ญพรตตั้งมั่นไม่หวั่นไหวในทานบารมี
13. นครกัณฑ์	1) พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์: เกิดขึ้นระหว่างพระเจ้ากรุงสยชัยกับพระเวสสันดร	4.4 ใช้หลักสัมมาสัมมาสัมมา การปฏิบัติที่ถูกต้อง: พระเจ้ากรุงสยชัยทรงอ่อนน้อมพระเวสสันดรให้ยกโทษพระองค์

อภิปรายผล

มหาเวสสันดรชาดกของทั้งสองประเทศนั้นมีความเหมือนกัน เป็นผลมาจากทั้งสองประเทศต่างนับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน มีภาษา วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน อีกทั้งสภาพภูมิศาสตร์มีอาณาเขตติดต่อกัน โดยเฉพาะการนับถือพระพุทธศาสนาทั้งสองประเทศต่างได้รับอิทธิพลด้านภาษา ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อย ใช้คำบาลีนำแล้วประพันธ์เป็นภาษาของตน โดยไม่ทิ้งความหมายจากศัพท์เดิม จึงทำให้เนื้อหาส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน เพราะถูกบังคับความหมายจากตัวภาษาต้นฉบับ สอดคล้องกับกุหลาบมัลลิกะมาส (2562, หน้า 57) กล่าวถึงการแต่งมหาชาติคำหลวงไว้ว่า “เรื่องมหาชาตินี้ คือเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งเดิมนั้นเป็นภาษาบาลีแต่งเป็นฉันทปฐยาวัตร แบ่งเป็น 13 กัณฑ์ ประกอบด้วยคาถาหนึ่งพันคาถา (ฉันทหนึ่งบทเรียกว่าคาถาหนึ่ง) จึงเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า คาถาพันอันเป็นชื่อเฉพาะของชาดกเรื่องนี้เท่านั้น บางทีมีผู้เรียกว่า มหาชาติ อีกด้วย” สอดคล้องกับสืบทพงศ์ธรรมชาติ (2562, หน้า 65) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “มหาชาติคำหลวงเป็นวรรณคดีชาดกที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงรับสั่งให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2025 (จ.ศ.844) โดยแต่งแปลจากฉันทภาษามคร เอภาษามครตั้งต้น ตามด้วยภาษาไทยสลับกันไป คำประพันธ์ที่ใช้มีทั้งร้อย กาพย์ โคลง และฉันท มีเนื้อเรื่อง 13 กัณฑ์” อีกทั้ง ผู้ที่ประพันธ์มหาเวสสันดรชาดกนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้แตกฉานในภาษามครเป็นอย่างดี เช่น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น

ผลการศึกษาประเด็นความขัดแย้งพบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มากที่สุด เพราะว่า ตัวละครในเรื่องนี้เป็นปุถุชนย่อมต้องมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นธรรมดาพื้นฐานในการดำเนินชีวิต จึงเป็นเรื่องปกติที่จะมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น อีกทั้งมหาเวสสันดรชาดกนั้นเป็นวรรณกรรมคำสอนที่เน้นให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกลึกซึ้งซาบซึ้งใจ เกิดแรงบันดาลใจที่จะประกอบคุณงามความดี เป็นต้นว่า การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลอานิสงส์ส่งผลให้ได้สมบัติ 3 ประการ มีมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ สืบไปเบื้องหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของสนม ครุฑเมือง (2563) เรื่อง นิทานท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่าง : การวิเคราะห์ความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหา ผลการศึกษาพบว่า ในนิทานท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่างพบความขัดแย้งกับผู้อื่นมากที่สุด รองลงมา คือ ความขัดแย้งกับตนเอง และความขัดแย้งกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของพัชรี แซ่สุ่น (2560) เรื่อง ตำนานท้องถิ่น

4 ภาค : การวิเคราะห์ความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหา ผลการศึกษาตำนานท้องถิ่น 4 ภาค พบว่า ตำนานท้องถิ่นทั้ง 4 ภาค พบความขัดแย้งกับผู้อื่นมากที่สุด ที่ตรงกันรองลงมา คือ ตำนานภาคใต้ พบความขัดแย้งกับตนเอง และลำดับที่ 3 ได้แก่ ตำนานภาคเหนือ พบความขัดแย้งกับสิ่งเหนือธรรมชาติ จากผลการศึกษาที่พบนี้ ดวงมน จิตรจันทน์ (2563) ได้กล่าวถึงเวสสันดรชาดกไว้ในงานวิจัยคุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2325 - 2394) ว่า “เวสสันดรชาดกในพระสุตตันตปิฎก มหาชาติคำหลวง และร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ล้วนแต่แทรกความเข้าใจเรื่องความทุกข์และปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ไว้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจเหตุผล และพฤติกรรมของตัวละคร ในฐานะที่ตัวละครเป็นปुरुชนเอกเช่นผู้อ่าน” จากงานวิจัยและแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มากที่สุด ความขัดแย้งที่เกิดภายในจิตใจของตัวละคร และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ รองลงมาตามลำดับ

สำหรับการแก้ไขปัญหา ตัวละครได้ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยหลักสัมมาวาจา มากที่สุด โดยอาศัยพื้นฐานพฤติกรรมของมนุษย์เป็นหลัก คือ กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม หรือการกระทำทางกาย วาจา ใจ ทั้งนี้ การดำเนินเรื่องได้อาศัยการเจรจา หรือการสนทนาเป็นหลัก เพื่อสื่อให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แม้กระทั่งความคิดของตัวละคร ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านงานวรรณกรรม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดของตัวละคร ในมหาเวสสันดรชาดกนี้เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยจะเกี่ยวข้องกับพระเวสสันดร ซึ่งบำเพ็ญทานบารมีเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะกลับชาติมาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ทรงออกผนวชจนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน ฉะนั้น ตัวละครส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่มีบารมีเต็มเปี่ยมพร้อมที่จะบรรลุมรรคผลนิพพาน จึงไม่แปลกที่ตัวละครจะอาศัยการเจรจาเป็นหลัก ในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งการเจรจายังเป็นวิถีของอริยชน ชนผู้เจริญแล้ว หรือเรียกว่า ชนชาวอริยะ ในสมัยพุทธกาล 2500 กว่าปีที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาด้วยหลักสัมมาวาจา นี้ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสนม ครุฑเมือง (2563) เรื่อง นิทานท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่าง : การวิเคราะห์ความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหา ผลการวิจัยพบการแก้ไขปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การเจรจา

สาระสำคัญของความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ คือ ความหลงผิด ซึ่งปรากฏในทำนกัณฑ์และนครกัณฑ์ พระเจ้ากรุงสุยหลงเชื่อคำชาวเมืองสั่งเนรเทศพระเวสสันดร ความโลภในกัณฑ์มหาพน ชุชกอยากได้สองกุมารไปเป็นทาสรับใช้นางอมิตตดาจิงโกหกพระอัจจุตาชี ความโกรธ ในกัณฑ์กุมาร พระเวสสันดรทรงโกรธที่ชุชกเมียนตีสองกุมารต่อหน้าพระพักตร์ ความรักในกัณฑ์มัทรี พระเวสสันดรทรงมีความเป็นห่วงพระนางมัทรีเกรงว่าพระนางจะสิ้นพระชนม์ อวิชชาในกัณฑ์ฉกษัตริย์ พระเวสสันดรทรงต้องการทราบความจริงเกี่ยวกับผลของการพระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์ว่าเป็นจริงดังที่ชาวเมืองเชื่อหรือไม่

สาระสำคัญของการแก้ไขปัญหา ตัวละครใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยหลักสัมมาวาจา มากที่สุด จะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการตระหนักรู้ในหน้าที่รับผิดชอบ ดังจะเห็นได้จากพระนางมุตติเจราจา กับพระเจ้ากรุงสุยเพราะหน้าที่ความเป็นแม่บังคับให้ต้องทำ พราหมณ์เฒ่าชุชกยอมโกหก พระอัจจุตาชีเพราะหน้าที่ความเป็นสามี พระเวสสันดรทรงขอร้องชุชกให้พาสองกุมารไปหาพระเจ้า

กรุงสยชัยเพราะหน้าที่ความเป็นพ่อที่ต้องปกป้องลูก แม้ว่าจะหวังผลพระโพธิญาณก็ตาม พระเวสสันดรทรงใช้กุศโลบายกล่าวหาพระนางมัทรีว่าคบชู้ เพราะหน้าที่ความเป็นสามีที่ดีปรารถนาให้พระนางพ้นทุกข์ สองกุมาร เจริญกับพระเจ้ากรุงสยชัยขอพระราชทานอภัยโทษให้พระเวสสันดร เพราะหน้าที่ลูกที่ดี

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ทำให้ทราบที่มาของความขัดแย้งว่า สาเหตุหลักเกิดจากความขัดแย้งภายในตนเองก่อน อันเนื่องมาจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ความรัก อวิชชา และตัณหา แล้วแสดงพฤติกรรมออกมาทางกาย วาจา และมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ เช่น พ่อแม่กับลูก สามีกับภรรยา เพื่อนกับเพื่อน และกษัตริย์กับประชาชน ซึ่งการก่อความขัดแย้งนั้นจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและพวกพ้อง ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ตราบใดที่มนุษย์ยังมีความต้องการสนองตอบสนองภายในและภายนอก สำหรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งตามหลักอริยสัจสี่นั้น จะเริ่มที่การแก้ไขปัญหาด้านการพัฒนาความรู้ คือ เริ่มที่การปฏิบัติตามหลักสัมมาทิฐิ การเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ การดำริชอบ แล้วจึงมาแก้ไขปัญหาโดยการพัฒนาด้านพฤติกรรมหรือการลงมือทำ ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักสัมมาวาจา การกล่าววาจาที่ถูกต้อง สัมมากัมมันตะ การปฏิบัติที่ถูกต้อง สัมมาอาชีวะ การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง และสุดท้ายเพื่อดับปัญหาจะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการพัฒนาจิตใจ มีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลุล่วง ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักสัมมาวายามะ การมีความเพียรที่ถูกต้อง สัมมาสติ การมีสติที่ถูกต้อง และสัมมาสมาธิ การมีสมาธิที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหตามหลักอริยสัจสี่ในนิทานชาดกหรือวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ของไทย
2. ควรศึกษาความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหตามหลักอริยสัจสี่ในตำนานท้องถิ่นของประเทศไทย
3. ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์กรต่าง ๆ หรือในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กุลลาบ มัลลิกะมาส. (2562). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2563). *คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. 2325-2394*. พิมพ์ครั้งที่ 6. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประทุม เป้นสุวรรณ. (2562). *จิตวิทยาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถระ). (2563). *ปริทรรศน์ เวสสันดรชาดก*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

- พระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2561). *มหาเวสสันดรชาดก ฉบับตำนานศาสนา ตำราดำเนินชีวิต ตำรานักพูดนักคิด คัมภีร์วิจิตรของนักเทศน์นักแหล่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พัชรี แซ่สั่น. (2560). *ตำนานท้องถิ่น 4 ภาค: การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2563). *นิทานชาดก ฉบับเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- วัฒน์ บัญจ. (2564). *หนังสือเทศน์มหาชาติมหากุศลเฉลิมพระเกียรติฯ*. พิมพ์ครั้งที่ 35. กรุงเทพฯ: คอมฟอรม.
- สนม ครุฑเมือง. (2563). *นิทานท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่าง : การวิเคราะห์ความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: สองแควการพิมพ์.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2563). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- สีลา วีระวงส์, มหา. (2560). *เวสสันดรชาดก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. เวียงจันทน์: ดอกเกด.
- สืบทอง ธรรมชาติ. (2562). *วรรณคดีชาดก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตร Supply Chain Management Model of Coffee Economic Crops in Agroforestry System

ศรีไพร สกุนพันธ์^{1*}, ปิยวรรณ ปาลาศ², เฉษฐา มิ่งฉาย³ และธนกร สิริสุคันธา⁴
(Sriprai Sakunphun^{1*}, Piyawan Palas², Chedsada Mingchai³
and Thanakorn Sirisugandha⁴)

^{1*}คณะวิทยาการจัดการ ^{2,3}คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

⁴คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

^{1*}Faculty of Management Sciences ^{2,3}Faculty of Agriculral, Uttaradit Rajabhat University

⁴Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : sriprai.sak@uru.ac.th เบอร์โทร : 08 1972 4582

วันที่รับบทความ 20 พฤษภาคม 2564

Received: May. 20, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 13 พฤศจิกายน 2565

Revised: Nov. 13, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 17 พฤศจิกายน 2565

Accepted: Nov. 17, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตร ใช้การดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เลือกลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตกาแฟในระบบวนเกษตร 3 พื้นที่ ได้แก่ ต.บ้านดำนานาขาม อ.เมือง ต.แม่พูล อ.ลับแล และ ต.นางพญา อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 15 หน่วยงาน ทำการเจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยถือเกณฑ์ความเกี่ยวข้อง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ จัดทำแบบถามและการสังเกต นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความตรงของข้อมูล และนำรูปแบบการจัดการที่ได้ไปทดลองใช้

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตรทางกลุ่มต้องมีการจัดการต้นน้ำ ได้แก่การบำรุงรักษาต้นกาแฟ โดยการตัดแต่งกิ่งและใช้ปุ๋ยหมักอินทรีย์จากเปลือกกาแฟร่วมกับการคลุมดิน จะทำให้อัตราการสุกของเมล็ดกาแฟสูงสุดถึง 70 เปอร์เซ็นต์ การเก็บเกี่ยวเมล็ดกาแฟที่ละเมล็ดแทนการรูด การปรับเปลี่ยนพื้นที่ตากให้เพียงพอ กับปริมาณผลผลิตและปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการจัดเก็บเมล็ดกาแฟเชอรี่ เพื่อลดการสูญเสีย การจัดการกลางน้ำเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม จากรูปแบบการผลิตแบบเดิมซึ่งจำหน่ายเป็นกาแฟเชอรี่ราคา 10 - 15 บาทต่อกิโลกรัม ใช้การรวมกลุ่มสำหรับรวบรวมเมล็ดกาแฟเชอรี่ให้ได้ปริมาณที่ต้องการ และพัฒนาระบบการผลิตเมล็ดกาแฟสารหรือเมล็ดกาแฟคั่ว เพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค หรือเพื่อการขายปลีกและขายส่งตามร้านกาแฟภายใต้ตราสินค้าของกลุ่ม จะสามารถลดต้นทุนการผลิตและยกระดับราคาสินค้าได้

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ; ห่วงโซ่อุปทาน; พืชเศรษฐกิจกาแฟ; ระบบวนเกษตร

Abstract

This research aimed to study for the supply chain management model of coffee economic crops in agroforestry system. The research was used participatory research that was on a qualitative research with the method of in-depth interview. The sample group of coffee producers in the agroforestry system was selected in 3 areas: 1) Ban Dan Nakham Sub-District, Mueang District, 2) Mae Phlu Sub-District, Lablao District and 3) Nang Phaya Sub-District, Tha Pla District, Uttaradit Province. It was also 15 governments of agencies and private sectors. The persons who provided the primary information were being selected specifically that based on the relevance criteria. Methods were used for data collecting by using a small focus group, interview, questionnaire and observation. The data was analyzed for content analysis and validity in order to apply for the sample group.

The research result showed that the supply chain management model of the coffee economic crops in agroforestry system must be obtained: 1) the upstream management that was including; maintenance of coffee trees by pruning and using organic compost from coffee peels and mulching. This would be made the coffee bean ripening rate up to 70 percent; harvest of coffee beans by collecting one by one instead of swiping; adjustment the drying area for the coffee beans to be enough with the output; and change the packaging used to store coffee cherry beans for reducing wastage and 2) the middle stream management was for the added value of the product from the original production that sold cherry coffee in the price of 10 - 15 baht per kilogram; aggregation used for collecting the cherry coffee beans in amount of the demand; and development the process of producing coffee beans, substances, or roasted coffee beans for selling to customers in retailing or wholesale in coffee shops under the group brand. This would be able to reduce producing cost and increase product price up.

Keywords: Management Model; Supply Chain; Coffee Economic Crops; Agroforestry System

บทนำ

จังหวัดอุตรดิตถ์มีระบบวนเกษตรเป็นต้นทุน เป็นภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ สังคมที่มีความหลากหลาย และสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับตามความสูง คือชั้นเรือนยอดซึ่งเป็นชั้นที่สูงที่สุดเป็นไม้ป่าเดิม เช่น ยางนา ยางแดง ไม้จันทน์ (สะพุง) รองลงมาเป็นไม้ผล คือ ทุเรียนพันธุ์ต่าง ๆ มังคุด ลองกอง ลางสาด และมีไม้ชั้นล่างเป็นพืชผักสวนครัว การมีพืชพรรณที่หลากหลายจึงทำให้เกิดการหมุนเวียนธาตุอาหารอย่างสมดุล และการใช้ประโยชน์ที่ดินเรือนชั้นแสดงถึงความหลากหลายทางชีวภาพในระบบวนเกษตร (เจษฎา มิ่งฉาย และคณะ, 2556)

นอกจากทุเรียนเป็นพืชเศรษฐกิจในสวนวนเกษตรแล้ว ยังมีกาแฟที่ปลูกในสวนวนเกษตรจากสถานการณ์ผลิดกาแฟในประเทศไทย เนื้อที่ให้ผลรวมทั้งประเทศเพิ่มขึ้นจากการขยายพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาครัฐมีการส่งเสริมให้ปลูกแซมในสวนไม้ผลไม้ยืนต้นและพื้นที่ป่าชุมชนเมื่อปี 2557 โดยแหล่งผลิดกาแฟ 5 อันดับแรก ได้แก่ จ.ชุมพร จ.ระนอง จ.เชียงราย จ.เชียงใหม่ และ จ.ลำปาง ราคาที่เกษตรกรขายได้ สารกาแฟละพันธุ์ โรบัสต้า ปี 2560 ราคา 81.08 บาท/กก. และปี 2561 ราคา 70.04 บาท/กก. (คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพข้อมูลด้านการเกษตร, 2561)

จากสถานการณ์การผลิตกาแฟใน ต.บ้านด่านนาขาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์ มีจำนวน 8 หมู่บ้านจากทั้งหมด 13 หมู่บ้านที่มีสวนอยู่ในระบบวนเกษตรบนเทือกเขาฝิ่ปันน้ำตะวันออก (เข็ญ ย่าไม้ และสีมา แก้วกำเหนิด, 2561) พื้นที่ ต.นางพญา อ.ท่าปลาจ.อุดรดิตถ์ ส่วนใหญ่ 80% ปลูกกาแฟโรบัสต้า โดยมีผลผลิตทั้งตำบลประมาณ 150 ตัน (เมื่อ 3 ปีที่แล้ว) กาแฟโรบัสต้า ในระบบวนเกษตรให้ผลผลิตเพียง 7 - 10 กก.ต่อต้น เนื่องจากขาดการดูแล (เฉลิม มีรินทร์. สัมภาษณ์) เมื่อเทียบกับภาคใต้ใช้วิธีการปลูกแบบสวนพืชร่วม ได้ผลผลิตเฉลี่ย 120 กก.ต่อไร่ ขณะที่การปลูกเชิงเดี่ยวได้ผลผลิตเฉลี่ย 300 กก.ต่อไร่ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2561) พื้นที่ปลูกกาแฟ จ.อุดรดิตถ์มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 300 - 500 เมตร ส่วนใหญ่นิยมปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า จากข้อมูลพบว่ากาแฟให้ผลผลิตคุณภาพดีในพื้นที่ที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 1,000 เมตรขึ้นไป ปริมาณฝน 1,500 - 2,000 มิลลิเมตร และอุณหภูมิตั้งแต่ 16 - 22 องศาเซลเซียสต่อปี (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2560)

ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจการศึกษารูปแบบจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตร ซึ่งถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ในระดับครอบครัวของชุมชน การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตกาแฟให้ได้มาตรฐาน และสร้างอำนาจต่อรองในการขาย และยังเป็นการทำธุรกิจบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ผลิตกาแฟในระบบวนเกษตร จ.อุดรดิตถ์ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกาแฟในระบบวนเกษตร จ.อุดรดิตถ์ และมีพื้นที่ปลูกอยู่ในเทือกเขาฝิ่ปันน้ำตะวันออกจากข้อมูลของอบต. 3 ตำบล ได้แก่ ต.แม่พูล อ.ลับแล จ.อุดรดิตถ์ ต.บ้านด่านนาขาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์ และ ต.นางพญา อ.ท่าปลา จ.อุดรดิตถ์ 40 ราย หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 15 หน่วยงาน เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพืชเศรษฐกิจกาแฟในระบบวนเกษตร โดยมีระยะเวลาวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2561 ถึงธันวาคม 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกาแฟเพื่อศึกษาข้อมูลกลุ่มและกระบวนการผลิต 2) จัดประชุมการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3 ตำบล 40 ราย โดยมีภาคเอกชนมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4 ราย ได้แก่ ผู้จำหน่ายกาแฟ จ.อุดรดิตถ์ และบาร์สตาร์ จ.สุโขทัย การสร้างความรู้ ความเข้าใจแบบมีส่วนร่วมและหาแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพในระบบวนเกษตร จ.อุดรดิตถ์ 3) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา และพัฒนารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานฯ 4) จัดเวทีเสวนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 15 ราย เช่น อบต. สหกรณ์นิคมลำน้ำน่านฝั่งขวา จ.อุดรดิตถ์ บ.คอฟฟี่รอยัล พาร์ค จ.พิษณุโลก เพื่อคืนข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 5) การนำรูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานฯ ไปทดลองใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ตรวจสอบเครื่องมือจากนั้นปรับแก้ นำไปซักถามในการจัดประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วยประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิก การจัดเวทีเสวนา ใช้แนวคำถามนำมาจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน และกำหนดกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหารภาครัฐ และภาคเอกชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เอกสารและผลการสัมภาษณ์จากเวทีเสวนา รวบรวมได้จากแหล่งที่แตกต่างกัน 1) ด้านเวลา คือ ช่วงเวลาของการสัมภาษณ์กลุ่ม ตามเวลาที่นัดหมาย 2) ด้านสถานที่ พื้นที่ปลูกกาแฟในระบบวนเกษตรและสถานที่ทำการของกลุ่ม 3) ด้านบุคคล คือ ผู้ให้ข้อมูลเพื่อสรุปรวบรวมและเปรียบเทียบความสอดคล้องของเนื้อหาให้มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดทฤษฎี

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานกาแฟพืชเศรษฐกิจในระบบวนเกษตรทั้ง 3 ตำบล สรุปผลดังนี้

1. รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานกาแฟ ต.บ้านดำนานาขาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ และสมาชิกผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ ต.บ้านดำนานาขาม พบว่า ต.บ้านดำนานาขามทำการเกษตรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีพื้นที่เพาะปลูกสวนผลไม้ประมาณ 2,000 ไร่ เป็นแหล่งผลิตทุเรียนคุณภาพดี มีการปลูกแบบระบบระบบวนเกษตรเป็นการผลิตแบบพึ่งพาระบบนิเวศของป่า โดยมีการปลูกกลางสาต ลองกอง กาแฟ กล้วยป่า แทรกในสวนผลไม้ยืนต้น (ทุเรียน) ที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่สวน โดยมีการปลูกกาแฟแทรกในสวนทุเรียนประมาณ 25% ของพื้นที่การเกษตร พันธุ์กาแฟที่ปลูก จะมีทั้งพันธุ์โรบัสต้า และพันธุ์อาราบิก้า (ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ ต.บ้านดำนานาขาม, สนทนากลุ่ม, 10 ตุลาคม 2561)

ผลการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตกาแฟ ต.บ้านด่านนาขาม พบว่ามีการจัดการห้วงโซ่อุปทานกาแฟต้นน้ำ โดยเกษตรกรจะซื้อพันธุ์กาแฟมาปลูกเสริมหรือเพาะต้นกล้าเอง และบางส่วนเป็นต้นกาแฟที่ปลูกมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ต้นกาแฟโรบัสต้าในสวนปลูกครั้งเดียวอยู่ได้ชั่วอายุคน มีการตัดแต่งกิ่งประมาณ 2 - 3 ครั้งต่อปี การดูแลใช้วิธีการตัดหญ้าและใส่ปุ๋ยมูลวัว (दनदव वग्सकव्). สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2561) เนื่องจากกาแฟพืชเศรษฐกิจจorong เกษตรกรจึงไม่ได้ดูแลตัดแต่งกิ่งและเก็บเกี่ยวกาแฟอย่างถูกวิธี เกษตรกรบางรายยังใช้วิธีการรูดเพื่อเก็บเมล็ดกาแฟเชอรี่

จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยสมาชิกผู้ผลิตกาแฟ ต.บ้านด่านนาขาม เพื่อหาแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพ กลุ่มมีข้อตกลงร่วมกันถึงเป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงเน้นการพัฒนาคุณภาพกาแฟอินทรีย์ในระบบวนเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของตลาด โดยระยะแรกจะไม่ใช้การระดมทุน มีการจัดสรรรายได้ตอบแทนสมาชิกกลุ่มรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดกาแฟเชอรี่ให้กับกลุ่ม และรายได้จากค่าแรงในการร่วมกันแปรรูปผลผลิตให้เป็นกาแฟคั่วบรจจุณ และชาดอกกาแฟ ส่วนกำไรจากการจำหน่ายกาแฟคั่วบรจจุณ และชาดอกกาแฟ 30% จะนำเข้าเป็นกองทุนของกลุ่ม และอีก 70% จะนำเฉลี่ยคืนอย่างเป็นธรรมให้แก่สมาชิก

นอกจากแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพแล้ว ภาคีเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน จากการจัดเวทีเสวนาเพื่อนำผลการวิเคราะห์ห้วงโซ่อุปทานกาแฟ มาทวนสอบในกลุ่ม สรุปผลดังนี้ การขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่ม เริ่มแรกมีสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านด่านนาขาม เป็นผู้สนับสนุนทุน เพื่อให้กลุ่มรับซื้อผลผลิตกาแฟจากสมาชิก และนำกาแฟมาแปรรูปจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลาง โดยจะรับซื้อผลกาแฟตากแห้ง ในราคา 35 บาท/กก. จากนั้นนำผลกาแฟตากแห้งไปแปรรูปและบรรจุซองขนาดเล็ก ขยของละ 20 บาท สามารถชงแบบดริปได้ และถงขนาดใหญ่ ขนาด 1 กก. จำหน่ายราคา 300 บาท/กก. ขยออกร้านในเทศกาลต่าง ๆ ทั้งนี้ทางกลุ่มยังขาดความเชี่ยวชาญในการคั่วกาแฟและการใช้เทคโนโลยีในการผลิต

การจัดการห้วงโซ่อุปทานกาแฟปลายน้ำ พ่อค้าคนกลางในพื้นที่ต.บ้านด่านนาขาม ในปัจจุบันมีล้งในพื้นที่รับซื้อผลกาแฟเชอรี่ ในปี 2561 - ต้นปี 2562 ปริมาณการซื้อ 40 - 50 ตัน ราคารับซื้อจะขึ้นอยู่กับคุณภาพผลกาแฟ หากคุณภาพดีเป็นผลกาแฟเชอรี่สุกแดงทั้งหมด ราคา 12 บาท/กก. คุณภาพรวมที่มีปนระหว่างสีแดง เหลือง ส้ม มีสีเขียวปน ราคา 10 บาท/กก. และหากคุณภาพต่ำ ผลกาแฟเชอรี่มีสีเขียวส่วนใหญ่ ราคา 8 บาท/กก. ในปี 2561 ทางกลุ่มฯ มีกาแฟเชอรี่แห้งที่เก็บไว้จำนวน 500 กิโลกรัม โดยจำหน่ายให้พ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีก ในรูปแบบกาแฟสารดิบ กก.ละ 100 บาท และกาแฟคั่ว กก.ละ 300 บาท จำหน่ายโดยใช้ตราสินค้า “กาแฟเขาพลึง”

รูปแบบการจัดการห้วงโซ่อุปทานกาแฟคุณภาพ ต.บ้านด่านนาขาม ภายใต้ตราสินค้า “มาติ @เขาพลึง Coffee” จะให้ความสำคัญกับคุณภาพกาแฟต้นทางเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาด ในการเก็บเกี่ยวปี 2562 (พ.ย. 2562 - ก.พ. 2563) จะเริ่มควบคุมคุณภาพผลผลิตและทำการคัดคุณภาพกาแฟเชอรี่ รวมถึงปรับปรุงการตากเมล็ด เพื่อส่งให้ร้านกาแฟสดคั่วในจังหวัดอุดรดิตรดิตร เป็นการทดสอบคุณภาพซ้ำจากผลผลิตในปี 2561 สรุปดังภาพที่ 1

ตากแห้ง ใช้พื้นที่ตากเป็นผ้าใบแบบยกพื้น และบริเวณสวน ขนาด 5 X 10 เมตร ตากผลผลิตได้ 200 กก. หลังตากจะเหลือน้ำหนักเมล็ดกาแฟ 70% หรือ 1,400 กก. ใช้วิธีการเก็บใส่ถุงปุ๋ยก่อนนำไปสีกาแฟ

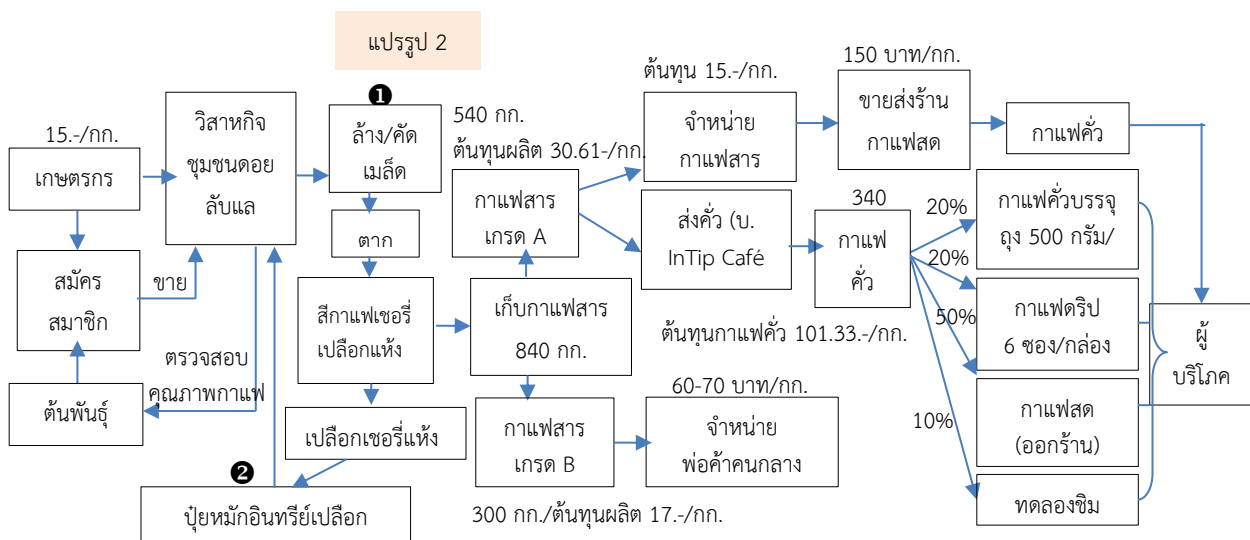
นอกจากแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพแล้ว ภาครัฐเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะ จากการจัดเวทีเสวนาเพื่อนำผลการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานกาแฟ มาทวนสอบข้อมูล สรุปผลดังนี้ ช่องทางการตลาด เน้นการจำหน่ายกาแฟ และชาดอกกาแฟโดยการขายตรงจากทางกลุ่มฯ ถึงผู้บริโภค โดยมีตัวแทนกลุ่มฯ ไปจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น ธงฟ้าราคาประหยัด หนึ่งในตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตลาดนัดประชารัฐ จัดบูธตามหน่วยงานราชการ และธกส. รวมถึงขายผ่านช่องทาง Facebook โดยใช้ชื่อ “กาแฟดอยลับแลโรบัสต้า” สรุปดังภาพที่ 2

การจำหน่ายกาแฟ ปี 2562 จากกาแฟสาร 840 กก. แบ่งจำหน่ายเป็น 2 ระดับ

1) เกรด A ได้แก่ กาแฟสารคุณภาพ จำนวน 200 กก. ถุง ๆ ละ 5 กก. ราคา 150 บาท/กก. ใช้ชื่อตราสินค้า “กาแฟดอยลับแล” จำหน่ายให้กับเจ้าของร้านกาแฟสดใน จ.อุตรดิตถ์ และต่างจังหวัด (ลูกค้าประจำ 5 ราย) ที่จะนำกาแฟสารไปคั่วและควบคุมคุณภาพเอง เพื่อขายปลีกให้กับผู้บริโภค

กาแฟคั่วคุณภาพ จำนวน 340 กก. จะนำกาแฟสารคุณภาพส่งคั่ว จ.เชียงราย และนำกาแฟคั่วบรรจุกระสอบส่งกลับมายังกลุ่ม โดยจำหน่ายในรูปแบบกาแฟคั่วบรรจุถุง 20% ถุงละ 500 กรัม ราคา 300 บาท และจำหน่ายกาแฟสดแบบดริป 20% กล่องละ 6 ซอง โดยใช้ชื่อตราสินค้า “หลงลับแลกาแฟไทย” ราคากล่องละ 130 บาท และกาแฟคั่วจำหน่ายเป็นกาแฟสดในการจัดบูธ งานเทศกาล 50% ส่วนกาแฟคั่วอีก 10% สำหรับทดลองชิม และการศึกษาดูงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการจำหน่าย

2) เกรด B ได้แก่ กาแฟสาร จำนวน 300 กก. จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่กลุ่ม ในราคาท้องตลาด 60 - 70 บาทต่อกก.

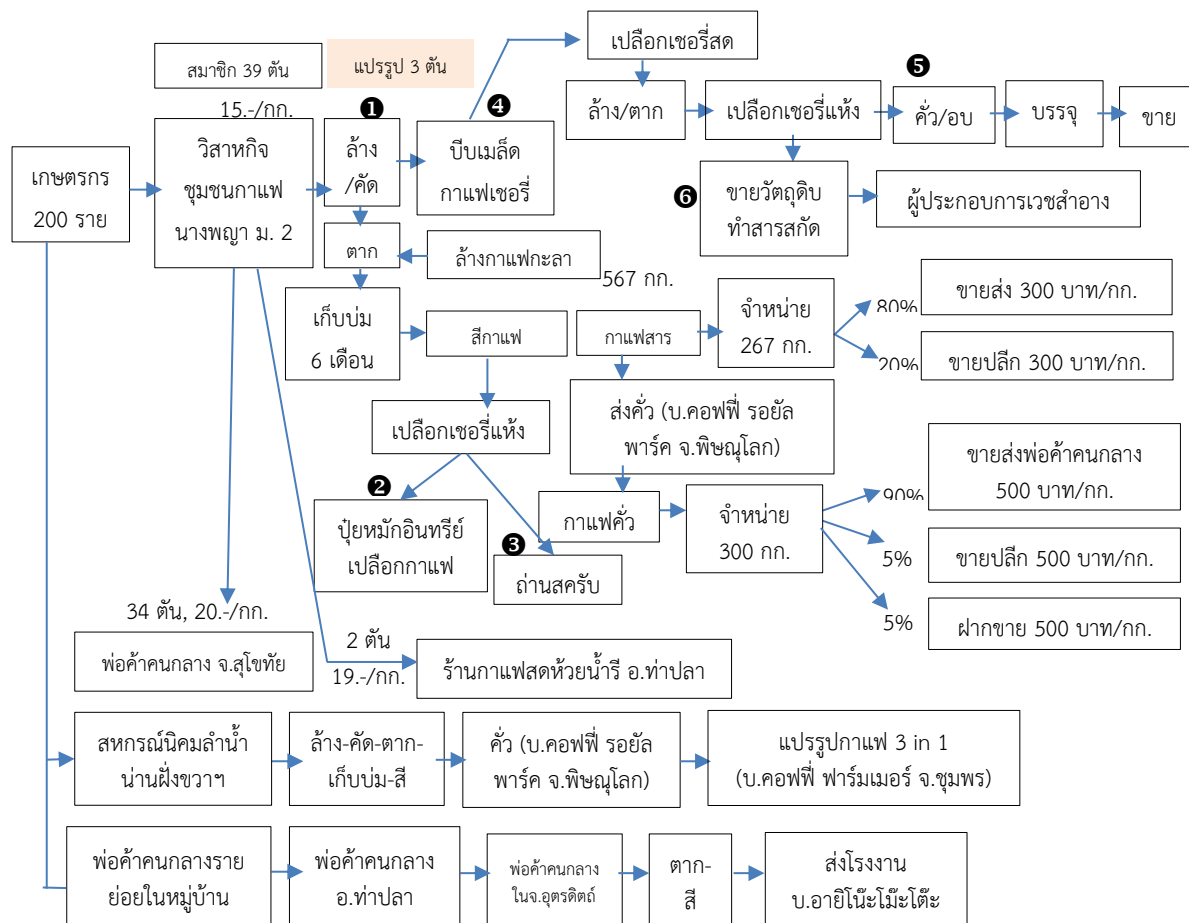
ภาพที่ 2 รูปแบบห่วงโซ่อุปทานกาแฟ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอยลับแล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์

3. รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานกาแฟ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟนางพญา

อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มฯ พบว่าดำเนินงานในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล โดยจดทะเบียนเมื่อเดือนธ.ค. 2561 มีการจัดการระดับหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกลุ่ม และกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีการขับเคลื่อน คือกลุ่มวนเกษตร การแปรรูปผลผลิตหมูที่ 2 บ้านป่าคา ต.นางพญา อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ มีสมาชิกจำนวน 20 คน และมีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 7 คน (ปิยะ มุลดิษฐ์, 2562) การจัดประชุมกลุ่มฯ เพื่อหาแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟนางพญา หมู่ที่ 2 บ้านป่าคา จะทำการรับซื้อกาแฟเชอร์จากสมาชิก แต่การจัดการต้นทางยังขาดองค์ความรู้ในการดูแลต้นกาแฟ เช่น การตัดแต่งกิ่ง และการเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการเก็บแบบรูดผลออกจากช่อ เนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดชัน แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่แบบอิสระ ดั่งนั้นจึงกำหนดแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพของกลุ่มฯ ที่มีการกำหนดราคาตามคุณภาพ แบ่งเป็นเมล็ดกาแฟเชอร์รี่ 4 เกรด ได้แก่ เขียว เหลือง ส้ม และแดง แบบคัดเกรดรับซื้อราคา 12 - 15 บาท จำนวนที่รับซื้อต่อปี 1,200 กก. เนื่องจากทางกลุ่มยังขาดเงินทุนหมุนเวียนและกลุ่มมีความเห็นร่วมกันว่า ไม่ต้องการเป็นหนี้ แต่หากภาครัฐสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย อาจมีแนวโน้มในการกู้ยืมเงินจากนั้นนำกาแฟเชอร์รี่มาทำการคัดเมล็ดและตาก โดยสถานที่ตากกาแฟเชอร์รี่ ยังไม่ได้มาตรฐาน

นอกจากแนวทางการจัดการกาแฟคุณภาพแล้ว ภาครัฐมีนโยบายแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน จากการจัดเวทีเสวนาเพื่อนำผลการวิเคราะห์และทวนสอบข้อมูลการจัดการห่วงโซ่อุปทานกาแฟ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟนางพญา สรุปผลดังนี้ การจัดการกลางทาง ทางกลุ่มฯ จะนำกาแฟเชอร์รี่ไปสีที่โรงสีของสหกรณ์การเกษตรนิคมลำน้ำน่านฯ โดยมีต้นทุนค่าสีกาแฟ 4 บาทต่อกก. คัดกาแฟสารบางส่วนขายให้กับสหกรณ์การเกษตรนิคมลำน้ำน่านฯ และบางส่วนจะส่งคั่วกับ บ.คอฟฟี่ รอยัล พาร์ค จ.พิษณุโลก คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 200 บาท/กก.

การจัดการปลายทาง จะจำหน่ายทั้งขายส่งและขายปลีก กาแฟสารดิบ ราคา 450 บาท/กก. กาแฟคั่ว/กาแฟคั่วบด ราคา 500 บาท/กก. โดยใช้ชื่อแบรนด์ “กาแฟนางพญา” และมีพ่อค้าคนกลางในพื้นที่เพียง 1 ราย ที่ทำการตลาดกาแฟคั่ว เพื่อรับซื้อไปขายต่อยังร้านกาแฟสด นอกนั้นจำหน่ายขายส่งและขายปลีกไปที่ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา และ จ.ฉะเชิงเทรา สรุปดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบห่วงโซ่อุปทานกาแฟ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟนางพญา อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

นอกจากนั้น ยังคงมีเกษตรกรบางกลุ่ม รวมถึงสมาชิกกลุ่มที่ขายกาแฟเชอร์รี่ให้กับ สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ ลำน้ำน่าน จำกัด โดยผลเชอร์รี่คุณภาพรวม ราคา 11 - 12 บาท/กก. และคุณภาพดีที่สุด ผลสีส้มหรือแดงถึงแดงเข้ม ราคา 13 บาท/กก. โดยไม่จำกัดจำนวน และนำไปสี คั่วกาแฟและพัฒนาสูตร กาแฟ 3 in 1 โดย บ.คอฟฟี่ รอยัล พาร์ค จำกัด จ.พิษณุโลก จากนั้นส่งไปยังผู้รับจ้างผลิต บ.คอฟฟี่ ฟาร์มเมอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ในอ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร จำหน่ายใช้ชื่อตราสินค้า “กาแฟลำน้ำน่าน” โดยมี 2 สูตร คือสูตร Extra coffee และสูตร Gold coffee และจำหน่ายให้สหกรณ์ในเครือข่าย ร้านค้า และการจัดบูธ ราคาขายส่ง 85 บาท/ถุง และขายปลีก 90 บาท/ถุง

สรุปผล

จากการศึกษาคณะผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานกาแฟพืชเศรษฐกิจในระบบวนเกษตร มีกระบวนการผลิตหลัก ได้แก่ การปลูก ดูแล การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาคุณภาพเมล็ดกาแฟเชอร์รี่ จากการนำแนวทางการพัฒนาไปใช้จะเกิดการพัฒนาคุณภาพผลผลิตที่ดีขึ้น แต่การแปรรูปยังไม่สามารถควบคุมมาตรฐานได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตกาแฟยังขาดองค์ความรู้ด้านการคั่วที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญและความพร้อมของเครื่องมือ มีการนำเปลือกกาแฟเชอร์รี่แห้งมาทำปุ๋ยหมัก กรณีกลุ่มที่สีกาแฟเอง การใช้ผู้รับจ้างผลิตสีกาแฟและคั่วกาแฟ ทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นจากการขนส่ง เนื่องจาก

บางพื้นที่อยู่ห่างไกล แต่กลุ่มผู้ผลิตกาแฟในพื้นที่ ต.บ้านด่านนาขามมีจุดเด่น โดยพื้นที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พีจีเอส ทำให้มีความแตกต่างจากกาแฟที่จำหน่ายทั่วไป นอกจากนี้ประโยชน์โดยตรงแล้ว ยังเกิดประโยชน์ทางอ้อมการสั่งซื้อสินค้าของกลุ่มจะสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของดมิสา กลั่นหุ่ย (2563) กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จคือเมล็ดกาแฟ ซึ่งเพาะปลูกในแหล่งที่มีความเหมาะสม อุดมสมบูรณ์ รวมถึงมีการเพาะปลูกในระบบวนเกษตร เป็นการปลูกเมล็ดกาแฟ โดยให้มีพืชชนิดอื่นขึ้นแทรกตามธรรมชาติ ส่งผลให้กาแฟได้ประโยชน์จากระบบของต้นไม้และเติบโตเป็นผลกาแฟที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้รสชาติกาแฟมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางด้านความแตกต่างได้

ทางกลุ่มจะต้องทำการพัฒนาควบคุมผลผลิตที่รับซื้อจากสมาชิกให้สามารถผลิตกาแฟเชอร์คุณภาพ ตั้งแต่ต้นน้ำ ได้แก่ การตัดแต่งกิ่ง การเก็บเกี่ยวกาแฟ การตาก การรักษาคุณภาพกาแฟ การรวมกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ สร้างอำนาจต่อรองและรวบรวมผลผลิตกาแฟ ให้มีปริมาณที่เพียงพอและสร้างมูลค่าเพิ่มในการแปรรูปกาแฟด้วย

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานกาแฟ เพื่อให้ได้คุณภาพและตรงตามความต้องการของตลาด คือ กลุ่มผู้ผลิตกาแฟต้องมีการจัดการคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการจำหน่าย พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟดอยลับแล มีการคัดเลือกพันธุ์กาแฟที่เหมาะสมกับพื้นที่ ดังนั้นกลุ่มควรมีการตัดแต่งกิ่งต้นกาแฟทุกปี สอดคล้องกับจุฑาธิป ประดิพัทธ์ นฤมล และคณะ (2565) กล่าวว่าการตัดแต่งกิ่งต้นกาแฟจะเพิ่มจำนวนการออกดอกและพัฒนาเป็นผลกาแฟต่อไป ทำให้มีอาหารสะสมในลำต้นมากพอ และการเก็บกาแฟเชอร์เมล็ดสุกเท่านั้น สอดคล้องกับดมิสา กลั่นหุ่ย (2563) กล่าวว่าการใช้แรงงานคนในการเก็บเมล็ดกาแฟ ซึ่งนอกจากจะทำให้รสชาติของกาแฟแล้ว ยังทำให้มีความพิถีพิถันในการเก็บเฉพาะเมล็ดกาแฟสดที่สุกเต็มที่เท่านั้น ทำให้ปริมาณการคัดทิ้งหรือของเสียลดน้อยลงสำหรับการล้างและคัดแยกเมล็ด การสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันการร่วมมือของเครือข่าย สอดคล้องกับ Chandra & Kumar (2001) กล่าวว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานเป็นเสมือนการทำงานร่วมกันของเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากห่วงโซ่อุปทานเป็นสังคม (เครือข่ายของสมาชิกเรียกว่ากลุ่ม) ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานอิสระที่เชื่อมโยงกันเพื่อแก้ไขปัญหา ด้วยความร่วมมือระหว่างสมาชิก โดยเฉพาะการรวมกลุ่มด้านการตลาดเพื่อขายเมล็ดกาแฟ เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคา สอดคล้องกับกรวิทย์ พักคง และสมรรถชัย แยมสอาด (2565) กล่าวว่า ผู้ผลิตควรรวมกลุ่มกันขายสินค้าผลิตภัณฑ์กาแฟพื้นที่สูงของไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการต่อรองราคา นอกจากนี้เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับผู้ขายปัจจัยการผลิต ควรรวมกลุ่มกันซื้อเครื่องจักร ยาปราบศัตรูพืช และควรจัดหาตลาดใหม่และจุดกระจายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย การผลิตกาแฟในระบบวนเกษตร มีปริมาณผลผลิตที่ได้น้อยกว่าการผลิตเชิงเดี่ยว การจัดการห่วงโซ่อุปทาน จึงควรเน้นคุณภาพการผลิตมากกว่าปริมาณ มีการนำองค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาคุณภาพกาแฟตลอดห่วงโซ่อุปทาน และบริหารจัดการให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด สร้างพันธมิตรทางธุรกิจ สร้างความเป็นธรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ควรสอดคล้องกับบริบทระบบการผลิตกาแฟในระบบวนเกษตร ซึ่งไม่เน้นการผลิตเชิงเดี่ยว การผลิตกาแฟในระบบวนเกษตรจึงให้ความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการส่งเสริมรายได้ สนับสนุนให้เกิดการตลาดซื้อขายกันในราคาที่เป็นธรรม ภายใต้การรักษาคุณภาพกาแฟในทุกกระบวนการผลิตและการสร้างเครือข่ายเพื่อวางแผนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยความแตกต่างของกาแฟที่ปลูกในพื้นที่ จ.อุดรดิตถ์ ตั้งแต่สายพันธุ์ รวมถึงกระบวนการคั่วกาแฟ เพื่อค้นหาโปรไฟล์ เป็นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะเพื่อใช้เป็นข้อมูลส่งเสริมการตลาด สร้างความโดดเด่นของการปลูกกาแฟในระบบวนเกษตร และควรจัดทำฐานข้อมูลกาแฟของ จ.อุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กรวิทย์ พักคง และสมรรถชัย แยมสอาด. (2565). ห่วงโซ่อุปทานและโอกาสทางการตลาดของอุตสาหกรรมกาแฟและผลิตภัณฑ์กาแฟบนที่สูงของไทยเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 16(1), 56-67.
- คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพข้อมูลด้านการเกษตร. (2561). *กาแฟ ปี 2561 (ปีเพาะปลูก 2560/61)*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา. <http://www.doa.go.th/>.
- จุฑาธิป ประดิษฐ์ณกุล, ขนิษฐา ไชยแก้ว, คงเดช พระสีนาม, จิรจิต อินทร, ผกาดี ภูจันทร์ และพัศกร ลีวิศิษฐ์พัฒนา. (2565). การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกระบวนการกาแฟเพื่อความเข้มแข็งและคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านรักไทย ต.ชมพู อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(1), 15-27.
- เจษฎา มิ่งฉาย, พิมพ์ใจ สีหะนาม และสมพร วงศ์ผืน. (2556, 21-23 มกราคม). *การจัดการความรู้และการพัฒนาชุดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการผลิตไม้ผลในระบบวนเกษตร อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์*. [การนำเสนอ]. การประชุมวิชาการโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาครั้งที่ 1, พิษณุโลก: ประเทศไทย.
- เชิญ ยาโม้ และสีมา แก้วกำเหนิด. (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 ตุลาคม 2561).
- ดมิสา กลั่นหุ่น. (2563). *กลไกการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกาแฟสู่ตลาดโลก จากตรารับรองคุณภาพ Fairtrade กรณีศึกษา: กาแฟดอยช้าง*. [การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. The Graduate School of Environmental Development Administration (GSEDA). [ออนไลน์], แหล่งที่มา.

<http://gseda.nida.ac.th/academics/database/students/fileupload/isdocument/20201105004252.pdf>

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2561). ตลาดกาแฟระล่ำพื้นที่ปลูก-ผลผลิต ลดวบ แห่งบราซิล-เวียดนาม. [ออนไลน์], แหล่งที่มา. <https://www.prachachat.net/local-economy/news-132947/>

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2560). ผลผลิตกาแฟอาราบิก้า เชียงรายพุ่ง 4 พันตันดอยช้างรุกกาแฟพรีเมียม “เกอชัว” โลละ 8 พัน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา. Facebook. <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-30680/>

ปิยะ มูลดิษฐ์. (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 กุมภาพันธ์ 2562).

เมษา ปินตาพะวะ และเรียน ปินตาพะวะ. (การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 ตุลาคม 2561).

Chandra, C., & Kumar, S. (2001). *Enterprise Architectural Framework for Supply Chain Integration*. Journal of Industrial Management & Data Systems, 101(6), 290-304.

**การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 2
เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์
โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD**

Comparison of the leaning achievement of Calculus 2 courses,
Integration Techniques using Trigonometric Functions of Department of
Mathematics by using the Student Teams-Achievement Divisions (STAD)

สุดาภรณ์ ภูแพร่^{1*}, อชิรญาณ์ ดีงาม² และบงกช นิมตระกูล³

(Sudaporn Poopra^{1*}, Ashiraya Deengam² and Bongkoch Nimtrakul³)

^{1*,2,3}สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

^{1*,2,3}Department of Mathematics, Faculty of Science and Technology, Tepsatri Rajbhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : ordinary_555@hotmail.com เบอร์โทร : 08 9034 2375

วันที่รับบทความ 12 เมษายน 2565

Received: Apr. 12, 2022

วันที่รับแก้ไขบทความ 12 พฤศจิกายน 2565

Revised: Nov. 12, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 16 พฤศจิกายน 2565

Accepted: Nov. 16, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 2 เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ก่อนและหลังเรียน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักศึกษา 20 คนแรกที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง เทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ รายวิชาแคลคูลัส 2 จำนวน 1 คาบ คาบเรียนละ 3 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้

แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ: เทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ; การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purpose of this research was to compare the learning achievement of Calculus 2 courses, Integration Techniques using Trigonometric Functions of first year mathematics students who were taught by using the STAD cooperative learning process before and after the course. The purposive sampling group was the 20 first year mathematics students of the Faculty of Science and Technology, Thepsatri Rajabhat University, enrolling in Calculus 2, semester 2, academic year 2021. The research tools were 1) the STAD Cooperative Learning Management Plan on Integration Techniques Using Trigonometric Functions, Calculus 2 course (3 hours per lesson) and Integration Using Trigonometric Functions which was a subjective test with 5 items. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation and t-test (Dependent samples t-test). The results showed that Subject achievement Integration Techniques Using Trigonometric Functions For students in Mathematics, 1st year, Faculty of Science and Technology Thepsatri Rajabhat University who received learning management using the STAD cooperative learning management plan had higher mean scores from the learning achievement test.

Keywords: Integration Techniques using Trigonometric Functions; The STAD Cooperative Learning Process; The Learning Achievement Test

บทนำ

ตามที่หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ และใฝ่รู้ในเนื้อหา ทักษะ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และจากการที่ผู้วิจัยต้องสอนในรายวิชาแคลคูลัส 2 ให้กับนักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 63 ก่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในรายวิชานี้ และที่ผ่านมาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมักใช้วิธีการแบบเดิมคือ เริ่มต้นด้วยการบอกนิยามของทฤษฎีบทให้ตัวอย่างโจทย์ และให้นักศึกษาฝึกทำโจทย์ พบว่านักศึกษาสามารถแสดงวิธีทำ และหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง ร้อยละ 82 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปนักศึกษาไม่มีความคงทนทางความรู้ หรือความจำหลงเหลืออยู่เลย เพราะนักศึกษาไม่ได้เรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แต่เป็นการเรียนแบบท่องจำเพื่อให้ผ่านไปเท่านั้น จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงคิดหาแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นทักษะกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด การตัดสินใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชากับชีวิตจริง และสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative or Collaborative Learning) คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3 – 6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถทำได้หลายวิธี หนึ่งในนั้นคือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยวิธีแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน STAD โดยจะเป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนแบบละความสามารถที่ต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 – 5 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยคนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 ยุวดี ทองแผ่น (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน น่าจะเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนมาอยู่รวมกันแล้วให้นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาในกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้สอนกำหนดให้ได้ โดยสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมมือกันรับผิดชอบ ปรีกษาหาหรือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อการเรียน 2 ประการ คือประการแรกแต่ละกลุ่มจะพยายามทำงานที่ครูมอบหมายให้เสร็จ ประการที่สองความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานของสมาชิกของแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งสลาวิน (Slavin, R.E., 1995) เดวิด จอห์นสัน และรอเจอร์ จอห์นสัน (Johnson, R.T. & Johnson, D.W., 1994) กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป มักจะไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียน กับบทเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่มักจะถูกกละเลยหรือมองข้ามไป ทั้ง ๆ ที่มีผลการวิจัยชี้ชัดเจนว่าความรู้สึกลึกซึ้งของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียน ครูและเพื่อนร่วมชั้น มีผลต่อการเรียนรู้มาก โดยจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson, R.T. & Johnson, D.W., 1994) ได้กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี 3 ลักษณะ คือ 1. ลักษณะแข่งขันกัน

ในการศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่าคนอื่น เพื่อให้ได้คะแนนดี ได้รับการยกย่อง หรือได้รับการตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ 2. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น 3. ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน และในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งมั่นที่จะทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในทฤษฎีบทของเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาที่เรียนวิชานี้ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยใช้วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เพื่อให้ศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 2 เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ก่อนและหลังเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักศึกษา 20 คนแรกที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD รายวิชาแคลคูลัส 2 เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 2 เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ภายหลังจากการเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเนื้อหา เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ในรายวิชาแคลคูลัส 2 ที่สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาแคลคูลัส 2 เช่น เทคนิคการแทนด้วยตัวแปร u เทคนิคทีละส่วน เทคนิคเศษส่วนย่อย

ระยะเวลาที่ใช้

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คาบ คาบเรียนละ 3 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD หมายถึง การจัดการเรียนรู้ เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ในรายวิชาแคลคูลัส 2 แบบร่วมมือที่แบ่งกลุ่มผู้เรียนแบบละความสามารถแตกต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยผู้วิจัยได้แบ่งนักศึกษาจำนวน 20 คน ออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักศึกษาที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 1 เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม โดยหลังจากผู้สอนได้นำเสนอบทเรียนแล้ว แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมตามที่ได้มอบหมายให้ โดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำแบบทดสอบหลังเรียน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่ Slavin ได้เสนอไว้ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนหลักดังนี้ (Slavin, 1995)

1) การนำเสนอประเด็นความรู้ (Class Presentation) อาจารย์เป็นผู้นำเสนอสิ่งที่นักศึกษาต้องเรียน ไม่ว่าจะป็นมโนทัศน์ ทักษะหรือกระบวนการ ซึ่งอาจใช้การบรรยาย การสาธิตประกอบการบรรยาย การใช้วีดิทัศน์หรือแม้แต่การให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติการทดลองตามหนังสือเรียน

2) การทำงานเป็นกลุ่ม (Teams) อาจารย์จะแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยนักศึกษาประมาณ 4 – 5 คน ที่มีความสามารถแตกต่างกัน ได้แก่ นักศึกษาที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 แล้วทำงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเตรียมตัวสำหรับการทดสอบย่อย

3) การทดสอบย่อย (Quizzes) หลังจากทีนักศึกษาแต่ละกลุ่มทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว อาจารย์จะทำการทดสอบย่อยนักศึกษาเป็นรายบุคคล โดยไม่มีการช่วยเหลือกัน เพื่อเป็นการประเมินความรู้ที่นักศึกษาได้เรียนมา ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นตัวกระตุ้นความรับผิดชอบของนักศึกษาในการเรียน

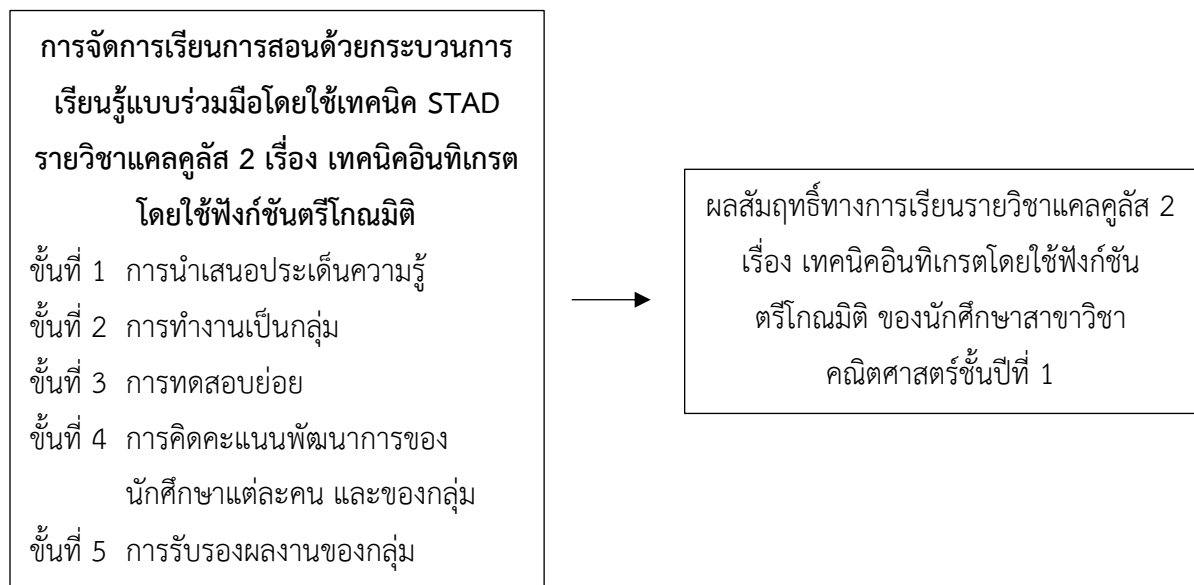
4) การคิดคะแนนพัฒนาการของนักศึกษาแต่ละคน (Individual Improvement Score) ในการทดสอบแต่ละครั้งอาจารย์จะมีคะแนนพื้นฐาน (Base Score) ซึ่งเป็นคะแนนต่ำสุดของนักศึกษาในการทดสอบย่อยแต่ละครั้งที่ผ่านมา ซึ่งคะแนนพัฒนาการของนักศึกษาแต่ละคนจะได้จากความแตกต่าง

ระหว่างคะแนนพื้นฐาน (คะแนนต่ำสุดในการทดสอบ) กับคะแนนที่นักศึกษาสอบได้ในการทดสอบย่อยนั้น ๆ ส่วนคะแนนของกลุ่ม (Team Score) ได้จากการรวมคะแนนพัฒนาการของนักศึกษาทุกคนในกลุ่มเข้าด้วยกัน

5) การรับรองผลงานของกลุ่ม (Team Recognition) โดยการประกาศคะแนนของกลุ่มแต่ละกลุ่มให้ทราบพร้อมกับให้คำชมเชย ให้ประกาศนียบัตรหรือให้รางวัลกับกลุ่มที่มีคะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุด โดยคะแนนพัฒนาการของนักศึกษาแต่ละคนมีความสำคัญเท่าเทียมกับคะแนนที่นักศึกษาแต่ละคนได้รับจากการทดสอบ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ในรายวิชาแคลคูลัส 2 ที่สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา แคลคูลัส 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งวัดจากคะแนนในการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง เทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ รายวิชา แคลคูลัส 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดหลักสูตร และคำอธิบายของรายวิชา แคลคูลัส 2

1.2 ศึกษาหลักการและรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง เทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ รายวิชา แคลคูลัส 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 แผน เวลา 3 ชั่วโมง

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

+ 1 หมายถึง ตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

- 1 หมายถึง ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

1.5 นำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้จะอยู่ที่ 0.5 – 1.00

1.6 ทำการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนได้ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง เทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ที่สร้างไปใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นปีที่ 1

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาในการเรียน เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ แล้วศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD จากนั้นดำเนินการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง เทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ

เป็นแบบวัดผลการเรียนรู้ขั้นต้น จำนวน 5 ข้อ และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ รายวิชาแคลคูลัส 2 รวมทั้งเก็บรวบรวมคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ รายวิชาแคลคูลัส 2 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรวม ซึ่งแสดงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD

ลำดับที่	คะแนนก่อนใช้ (20)	คะแนนหลังใช้ (20)	ลำดับที่	คะแนนก่อนใช้ (20)	คะแนนหลังใช้ (20)
	$X_{\text{ก่อน}}$	$X_{\text{หลัง}}$		$X_{\text{ก่อน}}$	$X_{\text{หลัง}}$
1	6	20	11	5	18
2	7	18	12	6	18
3	4	20	13	7	18
4	5	18	14	4	17
5	8	19	15	3	17
6	6	16	16	8	16
7	5	16	17	5	19
8	5	18	18	5	20
9	3	17	19	8	20
10	5	18	20	7	19

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ มีผลคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

ขนาดตัวอย่าง n	หลังเรียน		ก่อนเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
20	18.10	1.33	5.60	1.53

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 5.60 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 18.10 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ในการจัดการเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 2 พบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ หลังการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดกระบวนการเรียนรู้ เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ด้วยการจัดให้นักศึกษาเข้ากลุ่มแบบคละความสามารถ ทำให้มีโอกาสดำเนินการร่วมกัน ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการร่วมกันหาคำตอบ และแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียน และนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ในการเรียน เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนจากการที่ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกระบวนการกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative or Collaborative Learning) คือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3 – 6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่

เป้าหมายของกลุ่ม สลาวิน (1995) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และรอเจอร์ จอห์นสัน (Roger Johnson) (1994) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่มักจะถูกกละเลยหรือมองข้ามไป ทั้ง ๆ ที่มีผลการวิจัยชี้ชัดเจนว่าความรู้สึกของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียน ครูและเพื่อนร่วมชั้น มีผลต่อการเรียนรู้มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัส พิเลิศ (2564) ที่ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องลำดับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องลำดับสูงกว่่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยของพชรพงศ์ นวลศิริ (2562) ที่ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องทฤษฎีบทพีทาโกรัสของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของว่่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยของสุนารี นวลจันทร์ (2562) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการทำงานกลุ่ม เรื่องระบบจำนวนจริง โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของแก้วมะณี เลิศสนธิ์ (2557) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของว่่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ในการจัดการเรียนเรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ส่งผลให้นักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนในรายวิชาแคลคูลัส 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้ในระดับมหาวิทยาลัยยังไม่ค่อยมีใครได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ในรายวิชาแคลคูลัส 2 ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ว่าการนำการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD มาใช้ในการจัดการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 2 เรื่องเทคนิคอินทิเกรตโดยใช้ฟังก์ชันตรีโกณมิติ จะมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ

ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกิดความคงทนทางความรู้ รวมทั้งได้แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ที่จะช่วยให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรมีการชี้แจงให้นักศึกษามีความเข้าใจในขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และข้อตกลงในชั้นเรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD นั้นสามารถใช้กับการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ และออนไซต์ โดยหลักการสำคัญคือการทำให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม และผู้สอนคอยให้คำแนะนำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และในขั้นการทดสอบย่อย ผู้สอนควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตระหว่างการทำแบบทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตรงตามความเป็นจริง
3. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีความยืดหยุ่นของเวลาในแต่ละขั้นตอน โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเนื้อหาวิชา เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มในส่วนของขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ว่าขั้นตอนใดส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีการศึกษารายละเอียดของผลสัมฤทธิ์ว่ามีความรู้เรื่องใดเพิ่มขึ้นบ้าง
2. ควรมีการวัดและประเมินผลอีกครั้งเมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความคงทนทางความรู้ของนักศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD
3. ควรนำการวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ในเรื่องอื่น ๆ
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับวิธีการสอนรูปแบบอื่น ๆ เช่น เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เทคนิคกลุ่มแข่งขัน (Teams–Games–Tournament: TGT) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- แก้วมะณี เลิศสนธิ์. (2557). การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรัส พิเลศ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้รูปแบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พชรพงศ์ นวลศิริ. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์(STAD) ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุวดี ทองแผ่น. (2561). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับการเรียนรู้แบบปกติ โรงเรียนบ้านปากน้ำปราม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนารี นวลจันทร์. (2562). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการทำงานกลุ่ม เรื่อง ระบบจำนวนจริง โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Johnson, R.T. & Johnson, D.W. (1994). An overview of cooperative learning. In J. S. Thousand, R.A. Villa & A.I. Nevin (Eds.), *Creativity and collaborative learning* (pp. 31-34). Baltimore, Maryland: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Slavin, R.E. (1995). *Cooperative Learning: Theory, Research and Practice* (2nd ed.). New Jersey: Prentice – Hall.

**การพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**
**The Development of Tie-Die Fabric Art Learning by Implementing
Art-Based Teaching Model to Promote Creativity of Grade 6 Students**

อิสริยาภรณ์ ชัยกุลลาป^{1*}, ไทโยโรจน์ พวงมณี² และมินตรา หาทิ³

(Itsariyaphon Chaikulap^{1*}, Thairoj Phoungmanee² and Mintra Hatee³)

^{1*}สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต, ²สาขาวิชาทัศนศิลป์, ³สาขาวิชาศิลปศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

^{1*}Digital Art, ²Visual Arts, ³Art Education

Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : zoxy04@hotmail.com เบอร์โทร: 08 1059 3232

วันที่รับบทความ 14 กุมภาพันธ์ 2565

Received: Feb. 14, 2022

วันที่รับแก้ไขบทความ 25 สิงหาคม 2565

Revised: Aug. 25, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 29 สิงหาคม 2565

Accepted: Aug. 29 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) พัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัดย้อมโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) ศึกษาผลของการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัดย้อมโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน 3 คน ครูผู้สอนศิลปะโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเลย 5 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนาอ้อ จังหวัดเลย 35 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์มุ่งเน้นการตีความ (Interpret) เพื่อสร้างแนวทางการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์วิจารณ์เชิงเนื้อหา เกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น และเสนอผลที่ได้ในรูปแบบความเรียง เพื่อการสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัดย้อมโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) กรอบแนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 3) ข้อกำหนด 4) การจัดกิจกรรม 5) การเตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัดย้อมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 7) บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน

ผลของการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัดย้อมโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ของผู้เรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเรียนรู้ศิลปะ; ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the learning process of the art of tie-dye fabric and 2) to study the results of tie-dye fabric learning by implementing art-based teaching model to promote students' creativity. This research is the research and development. The data was collected by interviewing 3 community scholars, 5 teachers who were teaching Arts in primary education schools in Loei province, and 35 students in grade 6 at Ban NaOr School, Loei Province. The data analysis focused on interpreting to create learning concepts obtained from a behavioral observation of students' learning. Then, there were content analysis and criticism regarding the occurring conditions.

The results were reported in descriptive presentation for summarizing. The results of the research showed that the development of tie-dye learning processes by implementing art-based teaching model to promote creativity of Grade 6 students comprised: conceptual framework and principles, learning objectives, 3) conditions, 4) learning activities, 5) learning activity preparation, 6) elements of tie-dye fabric learning activity to promote creativity, and 7) roles of teachers and students.

The tie-dye fabric learning results by implementing art-based teaching model to promote creativity of Grade 6 students showed that the scores of all 4 aspects creativities of students after learning were higher than before learning with the model with statistical significance at 0.01 level. In addition, the students' learning achievement scores passed the preset criteria.

Keywords: The Development; Tie-dye; Art; Creative

บทนำ

สังคมในปัจจุบันเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดเข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้มนุษย์เกิดค่านิยมในการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากยุคสมัยเดิม เพราะเทคโนโลยีตอบสนองปัญหาและความต้องการในกิจกรรมประจำวันสามารถค้นคว้าหรือซื้อขาย แม้กระทั่งการเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์ก็ง่ายขึ้น การใช้ทักษะหรือความจำในการแก้ไขปัญหา จึงลดลงเพราะเมื่อเกิดปัญหาที่ใช้เทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ขาดการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การใช้ความคิดหรือไอเดียใหม่ ๆ จะส่งผลให้คนนั้นเกิดการแก้ไขปัญหา กิลฟอร์ด (Guilford, 1959, p. 389) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า จะต้องมีความฉับไวที่รู้ปัญหาและมองเห็นปัญหา มีความว่องไวและสามารถจะเปลี่ยนความคิดใหม่ ๆ ได้ง่าย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของชีวิตที่ต้องทำให้สำเร็จลุล่วงจึงจะทำให้ชีวิตสามารถดำเนินไป

ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยปกติคนเราทั่วไปมักเลือกวิธีการที่จะเลี่ยงปัญหามากกว่าการเผชิญปัญหา ซึ่งถ้าคนเรารู้จักที่จะเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก็จะมีชีวิตที่สนุกสนานร่าเริงและความสุขมากยิ่งขึ้น ในส่วนของความคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นการขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่ สู่ความคิดใหม่

ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการคิดที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ (process) การแก้ปัญหาโดยความคิดสร้างสรรค์มี 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดเป้าหมายการคิด กำหนดวัตถุประสงค์ของปัญหาที่ต้องการแก้ไข ตั้งคำถามที่ชัดเจน และถูกต้อง 2) ขั้นการแสวงหา แนวคิดใหม่ วิธีการที่จะพาไปสู่วัตถุประสงค์ หรือคิด คำตอบของคำถามให้มากที่สุดและต้องปฏิบัติได้จริง 3) ขั้นประเมินและคัดเลือกแนวคิด การกลั่นกรองด้วยความคิดที่ใช้เหตุผล จนเหลือความคิดที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

การเรียนรู้ศิลปะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนในหลายด้าน ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์กิจกรรมทางศิลปะยังช่วยพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความเชื่อมั่นในตนเองนอกจากนั้น ศิลปะ คือ การแสดงออกอย่างอิสระเสรีที่เต็มไปด้วยจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งต่าง ๆ ความบริสุทธิ์จริงใจ เปิดเผย ตรงไปตรงมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น ตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสมองทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านอารมณ์และความเป็นเหตุผลรวมทั้งพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์สังคม สติปัญญา และการพัฒนาภาษา เปิดโอกาสสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ แสดงออก ชื่นชมต่อธรรมชาติการเคลื่อนไหว ดนตรีศิลปะ ความไพเราะและสิ่งสวยงาม ฝึกให้ผู้เรียน ใช้ประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมส่งเสริมการสังเกตมีไหวพริบ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักควบคุมตัวเองและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม

หากจะกล่าวถึงกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นกระบวนการเดียวกันกับกระบวนการ ของความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นเรื่องง่ายที่การสร้างงานศิลปะจะส่งเสริมกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ในวัยเด็กและที่สำคัญธรรมชาติของเด็กพร้อมที่จะสนุกกับจินตนาการบนกิจกรรมศิลปะ และการสอน ศิลปะในระดับประถมและมัธยมตอนต้นไม่ควรเน้นการเลียนแบบเหมือนจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราว รูปร่าง สี เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้จินตนาการของตนเองมากที่สุด และไม่ควรให้คะแนนจากความเหมือน ความสวย ความเป็นจริง แต่ควรให้คะแนนจากจินตนาการความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบใคร (สมชาย พรหมสุวรรณ, 2560) ดังที่เมสัน (Mason, 1960) อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องของ ความสามารถในการเชื่อมโยง คนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะมีความสามารถสูงในการเชื่อมโยง สิ่งที่มีอยู่แล้วในสมองไปใช้ให้สัมพันธ์กัน โดยความสัมพันธ์นั้นไม่เคยมีมาก่อนและสามารถมองเห็น ความสัมพันธ์นั้นได้ขณะที่คนมีความคิดสร้างสรรค์ต่ำจะมองข้ามไป

สำหรับการมัดย้อม (Gleser, Virginia, 1999) นั่นคือการใช้เทคนิคที่มีกระบวนการนำผ้ามา มัดด้วยวัสดุต่าง ๆ แล้วนำไปย้อมสีโดยใช้วิธีการกันสีด้วยวัสดุบางอย่าง เช่น ยางรัด เชือก หมุดปักผ้า ตัวหนีบกระดาษ หรือการเย็บ ซึ่งจะช่วยกันไม่ให้สีแทรกซึมลงไป การกันสีขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้ นอกจากนั้นผลการออกแบบยังขึ้นอยู่กับปริมาณสีย้อมและการแทรกซึมของสีในผืนผ้าที่มัดด้วยการ มัดย้อมนั้นจะมีรูปแบบและเทคนิคความสวยงามที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับ วัฒนธรรมของแต่ละชนชาติช่วงเวลาที่ยกค้นพบ หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นวัตถุดิบในการทำ ผ้ามัดย้อม (ศศิธร ศรีทองกุล และสาวตรีศรีครมาส, 2556) ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะในการทำผ้า มัดย้อม คือ การออกแบบการมัดผ้าด้วยยาง เชือก หรือกันสีส่วนที่ถูกมัดคือส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี ส่วนที่เหลือหรือส่วนที่ไม่ได้มัดคือส่วนที่ต้องการให้สีติดการมัดเป็นการกันสีนั่นเอง จึงเป็นกิจกรรม

ที่จะช่วยเชื่อมโยงการทำงานของสมองและพัฒนาจินตนาการ จึงเป็นโอกาสที่จะได้ฝึกสมองจากการสร้างสรรค์ที่มีหลากหลายแบบอย่างอิสระ เป็นการให้เด็กกระทำและสังเกตซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้เด็ก ทำให้เด็กจะเกิดความสามารถในการพัฒนาความคิดรวบยอดและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้ อีกทั้งกิจกรรมสร้างสรรค์ยังสามารถพัฒนาจิตเด็กได้อย่างมีคุณภาพคือให้เป็นผู้มีความอดทนเพราะต้องสร้างสรรค์ผลงานของตนจนสำเร็จ จะสร้างความภูมิใจต่อตนเองหรือสร้างความรู้สึที่ดีต่อตนเองได้ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานตามความสามารถ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง จะเป็นผู้มีความมั่นใจและกล้าที่จะผจญปัญหา ในขณะเดียวกันนักเรียนจะได้รับการพัฒนาทางสังคม เพราะนักเรียนจะได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน นักเรียนจึงเรียนรู้การแก้ปัญหาการทำงาน รู้จักปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม เมื่อนักเรียนสร้างผลงานแล้วการชักชวนให้นักเรียนชื่นชมผลงานของตนเองเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของศิลปะที่ตนสร้างขึ้น และฝึกฝนการแสดงความสามารถในความสามารถสร้างความคิดสร้างสรรค์และความสุขจากสิ่งใกล้ตัว

การมัดย้อมถือเป็นการสร้างลวดลายบนผ้าที่แตกต่างกันรวม ซึ่งลวดลายที่ได้เกิดจากการใช้เทคนิคของการมัดหรือบีบให้แน่นก่อนนำไปจุ่มสี อาจใช้แบบร่างแล้วกำหนดลวดลายหรือสร้างสรรค์ลวดลายตามจินตนาการและใช้อุปกรณ์รอบตัวที่หาได้ง่ายและเข้ากับ ยิ่งไปกว่านั้นการทำผ้ามัดย้อมที่เกิดจากการเรียนรู้ศิลปะ อาจนำไปพัฒนาสร้างอาชีพในชุมชนและยังสามารถต่อยอดให้เกิดการสร้างรายได้ในอนาคต

ปัญหาของการสอนศิลปะผ้ามัดย้อมในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น นักเรียนไม่มีการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมและยังขาดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการร่วม ทำให้การพัฒนาความคิดทางศิลปะล่าช้า จากความสำคัญดังกล่าวที่ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะโดยใช้เทคนิคของการมัดย้อม เพราะเห็นถึงประโยชน์และการนำไปใช้ทั้งการพัฒนาสมองความคิดสติปัญญาจะทำให้การเรียนรู้ที่ใช้ทักษะของศิลปะ รวมถึงการสร้างสื่อและบรรยากาศการเรียนรู้จึงทำการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มศักยภาพให้กับนักเรียนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาผลของการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขต

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะ 1. การเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อมโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน 2. ผลของการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่ถูกคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection)

มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บข้อมูลปราชญ์ชุมชน 3 คน ครูผู้สอนศิลปะโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเลย 5 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนาอ้อ จังหวัดเลย 35 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์มุ่งเน้นการตีความ (Interpret) เพื่อสร้างแนวทางการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา เกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น และเสนอผลที่ได้ในรูปแบบความเรียง เพื่อการสรุปผล

ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการวิจัยที่อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ขอบเขตด้านเวลา สัมภาษณ์เชิงลึก พฤษภาคม - กรกฎาคม 2564 ทำการวิจัย มิถุนายน - ตุลาคม 2564

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาการเรียนรู้ การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ปราชญ์ชุมชน ครูศิลปะ จำนวน 5 คน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย

ตัวแปรต้น

- 1) กรอบแนวคิดและหลักการ
- 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
- 3) ข้อกำหนด
- 4) การจัดกิจกรรม
- 5) การเตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 6) องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ศิลปะผ่านมด้อมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 7) บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน

ตัวแปรตาม

แนวคิดทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance ซึ่งองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality)
- 2) ความคล่องแคล่วในการคิด (Fluency)
- 3) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
- 4) ความละเอียดลออในการคิด (Elaboration)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) ที่ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การสังเคราะห์ร่างต้นแบบการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมด้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกี่ยวข้องและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

1.2 ศึกษาเอกสารตำรารูปแบบการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะ

1.3 ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียของปราชญ์ชุมชน ครูต้นแบบ

1.4 การสังเคราะห์ร่างต้นแบบ การพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะเป็นฐานและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อร่างต้นแบบการพัฒนาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำ ร่างต้นแบบการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มาดำเนินการวิจัยที่โรงเรียนบ้านนาโคก กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาศิลปะ การดำเนินงานในขั้นนี้ผู้วิจัยได้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Classroom Action Research) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้

3. การวิจัยระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้

การวิจัยเพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเรียนรู้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและทดสอบหลัง (One Group Pretest Posttest Design) และเป็นการประเมินประสิทธิภาพ รูปแบบการพัฒนาเรียนรู้ว่าสามารถนำไปใช้สอนโดยครูผู้สอนวิชาศิลปะคนอื่น ๆ ได้หรือไม่โดยดำเนินการวิจัยกับนักเรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปะ ณ โรงเรียนบ้านนาโคก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์ร่างต้นแบบการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ศิลปะรวมถึงความต้องการในเพื่อนำไปพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์การเรียนรู้ของผู้สอนวิชาศิลปะ จากนั้นศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ และการเรียนรู้ศิลปะ การศึกษาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียของปราชญ์ชุมชนและครูต้นแบบ โดยการสัมภาษณ์และสังเกตการเรียนรู้ของครูต้นแบบจำนวน 5 คน เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ร่างต้นแบบการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จากนั้นได้รับการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อร่างต้นแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสนทนากลุ่มและทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จนได้ร่างต้นแบบการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ขึ้น กระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดการวางแผนและการตัดสินใจเลือกกำหนดองค์ประกอบในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบทำให้ได้คำตอบ นำไปสู่ร่างต้นแบบการเรียนรู้ที่เป็นระบบถูกต้องเหมาะสม สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2. การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Classroom Action Research) มาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยนำร่างต้นแบบการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มาดำเนินการวิจัยที่โรงเรียนบ้านนาโคก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาศิลปะ สามารถสรุปผลได้ดังนี้คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่องได้เป็นอย่างดีทั้ง 4 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 75.00, 91.45, 92.38 และ 94.16 จากผลงานที่ได้ปฏิบัติทั้งหมด ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ส่วนค่าเฉลี่ยในแต่ละกิจกรรมมีค่าคะแนนที่สูงด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ดี เมื่อใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์พบว่า ผู้เรียนมีผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าผลการใช้การเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นได้

ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะศิลปะตามการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เนื่องจากการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดวิธีการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้พบว่า ประเด็นที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดียโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน ได้แก่

1. การเรียนรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้สีที่หลากหลาย รวมถึงเทคนิคการมัดผ้าที่แตกต่างกันทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย ดังจะเห็นได้จากผลของกระบวนการมัดผ้าฝ้ายย้อมสีมี 5 กระบวนการประกอบด้วย

- 1.1 กระบวนการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ เป็นกระบวนการเริ่มต้นในการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ต้องใช้กระบวนการนี้เป็นการเริ่มต้นของการดำเนินการมัดผ้าฝ้ายย้อมสีผสมอาหาร ซึ่งวัสดุสิ้นเปลือง อุปกรณ์ที่ต้องใช้ประกอบด้วยเส้นผ้าฝ้าย คละขนาด (S, M, L) 20 ฟืน, เส้นยัด, สีผสมอาหาร แดง เหลือง น้ำเงิน, น้ำสะอาด, กะลามัง, เทปกาว, แผ่นใสแบบถนอมอาหาร, ไม้สำหรับกวน, หนัวยางสำหรับมัดผ้าฝ้าย, ขวดพลาสติกใส, น้ำส้มสายชู

- 1.2 กระบวนการคัดแยกสีการแยกสีผสมอาหาร มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำสีที่เลือกมาผสมน้ำในอัตราส่วนที่เหมาะสม 2) เทน้ำสะอาด 10 ลิตร ในกะลามัง 3) ผสมสีกับน้ำเปล่าแล้วนำไปบรรจุลงขวดพลาสติกใสที่เตรียมไว้ 3) ผสมน้ำส้มสายชูกับน้ำเพื่อนำผ้าลงแช่ให้สีติดทน

- 1.3 กระบวนการมัดผ้าฝ้ายในรูปแบบต่าง ๆ คือ การพับลดลายตามความกว้างตามความยาว ตามแนวทแยงแบบกากบาท และลักษณะแบบขยำ

- 1.4 กระบวนการย้อมผ้าฝ้ายด้วยสีสังเคราะห์ในขั้นตอนนี้ จะเป็นการคัดเลือกสีที่จะนำมามัดย้อมกับผ้า โดยการวิจัยครั้งนี้ เลือกใช้สีผสมอาหารเพราะสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น อีกทั้งให้สีที่ชัดเจนสวยงาม มีขั้นตอนคือ 1) นำสีผสมอาหารที่เตรียมไว้ผสมกับน้ำสะอาด 2) นำผ้าฝ้ายที่มัดตามรูปแบบต่าง ๆ ไว้แล้วนำไปแช่ในกะลามัง 3) ทิ้งไว้ให้สีอึมตัวและซึมเพื่อดำเนินการกระบวนการต่อไป

- 1.5 กระบวนการใช้สารช่วยย้อมเพื่อสีคงทน มีขั้นตอนคือ 1) การใช้สารช่วยย้อมหรือสารกระตุ้นสีโดยใช้น้ำปูนใส ซึ่งเป็นสารที่ช่วยให้สีธรรมชาติติดกับเส้นด้ายของผ้าฝ้ายดีขึ้น และเปลี่ยนเฉดสีธรรมชาติให้เปลี่ยนแปลงไปจากสีเดิม ดำเนินการต่อแล้วนำผ้าออกมาแช่ในน้ำปูนใสโดยใช้เวลาแช่ประมาณ 10 นาที 2) เมื่อครบเวลานำผ้าที่แช่น้ำปูนใสออก 3) นำผ้าไปล้างน้ำ 4) จากนั้นนำไปผึ่งลมในที่ร่ม

ผลจากกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะสอดคล้องกับทฤษฎีบทของ Torrance (1964, p. 47) กล่าวว่าการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างมีขั้นตอน ตั้งแต่การเริ่มคิดในการแก้ปัญหาและลงมือทำซ้ำ ๆ จะทำให้เกิดสิ่งใหม่จากการกระทำนั้นที่มีความสัมพันธ์กัน และนำไปปรับปรุงสร้างจินตนาการและตอบโต้กับความสงสัยอธิบายผลจากการออกแบบหรือสร้างสรรค์งาน

2. การฝึกทักษะให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้มีความแปลกใหม่ ในงานวิจัยนี้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์เนื้อหา/ เรื่องราวที่นักเรียนใช้ถ่ายทอดผลงานจากการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากกิจกรรมในครั้งนี้ นักเรียนมีการใช้การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอนขึ้น อีกทั้งมีจินตนาการต่อความรู้และการจดจำ นักเรียนถ่ายทอดผลงานเป็นภาพตามจินตนาการ และกำหนดชื่อภาพให้เป็นไปตามรูปหลังจากการมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นผลทำให้การเรียนรู้ในศิลปะส่งผลดีขึ้นในเทคนิคต่อไป สำหรับผลงานที่ได้จากการวิจัยมีความแตกต่างกันน้อยลงแตกต่างกันตามประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละคน อีกทั้งการเรียนสอนศิลปะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระโดยไม่จำกัดให้เป็นแบบเดียวกัน นักเรียนจึงเลือกถ่ายทอดตามความความคุ้นชิน ประสบการณ์การเรียนรู้ตามความถนัด ความต้องการสนนิยมนของตนเองจึงมีแนวโน้มที่นักเรียนเลือกเนื้อหา/ เรื่องราวใช้ถ่ายทอดผลงาน ตามความสนใจของตนเอง

สำหรับสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนบ้านนาโคกเป็นโรงเรียนประถม มีการจัดภูมิทัศน์จัดสวน ปลูกต้นไม้ประกอบอาคารสถานที่ที่มีความร่มรื่นสภาพการจัดห้องเรียนห้องปฏิบัติการเพื่อใช้ในการวิจัย มีอากาศถ่ายเทได้ดีมีแสงสว่างเหมาะสมปราศจากสิ่งรบกวน มีความสะอาด มีความร่มรื่นสบายใจ ครูเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนจัดเตรียมสถานที่ สื่อและวัสดุอุปกรณ์เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนได้สร้างสรรค์โดยสื่อการสร้างอิสระตามกิจกรรมที่กำหนด สังคมในชั้นเรียน ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเป็นกันเอง ยืดหยุ่น ส่งผลให้สภาพจิตใจของผู้เรียนดีพร้อมสำหรับการรับรู้สิ่งใหม่ที่มีจินตนาการ ด้านรสนิยมของนักเรียนส่วนมากมีรสนิยม ความชื่นชอบที่จะใช้เนื้อหาเรื่องราวถ่ายทอดเป็นต้นไม้และธรรมชาติ

สรุปผลการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และผู้เรียน พบว่า ในการฝึกปฏิบัติการศิลปะผ่านมัลติมีเดีย ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกระตุ้นให้เกิดการสร้างผลงาน ผู้เรียนเกิดความสนุกได้คิดและวางแผนการแก้ปัญหาทางศิลปะอย่างมีอิสระทางความคิด ซึ่งเป็นข้อดีของการนำทักษะศิลปะไปใช้ ในส่วนของการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายจากวัสดุที่นักเรียนใช้เป็นผ้าฝ้ายและเสื่อยืด ในการสร้างผลงานจากการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้สื่อการสร้างสรรค์อิสระ จากการสังเกตพบว่า นักเรียนเลือกใช้วัสดุทั้ง 2 ชนิด ในปริมาณที่เท่า ๆ กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัสดุที่ใช้หาได้ง่ายในท้องถิ่นทั่วไป อีกทั้งสามารถเอาไปใช้งานได้หลังเสร็จกิจกรรมการเรียนรู้ และนักเรียนมีความเคยชินกับวัสดุที่นักเรียนใช้ในการสร้างผลงาน

ที่จัดเตรียมไว้ให้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การรับรู้และการเรียนรู้ของแต่ละคน ทั้งการเรียนสอนศิลปะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ โดยไม่จำกัดให้เป็นแบบเดียวกันทำให้ได้แสดงออกอย่างอิสระ มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

3. ผลการศึกษาผลการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไปขยายผลในการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 ห้อง โรงเรียนบ้านนาโคก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2/2564 พบว่าผลงานศิลปะผ่านมัลติมีเดียของนักเรียนทั้ง 3 ห้องส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ถึง ดีมาก มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 จากจำนวนผลงานทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามที่เกณฑ์ตั้งไว้ และคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้การเรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รวม 3 ห้องเรียน คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้านของผู้เรียนหลังการเรียนรู้สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ่านมัลติมีเดีย โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลต่อการพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1. เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้อิสระแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้มีจินตนาการในสมองก่อนการมีตัว ทำให้งานก่อนลงมือสร้างผลงานที่เป็นขั้นตอน รู้สึกตื่นเต้น กระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนเกิดการรู้สึกรักอยากทำงานศิลปะในรูปแบบจินตนาการของตนเอง เพราะมีวัสดุ และสีที่หลากหลาย
2. ครูและผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการนำเสนอหน้าห้อง ทำให้มีโอกาสดูผลงานศิลปะของเพื่อน รวมทั้งจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เป็นการฝึกให้รู้จักกล้าแสดงออก และแสดงความคิดเห็นรวมทั้งยอมรับการวิจารณ์ผลงานศิลปะ

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยและพัฒนาส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีการวิเคราะห์ที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางการเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้ศิลปะเป็นกระบวนการที่มีการคิด วิเคราะห์ร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ มีกระบวนการก่อเกิดที่ชัดเจน มีจุดเริ่มและจุดสิ้นสุดเรียงตามลำดับ แยกออกมาจากสติปัญญาความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่ต้องได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมองมีความคล่องตัวในกิลฟอร์ด (Guilford, J.P. and Raph, 1950) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) คือความคิดหลายทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล ลักษณะเช่นนี้นำไปสู่ความคิดใหม่ ๆ ประดิษฐ์สิ่งของใหม่รวมถึงพบวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้สำเร็จ สอดคล้องกับ Hu (2015) ศึกษาการสร้างงานประดิษฐ์มัลติมีเดียในการออกแบบแฟชั่นสมัยใหม่ ซึ่งได้กล่าวถึงศิลปะการมัลติมีเดีย มีวิวัฒนาการที่สมบูรณ์แบบตั้งแต่องานฝีมือดั้งเดิม จนถึงแอปพลิเคชันที่ทันสมัย ศิลปะการมัลติมีเดียเต็มไปด้วยความงามและความเย้ายวนใจเนื่องจากทั้งสองอย่าง การรับรู้

สุนทรียศาสตร์ที่คงอยู่ของงานฝีมือดั้งเดิม และการสร้างสรรค์และการผสมผสานของความทันสมัย วิทยาศาสตร์ ทั้งนี้แล้วการเพิ่มทักษะทางสมองของเด็กถือว่ามีค่าจำเป็นต่อการพัฒนา การเจริญเติบโตของมนุษย์ จึงทำให้เห็นความสำคัญของการสร้างกิจกรรม เพื่อส่งเสริมดังกล่าว พัฒนาการแต่ละด้านนั้นสามารถพัฒนาได้ดีที่สุดในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เป็นช่วง ที่เด็กพร้อมจะเรียนรู้ มากที่สุดจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ทำให้เด็กคิดเป็น วางแผนเป็น และแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัย จากสถานการณ์จริง (อรัญญา ชัยแปง และชไมมน ศรีสุรักษ์, 2564) จากการวิจัยครั้งนี้ได้นำเทคนิค ของการมัดย้อมเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้เข้ามาเพิ่มทักษะในช่วงวัย สอดคล้องกับ คณิน ไพวันรัตน์ (2562) พบว่า ในการศึกษาเทคนิคการทำลวดลายผ้ามัดย้อม เพื่อสร้างอุปกรณ์ สร้างลวดลายใหม่ของผ้ามัดย้อมในระยะที่ 1 ในเทคนิคการหนีบผ้าได้นำมาพัฒนาเป็นอุปกรณ์ คัดลายต่าง ๆ ได้คือ แผ่นไม้ แผ่นอะคริลิก และแผ่นโลหะ และยังพบว่าผ้ามัดย้อมที่ผลิตด้วยแผ่นโลหะ จะติดลายได้อย่างชัดเจนที่สุด เนื่องจากแผ่นโลหะมีการกระจายแรงกดได้ดีมีความแข็งแรง ทนต่อแรงกด ไม่เสียรูปขณะโดนความร้อน ไม่ดูดซึมสีย้อมผ้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง ที่ผู้สนใจในการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

1. การนำการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไปใช้ผู้สอนควรศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ ศึกษาจุดเน้นที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 4 องค์ประกอบ ให้เข้าใจ เพื่อจะได้เห็นภาพรวมและทราบขั้นตอนของการพัฒนาการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ควรใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถาม ครูควรชื่นชม ให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
2. ครูควรชี้แนะผู้เรียนให้เตรียมตนเองในด้านความรู้จากแหล่งออนไลน์ ทักษะพื้นฐาน ทางศิลปะการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ และชี้แจงให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงานตามความคิดของตน ถ้าอภิปรายมีความสามารถในการเรียนรู้ ร่วมกับผู้อื่น แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลงานศิลปะ ของตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้ไปศึกษาวิจัยพัฒนาในรายวิชาศิลปะอื่น ๆ และอาจนำไปใช้ กับผู้เรียนในระดับชั้นอื่น ควรมีการนำการเรียนรู้ศิลปะผ้ามัดย้อมไปทดลองซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างอื่น หรือโรงเรียนอื่นและเปรียบเทียบผลระหว่างโรงเรียน เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *ความคิดเชิงสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท ชัคเชส มีเดียจำกัด.

คณิน ไพรวันรัตน์. (2562). การศึกษาเทคนิคการทำลวดลายผ้ามัดย้อมเพื่อสร้างอุปกรณ์สร้างลวดลายใหม่ของผ้ามัดย้อม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม หน้า 1.

สมชาย พรหมสุวรรณ. (2560). *ความคิดสร้างสรรค์ : การสอนศิลปะสำหรับเด็ก*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2560 หน้า 107 -108.

อรัญชัย ชัยแปง และชไมมน ศรีสุรักษ์. (2564). การใช้กิจกรรมประกอบอาหารเพื่อส่งเสริมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปง*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม –มิถุนายน 2564 หน้า 173-174.

Gleser, Virginia. (1999). *Tie-Dye: the how-to book*. Summertown: Book Publishing Company. Orapan Aumpantong. Interviewee 23 September 2017.

Hu, Y. (2015). *The Creation Manifestation of Tie-dyeing Craft in Modern Fashion Design*. Paper presented at the International Conference on Electronics, Mechanics, Culture and Medicine.

Guilford, J.P. and Raph. (1950). *The Analysis of Intelligence*. New York: McGraw-Hill.

_____. (1959). *Personnality*. New York: Mcgran Hill Book Company.

Mason, P. (1960). *The Knowledge-Creativity*. New York: Cambridge.

Torrance, E.P. (1964). *Education and the creative potential*. Minneapolis: The Lund Press.

หมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศไทย Betel Nut Culture of Li Nationality in Hainan Island of P.R. China

Lin Chunmiao^{1*} and Truong Thi Hang²

^{1*}สาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

^{1*} Master of Arts Program in Thai, Lampang Rajabhat University

² Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : 16237556@qq.com เบอร์โทร : 09 0454 6988

วันที่รับบทความ 12 กรกฎาคม 2565

Received: Jul. 12, 2022

วันที่รับแก้ไขบทความ 21 ธันวาคม 2565

Revised: Dec. 21, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 27 ธันวาคม 2565

Accepted: Dec. 27, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “หมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของหมากในชีวิตประจำวัน หมากในพิธีกรรม และสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาประเด็นหมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลีทำให้ทราบว่า นอกจากชาวหลีจะใช้หมากในการต้อนรับแขก ใช้หมากในการขอขมาลาโทษผู้ที่ล่วงเกิน และใช้หมากในการแจ้งข่าวทั้งที่เป็นข่าวมงคลและข่าวอวมงคลแล้ว ยังได้ใช้หมากเพื่อทำความสะอาดฟันหรือสีฟันด้วย ส่วนผลการศึกษาประเด็นหมากในพิธีกรรมของชาวหลีทำให้ทราบว่า หมากเป็นส่วนประกอบที่ขาดหายไม่ได้ในพิธีแต่งงาน พิธีสะเดาะเคราะห์ และในพิธีเซ่นไหว้สิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ การเซ่นไหว้เทวดา การเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ และการเซ่นไหว้ผีเร่ร่อนที่มารอขอส่วนแบ่งอยู่รอบ ๆ บ้าน ขณะที่ผลการศึกษาสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำปรากฏว่า หมากเป็นสัญลักษณ์แห่งความซื่อตรง เป็นสัญลักษณ์แทนความรัก เป็นสัญลักษณ์ของการตกลงร่วมกันระหว่างสองฝ่าย ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แทนความเคารพนับถือที่ชาวหลีมีต่อผู้อาวุโส

คำสำคัญ: หมาก; วัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์หลี; เกาะไหหลำ

Abstract

The purpose of “Betel Nut Culture of Li Nationality in Hainan Island of P.R. China” aims to study the role of betel nut in the daily life of Li people, the use of betel nut in ceremony, and the symbol of betel nut. This research of betel nut in the daily life of Li people, ritual and symbol. The research methods are Document searching and reviewing and Field investigation. In addition, the research analyzes the research results of Li people's daily life. The results show firstly betel nut is used to welcome guests, make apology to others, deliver good news and bad news, and clean teeth as toothpaste in the daily life of Li people. Secondly, the research results of

betel nut in the ceremony are as follows: betel nut is an indispensable item in marriage, divination and sacrifice ceremony. Sacrifice includes worshiping to gods, ancestors and ghosts nearby home. In addition, in the study of the symbol of betel nut, the study shows that betel nut is a symbol of honesty, love, agreement and respect for the elderly of Li people.

Keywords: Betel Nut; Culture; Li nationality; Hainan Island

บทนำ

ตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ การปลูกหมากในประเทศจีนมีความเป็นมายาวนานถึง 2,000 ปี โดยจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้แห่งราชวงศ์ฮั่น เคยมีรับสั่งให้ย้ายหมากจำนวนหนึ่งร้อยต้นจากภาคใต้เข้าไปปลูกในภาคเหนือ อย่างไรก็ตาม หมากเป็นพืชเขตร้อนจึงไม่เหมาะกับอากาศที่แห้งแล้งและหนาวจัดในเขตภาคเหนือของประเทศจีนทำให้การปลูกหมากไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น พื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกหมากในประเทศจีนจึงเป็นเขตภาคใต้ ได้แก่ มณฑลยูนนาน มณฑลกว่างตุง และมณฑลไหหลำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มณฑลไหหลำมีการปลูกหมากมากที่สุด หมากไม่เพียงเป็นพืชประจำถิ่นที่อยู่ควบคู่กับชาวไหหลำมาช้านาน หากยังมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดและแทรกซึมเข้าไปในชีวิตจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในไหหลำ Xing Zhi Chao & Zhan Xian Wu (2552) กล่าวว่า การปลูกหมากในเกาะไหหลำเริ่มต้นจากกลุ่มชาติพันธุ์หลี ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานถึง 3,000 ปี กลุ่มชาติพันธุ์หลีมีภาษา ลัทธิความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นของตนเองที่น่าสนใจคือกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่มณฑลไหหลำมีวัฒนธรรมการใช้หมากมาช้านาน ทำให้หมากกลายเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี

ประชาชนในเขตภาคใต้ของประเทศจีนนิยมใช้หมากในการต้อนรับแขก อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน ดังนั้น คำเรียกแขกผู้มาเยือนจึงเป็น “賓” (ปิง) และ “郎” (หลาง) ซึ่งออกเสียงคล้ายกับคำว่า “หมาก” ในภาษาจีน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำนอกจากจะใช้หมากในการต้อนรับแขกแล้ว ยังได้ใช้หมากเป็นสื่อสำคัญในพิธีแต่งงาน ใช้หมากเป็นสื่อในการสร้างมิตรภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนมีการใช้หมากเป็นสื่อแทนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้เยาว์ ความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโส ในหนังสือ “เต๋อฉงไถจื่อ” (德琼台志) มีการบันทึกว่า เมื่อมีแขกมาเยือน หากเจ้าของบ้านไม่มีหมากไว้ต้อนรับแขกจะถือเป็นการขาดมารยาทอย่างให้อภัยไม่ได้ และหนังสือ “โฉงโจวฟูจื่อ” (琼州府志) ที่เขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์ชิงมีการบันทึกลักษณะคล้าย ๆ กันว่า ชาวหลีมีประเพณีกินหมากและให้ความสำคัญกับหมาก เวลาถวายของแด่กษัตริย์ต้องถวายหมากด้วย (Xing Zhi Chao & Zhan Xian Wu, 2552) หมากยังเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์หลีในอดีต คุณประโยชน์อเนกประการดังที่กล่าวมา คู่กับลักษณะของหมากที่ออกผลเป็นทลายซึ่งในทลายหนึ่ง ๆ ก็มีลูกหมากจำนวนมากทำให้หมากกลายเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน (Fu Guang Hua, 2551)

ด้วยเหตุที่การปลูกหมากมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน จนทำให้หมากกลายเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศจีน นักวิชาการชาวจีนจึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหมากจากมุมมองที่หลากหลาย เช่น ผลงานของฟู กว่างหวา (Fu Guang Hua, 2551)

ผลงานของ ลิง จื่อฉาว และจาง เสียนอู๋ (Xing Zhi chao & Zhan Xian Wu, 2552) และผลงานของ ถาง ฉี่ฉุย และอาน หั่วทาว (Tang Qi Cui & An Hua Tao, 2555) อย่างไรก็ตาม ผลงานเกี่ยวกับหมากดังที่กล่าวมามุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาของหมาก รวมถึงลักษณะและการจัดแบ่งประเภทของหมากของกลุ่มชาติพันธุ์หลี โดยที่ยังไม่มีการศึกษาหมากในมุมมองคติชนวิทยา อนึ่ง การพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจีนในปัจจุบัน ส่งผลให้ชาวหลี่รุ่นใหม่ทยอยอพยพเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับหมากก็ค่อย ๆ จางหายไปจากวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์หลี ดังนั้น การศึกษาหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีครั้งนี้ จึงไม่เพียงทำให้ทราบถึงบทบาทของหมากในชีวิตประจำวัน หมากในพิธีกรรม และสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี อันจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี รวมถึงสถาบันต่าง ๆ ที่สนใจศึกษาวัฒนธรรมร่วมของประเทศไทยและประเทศจีน แต่ยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมเกี่ยวกับหมากของกลุ่มชาติพันธุ์หลีอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของหมากในชีวิตประจำวัน หมากในพิธีกรรม และสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศจีน โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาที่ครอบคลุมสามประเด็น ได้แก่ บทบาทของหมากในชีวิตประจำวัน หมากในพิธีกรรม และสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี สำหรับพื้นที่การวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลที่เขตปกครองตนเองชนชาติหลี อำเภอหลิงชู่ของเกาะไหหลำ ประเทศจีน

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของพระยาอนุมานราชธน (2544) ที่ว่า “วัฒนธรรม” เป็นมรดกของสังคมที่สังคมได้รับไว้และรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม มรดกดังที่กล่าวมาประกอบด้วยความคิดเห็น ความรู้สึก ความประเพณี และกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมที่ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและแสดงให้เห็นปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น โดยมนุษย์ได้เรียนรู้เรื่องเหล่านี้มาจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาเป็นประเพณี

สำหรับกรอบความคิดเกี่ยวกับการศึกษาหมาก ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีนั้น เนื่องจากที่ผ่านมานักวิชาการชาวจีนมุ่งเน้นแต่การศึกษาประวัติความเป็นมา รวมถึงลักษณะ และการจัดแบ่งประเภทของหมาก โดยที่ยังไม่มีการศึกษาหมากในมุมมองคติชนวิทยา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอาศัยงานเขียนเกี่ยวกับหมากจำนวน 2 เรื่องของพระยาอนุมานราชธน และ จีรวรรณ ตั้งจิตเมธิมาเป็นแนวทางในการศึกษาหมาก ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศจีน พระยาอนุมานราชธน (2484) ได้อธิบายสาเหตุของการกินหมากในหนังสือเรื่อง “กินหมากและมีเรือน” ว่าหมากประกอบด้วยวัตถุที่เรียกว่าอาเรเคน (arecaine) และอาเรโคลีน (arecoline) ซึ่งเป็นสารเสพติด

ติดชนิดหนึ่ง คนที่อดนอนจึงนิยมกินหมากเพื่อแก้แ้วง หมากยังเป็นยารักษาฟัน และได้มีการใช้หมากในพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ เช่น พิธีโกนจุก พิธีบวชนาค และพิธีแต่งงาน เป็นต้น ขณะที่ จีรพรรณ ตั้งจิตเมธิ (2539) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของหมากในสังคมไทย: ศึกษากรณีหมู่บ้านโคก ตำบลอุ้มทอง อำเภอบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยสรุปได้ว่า หมากเป็นสิ่งมีคุณค่าในสังคมไทยในแง่ของกระบวนการทางกายภาพ เช่น ช่วยขจัดอาการเหนียวล้าและง่วงเหงา ซึ่งเป็นอุปสรรคของการทำงาน คุณค่าของหมากในแง่นี้ได้เชื่อมโยงกับอุดมการณ์ทางสังคมคือความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคง เข้มแข็ง และความอยู่รอดของสังคม นอกจากนี้ หมากยังสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ โดยเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และการแสดงน้ำใจไมตรีผ่านการแลกเปลี่ยนที่หมายถึงการให้ การรับ และการให้คืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม และดำเนินการวิจัยตาม 3 ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ 1** เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมาก ของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศจีน เพื่อให้ได้ภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษาหมากของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่ผ่านมานอกจากนั้น ยังได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 11 - 16 กรกฎาคม พ.ศ.2564

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2564 ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์วิทยากรที่เป็นชาวหลีจำนวน 2 คน อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านซูปาว (初保村) อำเภอเหมยหยาง เมืองอู่จื่อซาน ได้แก่ นายหวังเหรินจื่อ (王仁志) อายุ 81 ปี และนางหวงยูเซียง (黄玉香) อายุ 79 ปี ชาวหลีทั้ง 2 คนให้ข้อมูลว่า กลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เมืองอู่จื่อซานแทบจะไม่ได้มีการใช้หมากในงานประเพณีใด ๆ หมากที่เห็นอยู่ในพื้นที่ ณ ขณะนี้เริ่มปลูกขึ้นมาใหม่ในช่วงหลังปี ค.ศ.1970 และถึงแม้จะมีการรับประทานหมากในชีวิตประจำวัน แต่ก็ไม่ได้ใช้ประกอบพิธีกรรมเหมือนในอดีต จากนั้น ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ชาวหลีที่อำเภอเป่าถิง อำเภอซานย่า และอำเภอเซียงเจียง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวหลีอาศัยเกาะกลุ่มเป็นจำนวนมาก และได้คำตอบในลักษณะเช่นเดียวกับวิทยากรที่เมืองอู่จื่อซาน กล่าวคือ ปัจจุบันชาวหลีในพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้ใช้หมากประกอบพิธีกรรมเหมือนในอดีต ส่วนการสอบถามข้อมูลจากชาวหลีที่อำเภอหลิงส่วยทำให้ได้ข้อมูลว่า ชาวหลีในเกาะไหหลำแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ได้แก่ ฮา (Ha 哈) ฉี่ (Qi 杞) รุน (Run 润) ส้าย (Sai 赛) และเหมยฝู (Meifu 美孚) โดยชาวหลีที่เป็นกลุ่มฮายังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมเกี่ยวกับหมากไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ และพื้นที่ที่สามารถเก็บข้อมูลได้ ได้แก่ ตำบลหยิงโจ้ว ตำบลหลงกว่าง และตำบลเหวินโหลวในเขตปกครองชนชาติหลี อำเภอหลิงส่วย ที่เกาะไหหลำของประเทศจีน ผู้วิจัยจึงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอหลิงส่วยตามคำแนะนำ โดยสัมภาษณ์วิทยากรชาวหลีที่มีความรู้เกี่ยวกับหมาก ซึ่งมีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งหมด 9 คน ดังนี้

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับหมากที่อำเภอหลิงส่วยเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2564 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์วิทยากร จำนวน 2 คน ได้แก่ นายฝิง ชิงกวาง (冯胜光) อายุ 72 ปี และนายหลีเจี้ยนฉวน (黎家权) อายุ 73 ปี ส่วนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2564 ได้สัมภาษณ์วิทยากรอีก 5 คน ได้แก่ นางหวาง หมู่เฉียง (王母强) อายุ 75 ปี นางต่ง เหมยฮัว (董梅花) อายุ 83 ปี นางหวง หมู่สือ (黄母石) อายุ 77 ปี นางหวง หมู่ฮัว (黄母花) อายุ 77 ปี

นายฝู ต้าหมิง (符大明) อายุ 80 ปี นาง ฝูหมู่โฉง (符母琼) อายุ 80 ปี และนาย ฝูเหวินจ้าว (符文照) อายุ 57 ปี

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีนแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์บทบาทของหมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ การวิเคราะห์หมากในพิธีกรรม รวมถึงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ไปประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในตำบลหยิงโจ้ว ตำบลหลงกว่าง และตำบลเหวินโหลวในเขตปกครองตนเองชนชาติหลี่ อำเภอหลิงสือที่เกาะไหหลำของประเทศจีน

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล เมื่อได้ข้อสรุปจากการประชุมชาวหลี่ในตำบลหยิงโจ้ว ตำบลหลงกว่าง และตำบลเหวินโหลวในเขตปกครองตนเองชนชาติหลี่ อำเภอหลิงสือที่เกาะไหหลำของประเทศจีนซึ่งเป็นการประชุม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 หมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ ประเด็นที่ 2 หมากในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ และประเด็นที่ 3 สัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีนออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ หมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ หมากในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ และสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีน

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ ทำให้ทราบว่า นอกจากจะใช้หมากในการต้อนรับแขกที่มาเยือนแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์หลี่ในเกาะไหหลำของประเทศจีนยังใช้หมากในการขอมาลาโทษกับบุคคลที่ได้ล่วงเกิน หรือมีการกระทำที่ผิดกับธรรมเนียม ทั้งยังมีการใช้หมากในการแจ้งข่าวทั้งที่เป็นข่าวมงคลและข่าวอวมงคล และมีการใช้หมากเพื่อสัพพัญญูอีกด้วย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวหลี่ที่มีความรู้เกี่ยวกับหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีนปรากฏว่า เมื่อมีแขกมาเยือนที่บ้านของชาวหลี่ ชาวหลี่จะนำหมากหั่นเป็นชิ้น ๆ ใส่ในถุงหรือใส่ในจานให้แขกรับประทาน โดยสามารถรับประทานเท่าไรก็ได้ ขณะเดียวกันผู้ที่ไปเยี่ยมบ้านคนอื่นก็ต้องนำหมากติดไปด้วย โดยถือเป็นของฝากให้แก่เจ้าของบ้าน ทั้งนี้ จำนวนหมากที่นำไปนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเจ้าของบ้าน หากครอบครัวนั้นมีสมาชิกจำนวนหลายคน แขกที่ไปเยือนก็ต้องนำหมากติดไปมากกว่าปกติ การต้อนรับแขกด้วยหมากจึงกลายมาเป็นมารยาทอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่

นอกจากนั้น ชาวหลี่ยังใช้หมากเพื่อแสดงความสำนึกผิดและเป็นสื่อกลางในการขอมาลาโทษต่อผู้ที่ถูกล่วงเกิน ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการทะเลาะเบาะแว้งอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างเพื่อนฝูง หรือระหว่างสามีกับภรรยา ชาวหลี่ที่เป็นฝ่ายผิดจะนำหมากไปขอโทษผู้ที่ถูกล่วงเกิน หากฝ่ายที่ถูกล่วงเกินรับหมากนั้นไว้ ก็เป็นการบอกโดยนัยว่าได้ตกลงให้อภัยผู้ประพฤติดัง

สำหรับการใช้หมากเพื่อแจ้งข่าวนั้นเกิดขึ้นใน 2 กรณี ได้แก่ การแจ้งข่าวเรื่องการแต่งงาน อันเป็นข่าวมงคล และการแจ้งข่าวผู้เสียชีวิตที่เป็นข่าวอวมงคล หลังจากที่ได้จัดงานหมั้นระหว่าง ครอบครัวของฝ่ายชายกับครอบครัวของฝ่ายหญิงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครอบครัวของฝ่ายหญิงจะนำหมากในงานหมั้นไปแจกให้กับคนในหมู่บ้าน อันเป็นสัญลักษณ์ที่รับรู้โดยทั่วกันในชุมชนของชาวหลี ว่า กำลังจะมีงานแต่งงานเกิดขึ้น โดยปกติครอบครัวของฝ่ายหญิงจะแจกหมากให้ชาวบ้านครอบครัวอื่นบ้านละ 3 - 4 ลูก พร้อมกับได้บอกกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับวันเวลาที่จัดงานแต่ง เพื่อให้ชาวบ้านสามารถเข้าร่วมงานได้อย่างสะดวก สำหรับการแจ้งข่าวผู้เสียชีวิตก็ทำในลักษณะใกล้เคียงกัน คือครอบครัวของผู้เสียชีวิต จะนำหมากไปส่งให้กับญาติมิตร เพื่อนสนิท ซึ่งเป็นการแจ้งข่าวอวมงคล และเชื้อเชิญให้ไปร่วมงานศพผู้เสียชีวิตโดยปริยายด้วย

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ ชาวหลีใช้หมากในการสืบทอดซึ่งเป็นวิถีที่ปฏิบัติกันมาช้านาน กลุ่มชาติพันธุ์หลีไม่ได้รับประทานหมากเฉพาะในโอกาสสำคัญ ๆ แต่ยังรับประทานหมากตลอดทั้งวัน โดยเริ่มตั้งแต่เวลาตื่นนอน หลังรับประทานอาหารและในช่วงเวลาอื่น ๆ ในรอบหนึ่งวัน โดยเชื่อว่าการรับประทานหมากสามารถช่วยป้องกันไม่ให้ฟันผุ ดังนั้น ควบคู่กับการรับประทานหมาก ชาวหลีจึงใช้หมากในการทำมาค้าขายหรือสืบทอด เพลงพื้นบ้านของชาวหลีที่มีการโต้ตอบระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาวมีข้อความเกี่ยวกับหมากที่น่าสนใจ กล่าวคือ เมื่อหญิงสาวชาวหลีกล่าวว่า “跟哥唱歌嘴白白，没口槟榔嚼青青，没口槟榔来试嘴，没口槟榔来刷牙” แปลเป็นภาษาไทย ความว่า “ร้องเพลงกับพี่โดยที่ปากว่างเปล่า ไม่ได้เคี้ยวหมากแม้เพียงคำเดียว ไม่ได้ทานหมากแม้เพียงคำเดียว ไม่มีหมากให้สืบทอดแม้เพียงชิ้นเดียว” ฝ่ายชายก็ได้อ่านเพลงโต้กลับว่า “跟哥唱歌嘴白白，定有槟榔你嚼青，定有槟榔你试嘴，定有槟榔你刷牙” แปลเป็นภาษาไทย ความว่า “ร้องเพลงกับพี่โดยที่ปากว่างเปล่า มีหมากให้น้องเคี้ยวแน่นอน มีหมากให้น้องรับประทานแน่นอน มีหมากให้น้องใช้สืบทอดแน่นอน” ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า หมากมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์หลี และกลายมาเป็นส่วนที่ขาดหายไปในวันวัฒนธรรมของชาวหลี

2. หมากในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหล่ของประเทศไทย

การศึกษาประเด็นหมากในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีในเกาะไหล่ของประเทศไทย ให้ผลที่น่าสนใจ กล่าวคือ ชาวหลีได้ใช้หมากในพิธีแต่งงาน และในการเซ่นไหว้สิ่งเหนือธรรมชาติ

หมากมีบทบาทสำคัญในพิธีแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์หลี โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการหมั้น รวมถึงการประกอบพิธีต่าง ๆ ในวันแต่งงาน สำหรับจำนวนหมากที่ต้องใช้ในการหมั้นส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 100 - 500 ลูก หากครอบครัวของฝ่ายเจ้าบ่าวมีฐานะดี ก็อาจใช้หมากจำนวนหลายพันลูกในงานหมั้นก็ได้ การใช้หมากในงานหมั้นมี 2 กรณี ในกรณีแรก ครอบครัวของฝ่ายเจ้าสาวอาจเรียกร้องหมากในจำนวนตายตัวกับครอบครัวของฝ่ายเจ้าบ่าว ซึ่งตรงกันข้ามกับในกรณีที่ 2 ที่ครอบครัวของฝ่ายเจ้าสาวจะไม่ได้ระบุจำนวนหมากเป็นตัวเลขที่ตายตัว เพื่อเปิดโอกาสให้ครอบครัวของฝ่ายเจ้าบ่าวสามารถส่งมอบหมากในจำนวนที่เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง หากเป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จะส่งมอบหมากให้กับครอบครัวของฝ่ายเจ้าสาวในจำนวนมาก ๆ แต่ถ้าเป็นครอบครัวที่ยากจน ก็สามารถส่งมอบหมากให้กับครอบครัวของฝ่ายเจ้าสาวในจำนวนที่น้อยลงไปได้ ที่น่าสังเกตคือ หมากที่ใช้ในงานหมั้นของกลุ่มชาติพันธุ์หลี

จะต้องเป็นเลขคู่เท่านั้น โดยครอบครัวของฝ่ายเจ้าบ่าวจะใส่หมากไว้ในตะกร้าจำนวน 2 ใบ และมีการแบ่งจำนวนหมากในแต่ละใบในสัดส่วนที่เท่ากัน

ในวันที่จัดงานแต่งงาน สิ่งที่ครอบครัวของฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องส่งมอบให้กับครอบครัวของฝ่ายเจ้าสาวไม่เพียงประกอบด้วยหมากอย่างเดียว แต่ยังมีต้องมีหมีเป็น ๆ จำนวนหนึ่งตัว พร้อมกับเหล้าขาวและข้าวสาร หมากที่ใช้ในงานแต่งงานของชาวหลัต้องย้อมเป็นสีแดงทั้งหมดเนื่องจากสีแดงเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคลตามคติความเชื่อของชาวจีน นอกจากนี้ ยังมีการเกะสลักลูกหมากให้มีลวดลายเป็นดอกไม้และเป็นตัวอักษรที่สื่อถึงความเป็นสิริมงคล ได้แก่ ตัวอักษร “สี่” (囍) สื่อความหมายถึงความยินดีปรีดาของทั้งสองฝ่าย ตัวอักษร “ฝู” (福) หมายถึงความสุขและการมีโชค ลาภ ตัวอักษร “ต้าจี” (大吉) และตัวอักษร “ต้าลี่” (大利) หมายถึงสิริมงคลอันยิ่งใหญ่ และตัวอักษร “รื่อเยว่” (日月) หมายถึงดาวกับพระอาทิตย์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งกาลเวลา

หมากยังเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในงานแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์หลั กล่าวคือ หลังจากที่เจ้าบ่าวได้รับเจ้าสาวกลับมาที่บ้านแล้ว ทั้งคู่จะต้องประกอบพิธีโดยใช้หมากจำนวนหนึ่งลูกผ่าออกเป็นสี่ชิ้น ให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวถือคนละ 2 ชิ้น พร้อมกับบุหรี่ย่านไปเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในครอบครัวของฝ่ายเจ้าบ่าว

กลุ่มชาติพันธุ์หลัที่เกาะไหหลำของประเทศไทยมีความเชื่อในเรื่องพลังเหนือธรรมชาติ เช่นเดียวกับชาวไทย โดยแบ่งพลังเหนือธรรมชาติออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายเทวดาที่เป็นฝ่ายดี และฝ่ายภูตผีปีศาจที่เป็นพลังฝ่ายร้าย อย่างไรก็ตาม ขณะที่ชาวไทยมองว่าวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับเป็น “ผี” ชนิดหนึ่ง จึงมักใช้คำว่า “ผีบรรพบุรุษ” อย่างควบคู่กัน กลุ่มชาติพันธุ์หลัที่เกาะไหหลำของประเทศไทยกลับมองว่า วิญญาณบรรพบุรุษถึงแม้จะไม่ใช่ “เทวดา” แต่ก็ไม่ใช่ “ผี” เพราะเป็นพลังเหนือธรรมชาติที่เป็นฝ่ายดี ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองบุตรหลานให้ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งประเด็นหมากในพิธีเซ่นไหว้สิ่งเหนือธรรมชาติออกเป็น 3 หัวข้อย่อย อันได้แก่ หมากในพิธีเซ่นไหว้เทวดา หมากในพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ และหมากในพิธีเซ่นไหว้ผีเร่ร่อน ดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์หลัที่เกาะไหหลำของประเทศไทยใช้หมากในการประกอบพิธีเซ่นไหว้เทวดา ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น ในเทศกาลตรุษจีน และในโอกาสฉลองครบรอบการสร้างหมู่บ้าน โดยเมื่อถึงวันครบรอบการสร้างหมู่บ้าน ชาวหลัจะมีการเซ่นไหว้เทวดาที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้าน ในตลอดปีที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ร่มเย็นผาสุก เครื่องประกอบพิธีกรรมประกอบด้วยหมาก จำนวน 6 ชิ้น ที่หั่นมาจากหมาก 1 ลูกครึ่ง ใบชา ไก่ต้ม จำนวน 1 ตัว เหล้า จำนวน 5 แก้ว น้ำชา จำนวน 3 แก้ว ข้าวที่อัดแน่นให้เป็นทรงกลม จำนวน 5 ชุด รูป จำนวน 5 ดอก และเทียนอีก 2 เล่ม การเซ่นไหว้เทวดาที่ทำหน้าที่ปกป้องรักษาชุมชน ดังที่กล่าวมาไม่เพียงแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาของกลุ่มชาติพันธุ์หลัที่เกาะไหหลำ ในอันที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างร่มเย็นผาสุก ประชาชนพึ่งพาอาศัยกันอย่างสมานสามัคคี แต่ยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่าหมากมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นสิ่งที่ขาดหายไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลั

นอกจากจะใช้หมากประกอบพิธีเซ่นไหว้เทวดาแล้ว ชาวหลัยังใช้หมากในการประกอบพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับในเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลบะจ่าง หรือที่เรียกว่า “วันตวนอู่” ที่สำคัญคือเมื่อครอบครัวมีสมาชิกใหม่ก็ต้องประกอบ

พิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ เพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษปกป้องคุ้มครองสมาชิกใหม่ให้อยู่รอดปลอดภัย กล่าวคือ เมื่อมีการให้กำเนิดและทารกอายุครบ 1 เดือนหรือ 1 ปี ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะต้องประกอบพิธีกรรม โดยเครื่องเช่นไหว้ประกอบด้วยหมากจำนวน 6 ชิ้น ซึ่งหั่นมาจากหมาก 1 ลูกครึ่ง พร้อมกับน้ำชา ไข่ต้มจำนวน 1 ตัว หมูสามชั้นจำนวน 1 ก้อน ปลาจำนวน 1 ตัว เหล้าจำนวน 3 แก้ว น้ำชาจำนวน 3 แก้ว และข้าวอีก 3 ถ้วย เครื่องเช่นไหว้ทั้งหมดจะถูกวางอย่างมีระเบียบอยู่บนโต๊ะ จากนั้นผู้ประกอบพิธีจึงจุดธูปเทียนและดำเนินการไหว้ตามธรรมเนียม ที่น่าสนใจคือการเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ชาวหลีจะใช้หมากจำนวน 6 ชิ้น ที่หั่นมาจากหมากหนึ่งลูกครึ่ง เมื่อผู้วิจัยสอบถามประเด็นดังกล่าวกับวิทยากรที่เป็นชาวหลี ก็ได้รับคำตอบว่า ชาวหลีมองว่าการใช้หมากเพียง 2 ชิ้น ในการประกอบพิธีกรรมเป็นจำนวนที่น้อยเกินไป ครั้นจะใช้หมากจำนวน 4 ชิ้น ก็เกรงว่าจะเกิดเป็นอวมงคล เพราะการออกเสียงเลข 4 ในภาษาจีนคล้ายกับการออกเสียงคำว่า “สี่” ที่แปลว่า “ตาย” จึงนิยมใช้หมากจำนวน 6 ชิ้น ตลอดมาจนกลายเป็นธรรมเนียมอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์หลี

ในเทศกาลตรุษ-สารทต่าง ๆ นอกจากชาวหลีจะมีการประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับแล้ว ยังได้เช่นไหว้ผีเร่ร่อนที่มารอขอส่วนแบ่งอยู่รอบ ๆ บ้าน สำหรับเครื่องเช่นไหว้ผีเร่ร่อน ประกอบด้วย หมาก จำนวน 6 ชิ้น ที่หั่นมาจากหมาก 1 ลูกครึ่ง ใบชา ไข่ต้ม จำนวน 1 ตัว เหล้า จำนวน 5 แก้ว และข้าวอีก 5 ถ้วย โดยชาวหลีจะจุดเทียน ปักธูป และดำเนินการเช่นไหว้ตามธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน

3. สัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศไทย

การที่หมากได้เข้ามาผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์หลีที่เกาะไหหลำของประเทศไทยมาช้านาน ทำให้หมากกลายเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิดของชาวหลีในหลายวาระโอกาส จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์วิทยากรที่เป็นชาวหลีเกี่ยวกับสัญลักษณ์ของหมากปรากฏว่า หมากในคติของชาวหลีเป็นสัญลักษณ์แทนความซื่อตรง ความรัก การตกลงร่วมกันระหว่างสองฝ่าย รวมถึงการเป็นสัญลักษณ์แทนความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโสด้วย

เหตุผลประการเดียวที่ทำให้หมากกลายเป็นสัญลักษณ์แทนความซื่อตรงได้สืบเนื่องมาจากลักษณะของต้นหมากที่เป็นต้นไม้ขึ้นตรง ไม่มีกิ่งก้านสาขา อันเป็นลักษณะที่โดดเด่นและแตกต่างจากต้นไม้ชนิดอื่น ๆ ที่งอกงามขึ้นในชุมชนของชาวหลี ดังนั้น เมื่อชาวหลีต้องการจะเปรียบเทียบความซื่อตรงของบุคคลหรือสิ่งใดก็ตามที่อยู่รอบข้าง ก็จะนึกถึงต้นหมากที่มีลักษณะทะยานขึ้นไปสู่เบื้องบนอย่างเตรง เมื่อเวลาผ่านไป หมากก็กลายเป็นสัญลักษณ์แทนความซื่อตรงอันเป็นคุณสมบัติที่ชาวหลีชื่นชอบ

นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์แทนความซื่อตรงแล้ว หมากยังเป็นสัญลักษณ์แทนความรักระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาว เมื่อชายหนุ่มหญิงสาวชาวหลีมีใจรักใคร่เสนหาต่อกัน ก็จะใช้หมากเป็นสื่อกลาง โดยในเพลงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์หลีได้มีข้อความหลายตอนที่บ่งบอกถึงบทบาทของหมากในฐานะเป็นสัญลักษณ์และเป็นสื่อแทนความรัก เป็นต้นว่า “檳榔青青老青青，手接檳榔眼看一下，手指接花眼看依，一心只想依今夜” แปลภาษาไทย ความว่า “หมากสีเขียว ใบพลูสีเขียว มือที่รับหมากจากน้องตาก็เหม่อมองตาม มือที่รับดอกไม้จากน้องตาก็เหม่อมองตามใจพี่นี้คิดถึงน้องแต่เพียงผู้เดียว” ข้อความข้างต้นกล่าวถึงหนุ่มสาวชาวหลีคู่หนึ่งซึ่งมีใจผูกพันต่อกัน

ชายหนุ่มได้แสดงความเสน่หาต่อหญิงสาวออกมาค่อนข้างโจ่งแจ้ง โดยใช้ทั้งสายตาและวาจาปราศรัย ในขณะที่ฝ่ายหญิงสาวมีการแสดงความรักในรูปแบบที่น้อมนวลกว่าและเป็นไปตามจารีตประเพณีที่กุลสตรีพึงกระทำ อย่างไรก็ตาม การที่หญิงสาวชาวหลิมอบหมากพลูและดอกไม้ให้กับชายหนุ่มเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความรักในใจของเธออย่างชัดเจนถึงแม้จะไม่ได้เอ่ยปากพูด

จากการสอบถามวิทยากรที่เป็นชาวหลิมในเกาะไหหลำของประเทศไทย ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า เมื่อชาวหลิมมีกิจกรรมที่จะต้องความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องหรือจากเพื่อนบ้าน ก็ใช้วิธีนำหมากที่ได้หั่นมาเป็นชิ้น ๆ จำนวนประมาณ 30 ถึง 40 ชิ้น ไปมอบให้แก่ญาติพี่น้องหรือคนที่ต้องการจะขอความช่วยเหลือ หากคนที่ถูกทาบถามให้ช่วยยอมรับหมากที่ชาวหลิมส่งมอบให้ ก็เป็นอันเข้าใจกันว่าได้ตกลงที่จะให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลิม หมากจึงเป็นสัญลักษณ์ของการตกลงร่วมกันระหว่างสองฝ่าย การรับมอบหมากในที่นี้ไม่เพียงสื่อความหมายว่าผู้รับหมากได้ตกลงให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ขอ แต่ยังเป็นการแสดงให้ฝ่ายผู้ขอทราบด้วยว่าผู้รับจะช่วยกิจกรรมอย่างเต็มใจและด้วยความยินดี

การแสดงความรักนับถือที่ชาวหลิมต่อผู้อาวุโสมีขึ้นในหลายวาระโอกาส และทุกครั้งที่มีการแสดงความเคารพดังที่กล่าวมา หมากก็เป็นส่วนประกอบที่ขาดหายไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ชาวหลิมนิยมและให้ความสำคัญกับการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่หรือตรุษจีนเป็นพิเศษ โดยในวันขึ้นปีใหม่ เด็ก ๆ ชาวหลิมจะนำหมากจำนวน 1 คำ ไปมอบให้แก่ผู้อาวุโสของครอบครัวพร้อมกับกล่าวว่า “กงสีฟาฉาย” (恭喜发财) ซึ่งมีความหมายว่า “ขอให้ร่ำรวย” ถัดมาอีก 1 วัน ชาวหลิมก็จะเดินทางไปอวยพรปีใหม่ที่บ้านของญาติผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพนับถือ โดยนำหมากจำนวน 1 คำ ไปมอบให้แก่ญาติผู้ใหญ่พร้อมกล่าวอวยพรเช่นเดียวกับในกรณีแรก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลิมที่เกาะไหหลำของประเทศไทยทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของหมากในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์หลิมที่ใช้หมากในการต้อนรับแขก ในการแสดงความสำนึกผิด ในการแจ้งข่าวทั้งที่เป็นข่าวมงคลและข่าวอวมงคล และใช้ในการทำความสะอาดพื้นหรือสีพื้น หมากยังเป็นสิ่งที่ช่วยถ่ายทอดความรู้สึกและเป็นสื่อกลางระหว่างชาวหลิมเป็นผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่นและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวหลิมที่ใคร ๆ ก็ทราบ

การใช้หมากในการต้อนรับแขกที่มาเยือนของกลุ่มชาติพันธุ์หลิมที่เกาะไหหลำของประเทศไทย มีลักษณะใกล้เคียงกับชาวไทยที่คาบสมุทรมณฑลยูนนาน (อำเภอ พังงายะ, 2539) รวมถึงชาวไทยที่หมู่บ้านโคก ตำบลอุ้มอ่อง อำเภออุ้มอ่อง จังหวัดสุพรรณบุรี (จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, 2539) เพราะมีคติที่ใกล้เคียงกันเกี่ยวกับสัญลักษณ์ของหมากในฐานะเป็นสื่อแห่งความเป็นมิตรไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน นอกจากนี้ ชาวไทยที่คาบสมุทรมณฑลยูนนาน จังหวัดสงขลา ยังได้ใช้หมากในการแจ้งข่าวเช่นเดียวกับชาวหลิมที่เกาะไหหลำ ดังที่ อำร พันธ์นิยะ (2544) กล่าวว่า หากทางฝ่ายเจ้าสาวตกลงให้มีการแต่งงานตามที่ฝ่ายเจ้าบ่าวขอไว้ ก็จะรับหมากจากพานขันหมากโดยเหลือไว้ให้ฝ่ายเจ้าบ่าวเพียงเล็กน้อย จากนั้นพ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะนำหมากไปแจกให้แก่ญาติมิตรเพื่อนสนิท อันเป็นการบอกกล่าวให้ผู้ที่ได้รับหมากทราบว่า ได้มีชายหนุ่มมาสู่ขอบุตรสาวของตนแล้ว

เรื่องที่กลุ่มชาติพันธุ์หลี่ใช้หมากสีฟันเพื่อทำให้ฟันสะอาดและแข็งแรงนั้น สอดคล้องกับที่ พระยาอนุนามราชชน (2485) กล่าวว่า การกินหมากทำให้ฟันแข็งแรง และช่วยแก้โรคเกี่ยวกับฟัน ทำให้ไม่มีกลิ่นปาก และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยเกี่ยวกับหมากของ อัมร พันธียะ (2539) ที่ว่าหมากมีประโยชน์อเนกประการต่อชาวไทยในสมัยโบราณ โดยนอกจากจะใช้สีฟันทำให้สะอาดแล้ว การที่ชาวไทยรับประทานหมากยังช่วยดับกลิ่นปาก ช่วยย่อยอาหาร และทำลายเสมหะได้ด้วย

สำหรับบทบาทของหมากในพิธีกรรม หมากเป็นสื่อกลางที่สำคัญในการแต่งงานและการ เช่นไหว้บรรพบุรุษ หมากยังเป็นส่วนประกอบที่ขาดหายไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมซึ่งประกอบ ทั้งพิธีเช่นไหว้เทวดา พิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ พิธีเช่นไหว้วิญญาณเร่ร่อนหรือผีเร่ร่อน จากการใช้หมากในพิธีต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า หมากเป็นสิ่งมงคลที่ขาดหายไม่ได้สำหรับชาวหลี่ และมีบทบาทสำคัญในใจของชาวหลี่

การใช้หมากในพิธีแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่มีลักษณะคล้ายกับการใช้หมากในการ แต่งงานของชาวไทยดังที่ จีวรธรรม ตั้งจิตเมธิ (2539) สรุปว่า ในงานแต่งงานที่หมู่บ้านโคก ตำบลอุ้มทอง อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ฝ่ายเจ้าบ่าวจะเตรียมหมากพลูที่เรียกว่าพานขันหมาก และนำพาน ขันหมากไปที่บ้านของเจ้าสาว หมากพลูในที่นี้แสดงถึงความกลมเกลียวและความอุดมสมบูรณ์ ของสองครอบครัว นอกจากนั้น อัมร พันธียะ (2539) ยังให้ข้อมูลด้วยว่าหมากได้ใช้ในการแต่งงาน แทบทุกขั้นตอน เช่น ในพิธีทาหมาก ฝ่ายชายจะใช้หมาก จำนวน 1 - 2 ลูก พลู 9 ใบ นำไปที่บ้าน ของฝ่ายหญิง จากนั้นญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายชายจะยื่นหมากให้แก่ญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายหญิง รับหมาก การทาหมากจึงมีขึ้นอย่างเป็นทางการ อันเป็นใบเบิกทางในการสู่ขอและการแต่งงาน ต่อไป

การใช้หมากเช่นไหว้สิ่งเหนือธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีน มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเพณีของชาวอาเซียนแต่ดั้งเดิม เช่น ชาวเมียนมาร์มีประเพณี “นำหมาก ไปไหว้พระ” ชาวกัมพูชาใช้หมากในการเช่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาล “คนตาย” ชาวลาวใช้ขนมเปียะ หมาก ใบพลู และสิ่งของอื่น ๆ ในการทำบุญกับพระสงฆ์ รวมถึงการเช่นไหว้วิญญาณของญาติ ที่เสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนั้น ชาวเวียดนามก็ได้ใช้หมากในการเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในเทศกาล ปีใหม่ โดยในวันสิ้นปี ผู้คนจะออกไปทำความสะอาดสุสาน และใช้หมากประกอบพิธีเช่นไหว้ที่สุสาน ในวันขึ้นปีใหม่ บรรดาลูกชายในครอบครัวจะนิยมนำของขวัญไปมอบให้แก่พ่อแม่ที่อาศัยร่วมกับ พี่ชายคนโต ในกรณีที่พ่อแม่เสียชีวิตไปแล้วทั้งสองคน บรรดาลูกชายในครอบครัวก็จะต้องนำของ เช่นไหว้มาที่บ้านของพี่ชายคนโต สำหรับประกอบพิธีโดยสิ่งที่ขาดไม่ได้ในเครื่องเช่นไหว้ก็คือหมาก (Nguyen Phuong Tram, 2553)

ผลการศึกษาสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำ ของประเทศจีนปรากฏว่า ชาวหลี่ให้ความสำคัญกับหมากในทางด้านจิตใจ หมากเป็นสื่อกลางแทน ความรักใคร่ระหว่างหนุ่มสาวและการแต่งงาน ดังที่ชาวหลี่มักเปรียบเทียบต้นหมากเป็นหญิงสาว ที่รัก และเปรียบหมากเป็นผลของความรัก ที่สำคัญคือหมากได้ผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ มายาวนานจนกลายเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิดของชาวหลี่ในหลายวาระโอกาส อันได้แก่ การเป็นสัญลักษณ์แห่งความซื่อตรง เป็นสัญลักษณ์แทนความรัก เป็นสัญลักษณ์แห่งการตกลงร่วมกัน ระหว่างสองฝ่าย ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แทนความเคารพนับถือที่ชาวหลี่มีต่อผู้อาวุโส

การศึกษาสัญลักษณ์ของหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีนสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พจนก กาญจนจันทร์ (2563) ในแง่ที่หมากเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ ความรัก และความภักดี โดยมีตำนานประกอบว่าพี่น้องฝาแฝดที่เป็นชายทั้งสองคน ได้ตกลงหมั้นรักหญิงสาวคนเดียวกัน ครั้นพี่ชายได้แต่งงานกับหญิงสาวคนนั้นแล้ว ผู้เป็นน้องชายก็เกิดน้อยใจที่พี่ชายเอาใจออกห่าง จากนั้นน้องชายหนีออกจากบ้านเข้าไปในป่าและเกิดอุบัติเหตุจนเสียชีวิตอยู่กลางป่า ศพของเขากลายเป็นต้นหมาก ส่วนพี่ชายไม่เห็นน้องชายอยู่ที่บ้านก็รีบไปตามหาด้วยความเป็นห่วงจนกระทั่งพบต้นหมาก ความเหนื่อยล้าทำให้พี่ชายหมดสติล้มลงและเสียชีวิตในที่สุด ศพของเขากลายเป็นหินปูนที่อยู่ใกล้กับต้นหมาก ฝ่ายภรรยาไม่พบทั้งสามีและน้องชายของสามีอยู่ที่บ้านก็ตัดสินใจออกไปตามหา เธอเดินไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพบหินปูนและเสียชีวิตลง ณ ที่นั้น ศพของผู้เป็นภรรยากลายเป็นต้นพลูที่งอกขึ้นในพื้นที่ที่ใกล้กับต้นหมากและหินปูนเมื่อถึงหน้าแล้ง ถึงแม้ต้นไม้อื่น ๆ ในป่าจะล้มตายเกือบหมด แต่ต้นหมากและต้นพลูกลับเจริญเติบโต มีสีเขียวชอุ่มเพราะมีหินปูนที่คอยโอบล้อมไว้ ทำให้บริเวณนั้นมีแต่ความชุ่มชื้น และช่วยหล่อเลี้ยงให้ต้นไม้ทั้งสองต้นมีความเจริญงอกงามกว่าต้นไม้อื่น ๆ

หมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่มีความสัมพันธ์ทั้งกับมนุษย์ สภาพแวดล้อม และสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดธรรมเนียมประเพณี คุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ตลอดจนความเชื่อถือของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ หมากจึงมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ในพิธีกรรมต่าง ๆ รวมถึงการเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักใคร่ระหว่างหนุ่มสาว ความกตัญญูที่ผู้น้อยมีต่อผู้อาวุโส การให้อภัยและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมเกี่ยวกับหมากถือเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ในเกาะไหหลำของประเทศจีน โดยเฉพาะในการเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือชาติ ซึ่งทำให้ทราบได้ว่า ชาวหลี่มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปิศาจ มีความกตัญญูจากการประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ตลอดจนมีความเมตตาและความเอื้ออาทรจากการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีเร่ร่อน

จากการลงพื้นที่ที่เป็นหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ในเมืองอู่จื่อซาน (五指山) ของเกาะไหหลำพบว่า วัฒนธรรมการใช้หมากไม่ได้ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ทั้งหมด เนื่องจากว่ากลุ่มชาติพันธุ์หลี่มีหลายกลุ่มอยู่ในเกาะไหหลำ กลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่มีวัฒนธรรมหมากมากที่สุดจะเป็นกลุ่มฮา (哈) ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตปกครองตนเองชาชาติหลี่ อำเภอหลิงสู่ย (陵水) ของเกาะไหหลำ

การเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์ชาวหลี่ที่ใช้หมากในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมมาก่อน ผู้ให้สัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่เป็นคนชรา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและการพัฒนาของสังคมจึงทำให้การใช้หมากในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมลดน้อยลง เช่น มีการใช้โทรศัพท์แทนหมากในการแจ้งข่าว การใช้สิ่งของบริโภคแทนหมากในการขอขมาลาโทษ การใช้เงินสดแทนหมากในพิธีสะเดาะเคราะห์ ซึ่งก็เช่นเดียวกับชาวไทยที่ใช้อย่างต่าง ๆ รักษาโรคแทนหมากและอื่น ๆ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมการใช้หมากค่อย ๆ จางหายไปจากวิถีชีวิตของผู้คน การรักษาประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหมาก จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์หลี่

สำหรับผลการศึกษาหมากในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีนเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์หลี่ที่เกาะไหหลำของประเทศจีนมากขึ้น

และยังสามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการและในการศึกษาที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานของรัฐหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ประกอบ การศึกษาค้นคว้าหรือการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหมาก หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมเกี่ยวกับหมาก ประเทศในอาเซียน เช่น ไทย กัมพูชา อินโดนีเซีย และมาเลเซีย เป็นต้น ต่างก็มีวัฒนธรรมหมากเช่นกัน จึงควรมีการศึกษา เปรียบเทียบบทบาทของหมากระหว่างชนชาติต่าง ๆ ในอาเซียนด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี. (2539). *บทบาทของหมากในสังคมไทย: ศึกษากรณีหมู่บ้านโคก ตำบลอุ้มอ่อง อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวรรณ ศรีหนูสุด และวนิดา ตีคำ. (2561). วัฒนธรรมหมากและการจัดการหมากของตำบล บางสวรรค์ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(2), 317-352.
- ผจง กาญจนจันทร์. (2563). เขียนหมาก ปากแดง. *พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ* 4(4), 118-137.
- พระยาอนุমানราชธน. (2484). กินหมากและมีเรือน. *กรมโฆษณาการ*.
- อำมร พันธนิยะ. (2544). *วัฒนธรรมการใช้หมากของชาวบ้านในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Fu, Guang hua. (2551). วัฒนธรรมหมากของกลุ่มชาติพันธุ์หลี (黎族槟榔文化述论). *Journal of Nanning Polytechnic*, 13(6), 1-5.
- Nguyen, Thi Phuong Tram. (2553). *ประเพณีการกินหมากและความหมายของการกินหมากใน เวียดนาม: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เกอและกลุ่มชาติพันธุ์เยว่ (越南槟榔食俗及其意义阐释—以越族和戈族为例)*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยชนชาติกลาง ประเทศ จีน (中央民族大学).
- Tang, Qi Cui & An, Hua Tao. (2555). นิเวศวิทยาพิธีกรรมและสัญลักษณ์จากมุมมองทั่วไปของ วัฒนธรรมของเพลงหมาก. (生态、仪式与象征符号——黎族槟榔歌谣的文化通观), *Social Scientist*, 181(5), 141-146.
- Xing, Zhi Chao & Zhan, Xian Wu. (2552). Areca Culture and Human Values Gaoshan Minority and Li Minority. (高山族和黎族的槟榔文化及人文价值), *Journal of Guangdong Polytechnic Normal University*, 29(3), 12-15.

A Corpus-Based Study of English Synonyms: Rich and Wealthy

การศึกษาคำพ้องความหมายภาษาอังกฤษ

โดยใช้ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล: Rich and Wealthy

สรณัฐ คำดี^{1*}

(Soranut Kumdee^{1*})

^{1*}Department of General Education, Faculty of Science and Health Technology,
Navamindradhiraj University

Corresponding author E-mail address: soranut.k@nmu.ac.th Tel. 08 6859 1831

วันที่รับบทความ 19 พฤษภาคม 2564

Received: May. 19, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 11 พฤศจิกายน 2565

Revised: Nov. 11, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 15 พฤศจิกายน 2565

Accepted: Nov. 15, 2022

Abstract

This paper addressed the differences and similarities between two synonyms adjectives: rich and wealthy. Two learners' dictionaries and the British National Corpus (BNC) were used to investigate their noun collocates. The findings indicate that some nouns follow either rich or wealthy, while few nouns collocate with both adjectives, e.g., wealthy men, rich men, rich mixture, rich history but not a wealthy mixture, and wealthy history. Drawing on the corpus data, it is found that they differ in collocation, colligation, semantic preference, and semantic prosody. In terms of the degree of formality, they tend to occur in informal genres. Thus, English language teachers should incorporate multi-word units of these two words into multi-word unit pedagogy when teaching these synonymous words.

Keywords: Synonyms; Collocations; Corpus Linguistics

Introduction

Not only are the similarities and differences in meanings and usages of synonyms or near-synonyms problematic for L2 learners but they are also a tough stage to master the understanding and usage of words in an authentic way (Aroonmanakoon, 2015). Consulting dictionaries may be the first tool for getting explanations but they, indeed, do not provide everything. The words *get* and *acquire*, for instance, are difficult for learners to use. Longman Dictionary of Contemporary English Online (2014) explains some senses of these two words, with the amount of overlapping and interchanging. *Get* can be coexisted with a job, an idea, a good qualification, or a degree but *acquire* cannot. *Knowledge*, *fluency* (in language), and *skill/habit* can collocate with *acquired* but cannot be used with *get*. However, both words can be followed by *reputation* (Punyarattabandhu, 2008). A synonym is one of

the most difficult areas for ELF learners learning vocabulary (Laufer, 1990) as some synonyms cannot be interchanged in every context (Palmer, 1997). Although some synonyms resemble in the meaning, they vary from each other in a linguistic perspective: i.e., semantic meaning, semantic preference, semantic prosody, collocation, colligation, and a degree of formality; resulting in difficulty in using English words. A study by Phoochareonsil (2011) reveals that Thai EFL students have collocation problems regardless of what L2 proficiency they possess. Both high- and low-proficiency groups tend to transfer their L1 collocation knowledge. Therefore, it is essential to equip L2 learners with knowledge on selecting an appropriate word to suit the context (Rozakis, 2011).

Focusing on two English synonyms, this study examined two synonym adjectives: *rich* and *wealthy*. The similarities and differences in terms of meaning, collocation, grammatical pattern or colligation, semantic preference, and semantic prosody, the degree of formality of words based on the distribution across different genres were investigated.

Research Questions

2.1 What are the similarities and differences between a pair of synonyms: *rich* and *wealthy* in terms of meaning, formalities, collocations, and grammatical pattern?

2.2 How are *rich* and *wealthy* distributed in various genres on the British National Corpus (BNC)?

Literature Review

Strict and Loose Synonym

A strict synonym refers to the words that can be used interchangeably in all contexts and the substitution must not result in a change of meaning, style, and connotation of the context” (Jackson & Amvela, 2000) but it appears rarely or may already be disappeared. In addition, strict synonyms are hardly found or are inexistent (McCarthy, O’Keeffe, & Walsh, 2010)

The definition of a loose synonym, by contrast, is where the identification does not only overlap significantly in meaning between two words but also in some contexts at least where they cannot substitute for each other (Jackson & Amvela, 2000). For example, the words: *neat* and *tidy*, are synonyms. Both means being neat or tidy and carefully arranged. They can be interchanged without any changes of meaning in such a context as "A salesperson should have a tidy or neat appearance". On the other hand, the word *neat* cannot replace *tidy* in this context, “He wears tidy clothes to school” (Punyaratabandhu, 2008).

Collocation

Longman Dictionary of Contemporary English Online or LDOCE (2015) indicates that collocation is the way some words or a particular combination of words is often used together. Collocational restrictions lead to differences in the meanings of synonyms (Palmer, 1997). For instance, both words *acquire* and *obtain* share a similar meaning; to receive something. Considering their noun collocates in terms of their semantic prosody or attitudinal meaning, *obtain*, however, cannot be used with a word, *infection* while *acquire* can, e.g., “female is more likely to acquire *infection* in the throat than her male sexual partner” (Sittironnarit et al, 2022).

Corpus linguistics about synonyms

The benefit of corpus linguistics sheds light on a methodology that a particular register is studied for its actual use (Lindquist, 2009) as well as enables an empirical language study contributing to insight apprehension of linguistic features: grammar and lexis and the development of relevant fields such as discourse analysis and language teaching (O’Keeffe, McCarthy, and Carter, 2007).

To study synonyms, users can differentiate the dissimilarity and similarity by examining the linguistic features of synonyms such as genres, word frequency, phrases, and collocation (Moon, 2010). For example, Aroonmanakul (2015) found that although *fast* and *quick* share a close similar meaning, the findings in BNC revealed that the quality or property of an action is used with *the word quick* while the sense of manner of action comes after *fast*.

Concerning collocations and their use across different disciplines, another interesting study worth noticing was conducted by Jarunwaraphan, and Mallikamas (2020) on the differences and similarities of a pair of synonymous nouns: *chance* and *opportunity*. The Corpus of Contemporary American English and online dictionaries were used. Despite their similar meanings, the two synonyms are not interchangeably replaced in every context.

Concerning grammatical patterns or colligation, Phoocharoensil (2010) revealed that despite the same main meaning, each word of a pair of synonyms does not have the same grammatical pattern. To point out a clearer explanation, it was shown that the grammatical patterns of these synonymous words *ask*, and *request* are different. The same patterns they share are ask/request+ sb+ to+ Verb.inf and ask/request + that + S+Verb inf. However, there are still differences: ask + sb + if/ whether, ask + to -V.inf, ask + sb + for + something while request + sth and request sth + from + sb. The words, *request* and *ask*, share the same meaning but cannot be interchanged in

the same pattern as in *I would like to ask to join the party* while the word *request* cannot replace *ask* in this sentence, *I would like to request to join the party*.

A corpus can reveal semantic preference and semantic prosody which a dictionary tends to rarely provide (Phoochareonsil, 2021). “Semantic preferences’ are multiword units that involve lexical patterning that demonstrates the tendencies of words to form a chunk with one another and “become extended units of meaning” (Szudarski, 2018, p. 85). Flowerdew (2012) termed a different name as a semantic association in which a word tends to have a close association with a specific collocation. For example, the verb *cause* tends to co-occur with a disease such as *cancer, heart, disease*. To classify semantic preference, McEnery and Hardie (2012) suggest to group words by considering lexical elements. Phoochareonsil (2021)’s study points out that the semantic preferences of the word *foresee* are classified into 4 main themes, i.e. result, possibility, something adverse or unpleasant, and something positive while its synonymous word *predict* contains five different semantic preferences i.e. possibility, measurable output, weather, something adverse or unpleasant and something positive, meaning that these two words share some semantic preference i.e. possibility, something adverse or unpleasant and something positive. In contrast, each word contains its semantic preference such as weather with *predict* and result with *foresee*.

While semantic preference deals with the set of words with a similar meaning, semantic prosody is about an attitudinal or behavioral pattern of each word coined as “a consistent aura of meaning with which a form is imbued by its collocates” as mentioned earlier measured by its language tones, i.e., positive, negative, or neutral (Louw, 1993). For example., *cause* “is heavily used in contexts where cause and effect are unpleasant,” i.e., trouble and damage, death, pain, and disease” (Stubbs, p. 26).

Previous studies

Apart from only focusing on corpora, the dictionaries are used along with the corpus (corpora) for investigating the synonyms. Thamratana (2013) examined five synonyms: *reduce, decrease, diminish, dwindle, and decline*, focusing on their meanings, grammatical patterns, and formality degree by using the Oxford Advanced Learner’s Dictionary (2010), Longman Dictionary of Contemporary English (2015), and the British National Corpus (BNC). The findings reveal that these five synonyms have the same core meaning but vary in terms of grammatical patterns and collocates. *Decrease* and *decline* are more formal words, while *decrease* occurs more often in academic contexts than *reduce, decline, diminish, and dwindle*.

More recently, Phoochareonsil and Kanokpermpoon (2021) investigated the differences between the words *increase* and *rise* using COCA focusing on their use in

different genres, semantic prosody, semantic preference, collocation, and colligation. They found that *increase* and *rise* are similar in their adverb collocates. Interestingly, while the adverb collocates of *rise* include the notion of direction, the meaning of direction is included in the adverb collocates of *rise*.

Research methodology and Data Analysis

The corpus-based comparative study of the near-synonym words: *wealthy* and *rich*, was conducted for they shared a similar sense of meaning in some contexts. The selected dictionaries were Oxford Advanced Learner's Dictionary, (OALD, 2010) and Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE, 2014), used to provide more information about the similarity and differences as well as to analyze the collocations and grammatical patterns or colligation, semantic preference, and semantic prosody.

For the corpus data, these two words were searched on BNC to find their noun collocates with MI score >3 to find their distribution across different disciplines for RQ2. For RQ1, only the top 30 collocates of *rich* and *wealthy* with MI scores of at least 3 were drawn out to report their noun collocates, and then the researcher manually grouped their semantic preference. In addition, the top 100 noun collocates were extracted to find the shared noun collocates. Finally, the sample concordance lines were used to determine semantic prosody. However, as a limit of this current study, it should be noted that there might be nouns in the second or the third group which can be used with the near-synonym adjectives or vice versa, but they are not considered important.

Results

Table 1 Meanings of Rich and Wealthy on OALD and LDOCE

	OALD	LDOCE
rich	Having a lot of money or property p. 1315	Someone rich has a lot of money and available possession p.1565
wealthy	Having a lot of money, possession p.1745	Having a lot of money, possession, etc. P.2063

Table 2 Example Sentences of Rich on OALD

with a lot of money	Ex: Nobody gets rich from writing nowadays.
full of variety	Ex: She leads a rich and varied life.
containing or providing something	Ex: The area is rich in wildlife.
food	Ex: This is a rich chocolate cake.
soil	Ex: Rich soil makes your plants grow well.
colors/sounds	Ex: A rich sound is low and pleasant: the rich tone of Cello.
expensive	Ex: The room was decorated with rich fabric.
criticism	Ex: Me? Lazy? That's rich coming from you.
cloth	Ex: she stroked the rich velvet of the dress enviously.

Table 3 Example Sentences of Rich on LDOCE

wealthy	Ex: She found herself a rich husband.
large amount	Ex: Pregnant women should eat protein-rich foods.
full of interest	Ex: the rich literary tradition of England
food	Ex: The sauce was very rich.
smell/flavour	Ex: the rich scent of the pine trees
colors/	Ex: a rich dark brown colour
sound	Ex: He laughed with a rich, throaty chuckle.
Soil	Ex: Vegetables grow well in the rich, black soil.
cloth	Ex: She stroked the rich velvet of the dress enviously.

As shown in Table 1 - 3, both synonyms reveal a close meaning: having a lot of money or possessions. In addition, OALD shows how *rich* is used: 1) with a lot of money, 2) full of variety, 3) containing or providing something, 4) food, 5) soil, 6) color/sounds, 7) expensive, 8) criticism. LDOCE also indicates the use of *rich* as 1) wealthy, 2) large amount, 3) full of interests, 4) food, 5) smell/flavors 6) color, 7) sound, 8) soil, and 9) cloth. In LDOCE, *wealthy* is used especially when have been rich for a long time. The only thing to differentiate this pair is that the word *wealthy* can be used when the people have been rich for a long time. One distinction is that *wealthy* cannot be replaced in a fixed phrase: It is a favorite resort for a rich and famous while “*She stroked the rich velvet of the dress*” *enviously* cannot be found. Moreover, for grammatical patterns, the word *rich* has one fixed pattern while *wealthy* cannot replace, i.e.,

Table 4 Frequency of *rich* and *wealthy* in the BNC (per million)

	Rich	Wealthy
Total	6613	1309
Per Million	68.69	13.59

Based on Table 4, *rich* is used more than the word *wealthy*; this means that the word *rich* is more often found than *wealthy*.

Table 5 Top-30 Collocates

Wealthy	Rich
man, people, families, individuals, merchants, businessmen, landowners, widow, woman, farmer, nations, parents, country, benefactor, patrons, citizens, clients, friends, industrialist, households, investors, lady, areas, aristocrats, suburb, peasants, classes, lord, lifestyle, traders	man, countries, peasant, people, variety, source, world, pickings, colour, vein, mixture, picture, diversity, soil, heritage, seam, nations, food, harvest, rewards, chocolate, kids, red, history, merchant, ones, girl, flavour, fruit, diet

As seen in Table 5, noun collocates of *wealthy* are mostly about people such as man, people, and job noun such as farmer, businessman while the word *rich* collocates with common nouns meaning people such as man, people, and abstract nouns such as harvest, heritage, diversity and some specific noun such as soil meaning the rich one as well as nouns relating to food such as chocolate flavour, fruit.

Shared Collocates of Rich and Wealthy

1. man 2. people 3. merchant 4. landowner 5. widow 6. farmer 7. nation 8. country 9. client 10. farmer 11. lady 12. American 13. peasant 14. farming

As listed above, the researcher extracted the top-100 noun collocates of both words to find the shared ones. It can be addressed that the shared collocates are common nouns, especially relating to people. This means, that for these nouns both words can be interchangeably used without any significant changes in some nouns involving people or countries and some nouns.

Table 6 Degree of Formality of Wealthy and Rich

Genre	Wealthy			Rich		
	Frequency	Size (M)	Per M.	Frequency	Size (M)	Per M.
Spoken	61	10.0	6.12	468	10.0	46.97
Fiction	213	15.9	13.39	1,301	15.9	81.78
Magazine	70	7.3	9.64	892	7.9	122.83
Newspaper	160	10.5	15.29	533	10.5	50.92
Non-Academic	295	16.5	17.88	1,113	16.5	67.47
Academic	195	15.3	12.72	793	15.3	51.72
Miscellaneous	315	20.8	15.12	1,509	20.8	72.43
Total	1,309			6,609		

According to Table 6, *rich* is found in BNC 6,609 times. It is mostly used in magazines 122.83 times per million while it occurs in fiction, non-academic, and miscellaneous at 81.78, 72.43, and 67.42 per million. It occurs in academics,

newspapers, and spoken at 51.72, 50.92, and 46.97, respectively. This can be summed up that this word majorly exists in the non-academic genre. It can be implied that British native speakers mostly use this word in the informal genres.

In addition, *wealthy* occurs in BNC 1,309 times. It is mostly used in non-academic at 17.87 times per million while it is found in newspapers, miscellaneous and fiction, at 15.29, 15.12, and 13.39 per million. It also occurs in academic, magazine, and spoken genres at 12.72, 9.64, and 6.12 times per million. This can be implied that this word majorly appears in the non-academic genre. Or in other words, British native speakers tend to use *wealthy* in informal communication.

Grammatical Patterns or Colligations

1. Rich/wealthy + Noun
2. The rich/wealthy
3. Linking verb or be + Rich + in + something
4. Make somebody + rich
5. Linking verb or be + rich/wealthy
6. as + rich/wealthy

No.1 - 6 grammatical patterns show that these synonyms share only four grammatical structures. The findings also show that these synonyms cannot be used interchangeably in all grammatical contexts because they do not share all the same grammatical structures. However, the information is from dictionaries and a small corpus; thus, it may not be all potential patterns involving these two synonyms.

Table 7 Semantic Preferences of *Wealthy* and *Rich*

Semantic preference	Wealthy	Rich
People	man, people, individuals, family, widow, benefactor, citizens, clients, friends, households, lady, classes, lord	man people, kids, ones, girl
Job Occupation	merchants, widow, traders landowners, farmer, peasants industrialist, investors, aristocrats,	peasant, merchant
Nation	Nation, Country	Countries, nations, world
Location	areas, suburb	
Food		food chocolate, flavour, fruit, diet
Colour	colours, red	
A great deal of collections		variety source, mixture diversity
MISC	lifestyle	Pickings, harvest picture, heritage, seam, rewards history, soil

After manually categorizing the top-30 noun collocates of both words, it was found that both words share some semantic preferences which are nouns meaning people e.g., man and woman, job or occupation e.g., merchants and peasant and but they differ in some noun collocates. On the other hand, while *wealthy* has semantic preferences in some specific types such as location, *rich* does not; it tends to collocate with a great deal of collection e.g., *diversity* or *source* or *variety*, noun relating to food, and its specific collocates in the miscellaneous group.

Semantic prosody

To analyze semantic prosody which is classified into three main additional tones (positive, negative, or neutral) (Louw, 1993), the researcher manually considered both words' top-100 concordance lines on BNC. It can be noted that both words are likely to reveal positive and neutral semantic prosodies. However, *rich* signifies a negative connotation in example 1 and irony in example 2.

1. Ex.1 ...over there and I'm working my finger to the bone. Tara. The **rich** get richer, and the poor become poorer.
2. Ex2. ...we don't need to do anything. ' This made Roger angry. **Rich** families usually behave worse than less important families....

Moreover, there is a clear excerpt from BNC revealing the different use of *rich* and *wealthy* in example 3. *Rich* precedes *woman* to indicate the status of people as a rich woman while *wealthy* collates with the word *landowners*, meaning the job or occupation that indicating of being wealthy.

3. Ex.3 ...practicing as a solicitor in Ipswich, took care of himself by marrying a **rich** woman. The Berelands were **wealthy** landowners. If a son or daughter married and

Conclusions and discussion

The main objective of this study is to examine the similarities and differences of the close synonyms, *rich* and *wealthy*, and their distribution across different disciplines. Drawing upon dictionaries and corpus data, although these two synonyms share a close meaning, they cannot be used interchangeably. They share a few common colligations, noun collocates, and semantic preferences. For example, *rich* can occur in this sentence, 'this is a rich flavor' but 'this is a wealthy flavor' cannot

be found. Corpus data reveals that they differ in terms of collocation alongside semantic preference and semantic prosody. A set of semantic preferences shed light on how to use these two words naturally. In terms of formality, both words lie in all genres with the highest numbers for non-academic (wealthy) and magazine (rich). Both words have some occurrences in academic genres, meaning that they can be used informally and formally. Concerning their colligations, both words differ in some patterns e.g., *rich in* but not *wealthy in*. The semantic prosody of both words is likely to be neutral and positive with some irony and negative uses of *rich*.

To sum up, *rich* and *wealthy* are loose synonyms. They cannot be interchangeably replaced due to their different semantic preference and colligation as well as semantic prosody. Only information from dictionaries may not cover all details of how each word is used. To prepare vocabulary instructional material, ESL/EFL teachers should encourage students to understand the differences and similarities of synonyms to boost their awareness of loose synonyms in English through concordance lines on corpora along with dictionaries.

References

- Aroonmanakun, V. (2015). Quick or fast: A corpus-based study of English synonyms. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 8(1), 53-62.
- Flowerdew, L. (2012). *Corpora and language education*. Springer.
- Jackson, H. & Amvela, E. (2000). *Words, meaning, and vocabulary*. London: Cassell.
- Jarunwaraphan, B., & Mallikamas, P. (2020). A Corpus-Based Study of English Synonyms: Chance and Opportunity. *rEFLections*, 27(2), 218-245.
- Laufer, B. (1990). Ease and difficulty in vocabulary learning: Some teaching implications. *Foreign Language Annals*, 23(2), 147-155.
- Lindquist H., (2009). *Corpus linguistics and the description of English*. Croydon, England: Edinburgh University Press.
- Longman Dictionary of Contemporary English* (2014). Essex: Pearson Education
- Louw, B. (1993). Irony in the text or insincerity in the writer? The diagnostic potential of semantic prosodies. *Text and technology: In honour of John Sinclair*, 240, 251.
- McCarthy, M. & O'Dell, F. (2008). *English collocations in use: Advanced*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McCarthy, M., O'Keeffe, A., & Walsh, S. (2010). *Vocabulary matrix: Understanding, learning, teaching*. Andover, UK: Heinle Cengage Learning.

- McEnery, T., & Hardie, A. (2011). *Corpus linguistics: Method, theory and practice*. Cambridge University Press.
- Moon, R. (2010). What can a corpus tell us about lexis?. In O’Keefe, A. and McCarthy, M. (Eds.). *The Routledge handbook of corpus linguistics*. (pp.197-211). Abingdon, England: Routledge.
- O’Keefe A., McCarthy M, and Carter R. (2007). *From corpus to classroom: language use and language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford Advanced Learner’s Dictionary* (2015). Oxford: Oxford University Press
- Palmer, F. R. (1997). *Semantics, Great Britain*: Cambridge University Press.
- Phoocharoensil, S. (2010). A corpus-based study of English synonyms. *International Journal of Arts and Sciences*, 3(10), 227-245.
- _____. (2011). Collocational errors in EFL learners’ interlanguage. *Journal of education and practice*, 2(3), 103-120.
- _____. (2021). Multiword Units and Synonymy: Interface between Collocations, Colligations, and Semantic Prosody. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 21(2), 28-45.
- Phoocharoensil, S., & Kanokpermpoon, M. (2021). Distinguishing the near-synonyms ‘increase’ and ‘rise’: Genre and collocation investigation. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(4), 968-975.
- Punyaratabandhu B. (2008). *Choose the Right Word: Windows of the World*
- Rozakis, L. E. (2011). *Vocabulary for dummies*. John Wiley & Sons.
- Sittironnarit, S., Khunasathitchai, K., Kosashunhanan, K., & Kumdee, S. (2022). A corpus-based analysis of English synonyms: acquire and obtain. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 242-252.
- Stubbs, M. (1995). Collocations and semantic profiles: On the cause of the trouble with quantitative studies. *Functions of language*, 2(1), 23-55.
- Thamratana P. (2013). *A Corpus-based Analysis of Reduce, Decrease, Diminish, windle and Decline*. Independent study. Bangkok, Thailand: Language Institute, Thammasat University

การสร้างคอนเทนต์บนภูมิทัศน์สื่อใหม่ในยุคดิจิทัล

Creating Content on New Media Landscape in The Digital Age

ทิพย์ภาศิริ แก้วเทศ^{1*}

(Tipphasiri Kaewthet^{1*})

^{1*}นักวิชาการอิสระ 59/119 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

^{1*}Independent 59/119 Moo.1, Khlong Sam, Khlong Luang, Pathum Thani 12120

อีเมลผู้แต่งหลัก : tippasiri.kaewthet@gmail.com เบอร์โทร : 08 9661 3366

วันที่รับบทความ 2 มีนาคม 2565

Received: Mar. 2, 2022

วันที่รับแก้ไขบทความ 2 ตุลาคม 2565

Revised: Oct. 2, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 10 ตุลาคม 2565

Accepted: Oct. 10, 2022

บทคัดย่อ

ภูมิทัศน์สื่อใหม่ในยุคดิจิทัลเป็นปรากฏการณ์ของการหลอมรวมสื่อเกิดเป็นสื่อใหม่ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างอินเทอร์เน็ตกับโทรศัพท์มือถืออัจฉริยะ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ และคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ด้วยการใช้งานบนแอปพลิเคชันต่าง ๆ โดยผู้ใช้สื่อใหม่เป็นผู้เลือกจัดผังในการรับชมข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล ผู้ใช้สื่อใหม่สามารถเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ผลิตเนื้อหาสาระในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังมีการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ใช้สื่อใหม่เข้ามาสร้างสรรค์เนื้อหา การสร้างธุรกิจสินค้าและบริการให้มีการบริโภคที่สูง การสร้างตัวตน การสร้างรายการเพื่อสร้างกระแสในอัตราการรับชมและอัตราการติดตามที่สูงสู่การสร้างรายได้ ดังนั้นจึงเป็นแรงสนับสนุนให้สื่อหลัก ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ละคร ภาพยนตร์ และโฆษณาในทุกแขนงมีการบูรณาการประยุกต์ใช้สื่อใหม่สร้างแพลตฟอร์มสตรีมมิง เฟซบุ๊กแฟนเพจ ช่องยูทูบเป็นเส้นทางคู่ขนานกับสื่อโทรทัศน์ เพื่อตอบสนองพฤติกรรม การรับชมบนภูมิทัศน์สื่อใหม่ของพลเมืองดิจิทัล

คำสำคัญ: การสร้างคอนเทนต์; ภูมิทัศน์สื่อใหม่; ยุคดิจิทัล

Abstract

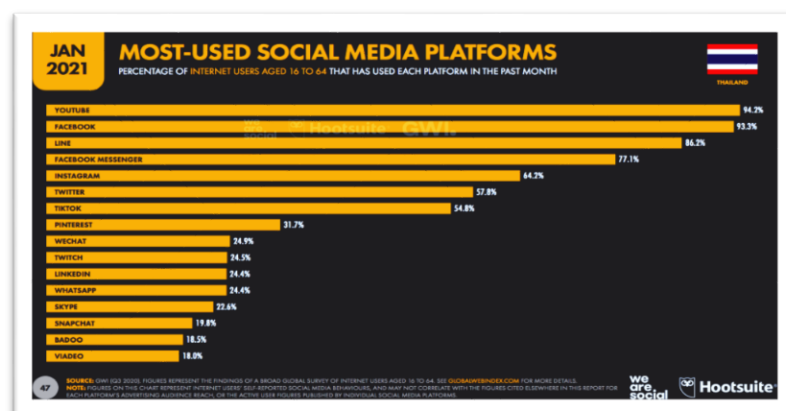
The new media landscape in the digital age is considered a phenomenon of media link to create a new media that links the Internet with smart mobile phones, tablets, desktop computers, and mobile computers to be used for various applications. New media users choose to arrange their own plans for viewing news and entertainment according to their individual needs. New media users can be both audience and content producers at the same time. In addition, there is also the development of an application operating system that encourages new media users to create content for the purpose of creating a business of providing goods and services for high consumption, identity formation, and creating a program to generate streams with high views and follow rates for income earning. Therefore, it is a strong support for the mainstream media, producers of television, drama, film, and commercial

advertising in all fields, to integrate new media applications in order to create streaming platforms, Facebook fan pages, and YouTube channels as a parallel path to television channels in order to respond to the behavior of the digital citizen to use the new media landscape.

Keywords: Content Creation; New Media Landscape; Digital Age

บทนำ

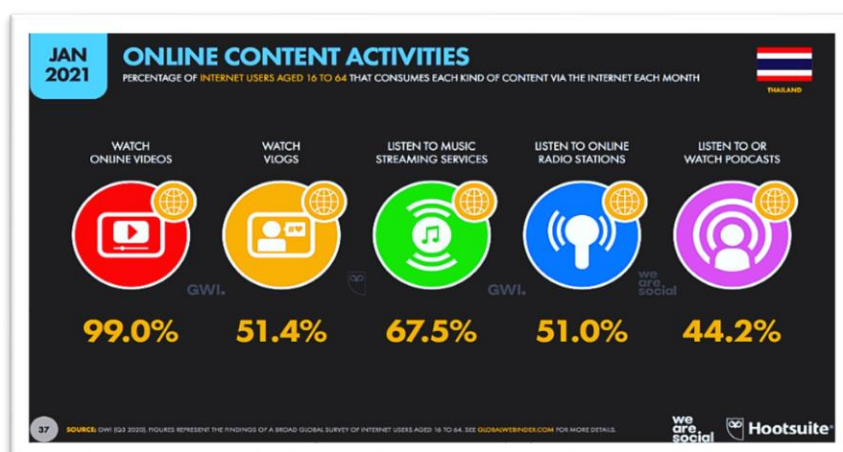
ภูมิทัศน์ของสื่อใหม่ (Media Landscape) ในยุคดิจิทัลเกิดจากการหลอมรวมของเทคโนโลยีการแพร่ภาพและเสียง เทคโนโลยีการพิมพ์ และเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม เป็นปัจจัยสนับสนุนในการเชื่อมโยงระหว่างอินเทอร์เน็ต (Internet) คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (Personal Computer) คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Laptop and Notebook) โทรศัพท์มือถืออัจฉริยะ (Smart-Phone) แท็บเล็ต (Tablet) และโทรทัศน์ดิจิทัล (Digital TV) เข้าไว้ด้วยกัน มีการสร้างและพัฒนาระบบปฏิบัติการ แอปพลิเคชัน (Application) อาทิ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) ตีกต็อก (Tiktok) ไลน์ทีวี (LINE TV) อินสตาแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) แพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิ่ง (Video streaming platform) เพื่อรับชมภาพยนตร์ ละคร รายการต่าง ๆ เช่น เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) และดิสนีย์พลัส (Disney+) เป็นต้น และของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล เช่น บั๊กกานูทีวี (BUGABOO TV) เป็นต้น เว็บล็อก (Weblog) และเว็บไซต์ (Websites) (สิขเรศ ศิราภานต์, 2564, หน้า 36-64) พัฒนาการดังกล่าวทำให้เกิดภูมิทัศน์สื่อใหม่ในสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ที่กลายมาเป็นชุมชนเสมือนจริง ผู้คนสามารถปฏิสัมพันธ์ด้วยการรับชมข้อมูลข่าวสารและความบันเทิง โดยใช้แอปพลิเคชันเป็นสื่อส่วนบุคคล ด้วยการเชื่อมโยงในการสนทนา (Chat) แสดงความคิดเห็น (Comment) แบ่งปัน (Share) ประกาศ (Post) และเป็นผู้สนับสนุนรายการ (Sponsor) ด้วยกัน นับได้ว่าการสื่อสารบนภูมิทัศน์สื่อใหม่นี้ เป็นเส้นทางการสื่อสารแบบหนึ่งต่อผู้คนจำนวนมาก (One to Many Communication) ในสื่อสังคมออนไลน์บน “พลเมืองยุคดิจิทัล” (Digital citizens) (มานะ ตรีรยาภิวัฒน์, 2564, หน้า 88-94) ดังสถิติการใช้งานโซเชียลมีเดียแพลตฟอร์มของคนไทยนี้

ภาพที่ 1 สถิติการใช้งานโซเชียลมีเดียแพลตฟอร์มของคนไทย พ.ศ.2564

ที่มา: Digital 2021 Thailand

สถิติจากการใช้งานโซเชียลมีเดียแพลตฟอร์มของคนไทยใน พ.ศ.2564 จาก Thailand Digital Stat 2021 ของ We Are Social และ Hootsuite พบว่า อันดับที่ 1 ยูทูบ อันดับที่ 2 เฟซบุ๊ก มีอัตราการนิยมนิยมเลือกใช้อยู่มาก และเฟซบุ๊กที่สูง ยังส่งผลในการเลือกรับชมคอนเทนต์ของคนไทย ดังสถิตินี้

ภาพที่ 2 สถิติการเลือกรับชมคอนเทนต์ของคนไทย พ.ศ.2564

ที่มา: Digital 2021 Thailand

สถิติการเลือกรับชมคอนเทนต์ (Content) ของคนไทยใน พ.ศ.2564 จาก Thailand Digital Stat 2021 ของ We Are Social และ Hootsuite พบว่าคนไทยรับชมวิดีโอออนไลน์ร้อยละ 99.8 รับฟังเพลงออนไลน์ร้อยละ 67.5 รับชมบุคคลที่มีชื่อเสียงและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ (Influencer) ร้อยละ 51.4 รับฟังวิทยุกระจายเสียงออนไลน์ร้อยละ 51 รับฟังรายการเสียงบนออนไลน์ (Podcast) ร้อยละ 44.2 จากสถิติที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนถึงพฤติกรรมผู้ใช้สื่อใหม่ในประเทศไทยเลือกใช้อยู่มาก เฟซบุ๊ก และรับชมคอนเทนต์วิดีโอมากที่สุด ดังนั้นประสิทธิภาพของสื่อใหม่ส่งผลให้มีผู้รับสารเลือกรับชมสื่อใหม่เป็นจำนวนมากยังส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกรับชมสาร (Content) ผู้ใช้สื่อสามารถจัดการรายการในการเลือกชมสารได้ตามความสะดวก (On-demand) และรวดเร็วในรูปแบบการรับชมตามผังรายการรับชมสด (Live Video Streaming) รับชมย้อนหลังได้ตามความพึงพอใจของแต่ละบุคคลสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ (Anywhere) ทุกเวลา (Anytime) ผู้รับสารไม่ต้องรอรับชมรายการโทรทัศน์ตามแผนผังรายการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์อีกต่อไป (สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562) ยูทูบ และเฟซบุ๊กจึงได้รับอัตราการนิยมนิยมในการสร้างสรรค์เนื้อหาบนภูมิทัศน์สื่อใหม่มากที่สุด

จากอัตราการนิยมนิยมที่สูงของการใช้สื่อใหม่ ด้วยการหลอมรวมของเทคโนโลยีบนโทรศัพท์มือถืออัจฉริยะที่เชื่อมโยงระหว่างอินเทอร์เน็ต (Internet) กับสื่อใหม่เข้าไว้ด้วยกัน ทำให้คนไทยมีอัตราการใช้โทรศัพท์มือถืออัจฉริยะที่สูงซึ่งสอดคล้องกับสถิติ Thailand Digital Stat 2021 ของ We Are Social และ Hootsuite ใน พ.ศ.2564 พบว่าคนไทยมีอัตราการใช้โทรศัพท์มือถืออัจฉริยะร้อยละ 98.9 ทำให้โทรศัพท์มือถืออัจฉริยะยังเป็นแรงสนับสนุนการสร้างเนื้อหาบนสื่อใหม่ที่ไม่ต้องมี

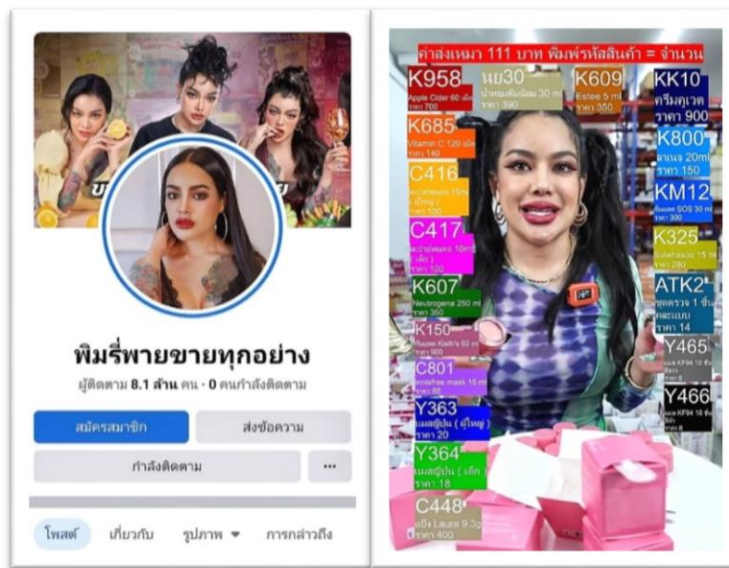
เงินทุน “มหาศาล” เหมือนการผลิตรายการทางสื่อโทรทัศน์ทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ใช้ (User) สื่อใหม่ที่สามารถเป็นได้ทั้งผู้ผลิตเนื้อหาสาระ (Content) และผู้รับสารในเวลาเดียวกัน ซึ่งเรียกบทบาทลักษณะนี้ว่า “ผู้ใช้กำหนดความรู้” (User Generated Content: UGC) การใช้สื่อใหม่กลายมาเป็นวิถีชีวิตประจำวัน และเป็นแรงสนับสนุนให้ผู้สร้างสรรค์เนื้อหาสาระ (Content Creator) วิดีโอออนไลน์ (Video Online) เข้ามาเพื่อสร้างตัวตนในการสร้างสรรค์เนื้อหาข่าวสาร การสร้างกระแส (Make waves) เพื่ออัตราการรับชม (View) เพื่ออัตราการติดตาม (Subscribe and Follow) และการสร้างรายได้ (Monetization) (พงษ์สิน พรหมพิทักษ์, 2561, หน้า 52-57)

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น บทความวิชาการนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงทัศนะของผู้ใช้สื่อใหม่ในการสร้างสรรค์เนื้อหาสาระ (Content Creation) ที่มีกระบวนการสร้างสรรค์และผลิตเนื้อหาสาระ ด้วยการใช้แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก และยูทูบเข้ามาสนับสนุนการสร้างสรรค์เนื้อหาสาระ เป็นช่องทางการออกอากาศวิดีโอออนไลน์แบบสดและไม่สด อีกทั้งยังเป็นแรงสนับสนุนสื่อหลักในการออกอากาศสดและย้อนหลังคู่ขนานกับสื่อโทรทัศน์ และยังสนับสนุนการสร้างแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิงของสื่อหลักบนภูมิทัศน์สื่อใหม่ในยุคดิจิทัล ผู้เขียนขอแสดงทัศนะดังนี้

การสร้างสรรค์เนื้อหาสาระ (Content Creation)

ปัจจุบันการสร้างสรรค์เนื้อหาสาระ (Content Creation) ที่ใช้ประโยชน์ในช่องทางการออกอากาศบนแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก และยูทูบ มีการสร้างเนื้อหาสาระจากผู้ใช้ที่ต้องการสร้างตัวตนและสื่อหลักจากสถานีโทรทัศน์ในลักษณะของการสร้างแบรนด์สินค้า กิจกรรมทางตลาด รายการสนทนา สัมภาษณ์ และตอบคำถามต่าง ๆ รายการแข่งขัน รายการสารคดี ละครส่งเสริมคุณธรรม รายการแนะนำและการสอน การจัดงานและกิจกรรมต่าง ๆ การสัมมนา และการประชุมออนไลน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อผู้รับสารในการเลือกรับชมรายการต่าง ๆ ในวิดีโอออนไลน์บนแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก และยูทูบนั้น โดยการผลิตจะต้องมี “เนื้อหาที่ดี” (Content is the king) เป็นเนื้อหาที่ผู้รับสารสามารถนำไปใช้ประโยชน์ (Utility) เพื่อสร้างความรู้ ความบันเทิงและความสนุกสนาน สอดคล้องต่อความสนใจของผู้รับสารและได้มีส่วนร่วมในรายการ เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นเนื้อหาของผู้รับสารเอง โดยผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกช่องทางของสื่อใหม่ เพื่อเข้าถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อใหม่ของตนเอง (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2560, หน้า 246-253) ซึ่งผู้เขียนขอแสดงทัศนะการสร้างสรรค เนื้อหาสาระวิดีโอออนไลน์บนภูมิทัศน์สื่อใหม่ในยุคดิจิทัลดังนี้

1. การสร้างแบรนด์ (Brand) และการนำเสนอสินค้าเพื่อการขาย เป็นการสร้างสรรค์เนื้อหาในกิจกรรมการตลาด อาทิ การสร้างแบรนด์ขายสินค้า การส่งเสริมการตลาด การรับรองสินค้า หรือบริการจากลูกค้า (Customer testimonial) ในการทำธุรกิจ 2 รูปแบบ ดังนี้ B2C (Business-to-Consumer) คือการขายสินค้าและบริการให้กับผู้บริโภคทั่วไป เช่น ขายเสื้อผ้าแฟชั่น เป็นต้น B2B (Business-to-Business) คือ การตลาดระหว่างบริษัทกับบริษัท เช่น รับผลิตสินค้า OEM (Original Equipment Manufacture) ให้กับลูกค้าผู้สร้างแบรนด์นำไปติดตราสัญลักษณ์ (Logo) ของสินค้านั้น ๆ เป็นต้น ดังในกรณีศึกษาของคุณพิมรดาภรณ์ เบญจวัฒน์พะพัชร หรือที่รู้จักกันในชื่อพิมรียา มีคุณลักษณะการทำธุรกิจทั้ง 2 รูปแบบ โดยใช้สื่อใหม่ในการสร้างสรรค์เนื้อหาของสารเพื่อสร้างแบรนด์และการนำเสนอสินค้าเพื่อการขาย (บุรณเมตต์ วิวัฒนากุล, 2564, หน้า 2-3) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 เฟซบุ๊กแฟนเพจพมรีพายขายทุกอย่าง
ที่มา : เฟซบุ๊กแฟนเพจพมรีพายขายทุกอย่าง

แฟนเพจเฟซบุ๊กพมรีพายขายทุกอย่างมีอัตราการติดตาม (Follow) 8,100,000 คน สร้างสรรค์เนื้อหาครบทุกรูปแบบ อาทิ การขายสินค้าบนเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบธุรกิจ B2B ตราแม่อีพิม เช่น น้ำพริก พริกทอด เป็นต้น การนำเสนอการขายในรูปแบบ B2C ให้กับผู้บริโภคทั่วไปโดยมีการสาธิตสินค้า การส่งเสริมการตลาด เช่น แจกรถยนต์ เป็นต้น

2. รายการสนทนา สัมภาษณ์ และตอบคำถามต่าง ๆ (Talk Show) เป็นการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับการสัมภาษณ์และการตอบคำถาม เช่น ใน พ.ศ.2562 มีการผลิตรายการบนเฟซบุ๊กและช่องยูทูบชื่อ NANAKE555 ของคุณเกตุเสพย์สวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ในรายการอย่าหาว่านำเสนอ เป็นรายการตอบปัญหาชีวิตของผู้ชมทางบ้าน นับได้ว่าเป็นการก้าวกระโดดของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ก้าวมาผลิตรายการบนภูมิทัศน์สื่อใหม่อย่างแท้จริง

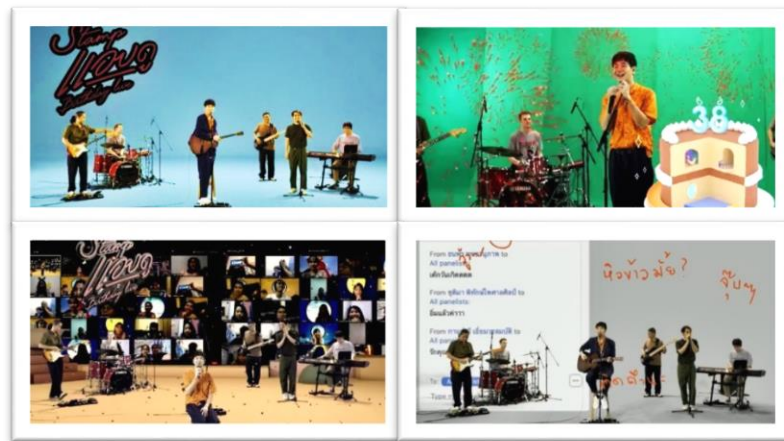
3. รายการแข่งขัน (Game Show) เป็นการสร้างเนื้อหาการแข่งขันมีผู้ดำเนินรายการแขกรับเชิญที่มีชื่อเสียง ผู้รับชมทางบ้านร่วมแข่งขันตอบคำถามด้วยกัน โดยมีผลตอบแทนเป็นเงินรางวัลบนช่องทางการออกอากาศเฟซบุ๊กไลฟ์ และยูทูบไลฟ์ เช่น รายการ “โปรดใช้วิจารณญาณในการรับชม” ของ NANAKE555 เจ้าของผู้ผลิตเนื้อหาและผู้ดำเนินรายการคือ คุณเกตุเสพย์สวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา เป็นต้น

4. รายการสารคดี เป็นการสร้างสรรค์เนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร สาธิตการทำอาหาร การเกษตร วิศวกรรม การแพทย์ ประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น รายการหม่อมถนัดแดกแนะนำร้านอาหาร สาธิตการทำอาหารบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ และช่องยูทูบหม่อมถนัดแดก มีผู้ติดตามบนยูทูบ 4,500,000 คน เป็นต้น

5. ละครส่งเสริมคุณธรรม เป็นการสร้างสรรค์เนื้อหาเกี่ยวกับละครส่งเสริมด้านจริยธรรม คุณธรรมสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ดอยสลอง สื่อสังคมออนไลน์ มีผู้ติดตามบนเฟซบุ๊ก 6,500,000 คน ยูทูบ 4,000,900 คน เป็นต้น

6. รายการแนะนำและการสอน เป็นการสร้างสรรค์เนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่นิยมเรียกว่า ฮาวทู (How to) จากสินค้าและบริการ การสร้างแรงบันดาลใจ เช่น การสอนแต่งหน้า (Beauty Blogger) เป็นต้น (STEP ACADEMY, 2564)

7. การจัดงานและกิจกรรมต่าง ๆ (Event) เป็นการสร้างเนื้อหาในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านความบันเทิง ข่าว สารความรู้ การส่งเสริมการตลาด เช่น การจัดคอนเสิร์ตออนไลน์บนแอปพลิเคชันซูม (Zoom) ดังรูปภาพที่ 5

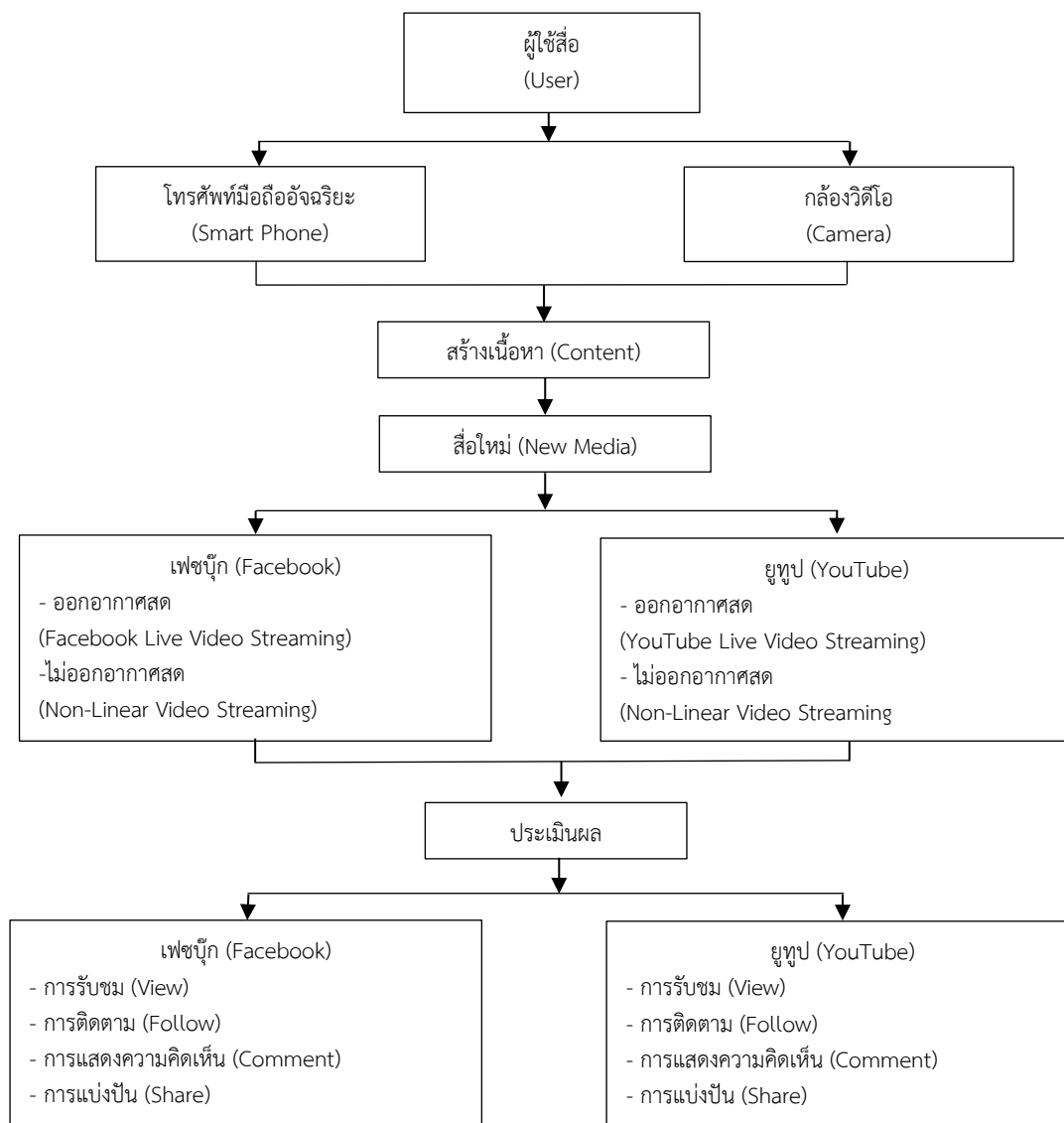

ภาพที่ 5 การแสดงคอนเสิร์ตออนไลน์
ที่มา : ช่องยูทูป TrueVisionsOfficial

ผู้ชมจะเข้าห้องตามรหัสที่ได้รับ เมื่อเข้าไปแล้วภาพของผู้ชมจะขึ้นบนจอให้ศิลปินเห็น และศิลปินสามารถโทรศัพท์หาผู้ชมได้โดยผ่านแอปพลิเคชันด้วยระบบ AR (Augmented reality) พูดคุยกับผู้ชมได้ทั้งหมด เป็นการนำเทคโนโลยีระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าไว้ด้วยกันในลักษณะ “Virtual Concert” โดยศิลปินจะแสดงบนฉากสีเขียวแล้วซ้อนภาพฉากหลังขึ้นมา

8. การสัมมนาและประชุมออนไลน์ เป็นการสร้างสรรค์เนื้อหาเกี่ยวกับการประชุม อบรม เสวนาและการสัมมนาในประเด็นต่าง ๆ ที่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน บริษัท องค์กร จัดทำขึ้นโดยผู้จัดทำจะส่งรหัสให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าร่วมบนแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เช่น แอปพลิเคชันซูม (Zoom) ไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Teams) เป็นต้น

จากการสร้างสรรค์เนื้อหาทั้ง 8 รายการบนสื่อใหม่กระบวนการสร้างสรรค์เนื้อหา และการผลิตเนื้อหาไปบนสื่อใหม่ มีกระบวนการผลิตดังแผนภาพที่ผู้เขียนได้สร้างขึ้นดังนี้

ภาพที่ 6 แผนภาพกระบวนการผลิตเนื้อหาบนภูมิทัศน์สื่อใหม่

จากแผนภาพดังกล่าวในกระบวนการผลิตเนื้อหาบนภูมิทัศน์สื่อใหม่ ผู้เขียนขอแสดงทัศนะดังนี้

1. ผู้ใช้สื่อมีบทบาทในฐานะผู้รับสาร และผู้ผลิตเนื้อหาของสารไปยังผู้รับสารได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งผู้ใช้สื่อ อาทิ ปัจเจกบุคคล สื่อหลัก หน่วยงาน องค์กร เป็นผู้กำหนดเนื้อหาที่ต้องการไปสร้างสรรค์

2. การสร้างเนื้อหาสาระเมื่อมีการกำหนดเนื้อหาของสารที่ต้องการสร้างแล้ว ทั้งมีการสร้างสรรค์หรือไม่มีการสร้างสรรค์ ผู้สร้างสารจะนำเนื้อหาสาระที่ต้องการผลิตถ่ายทำด้วยโทรศัพท์มือถืออัจฉริยะหรือกล้องถ่ายวิดีโอแล้ว ผ่านกระบวนการลำดับภาพ กราฟิก เสียงประกอบ เสียงบรรยาย หรือไม่มีการลำดับภาพ กราฟิก เสียงประกอบ เสียงบรรยาย

3. สื่อใหม่เป็นช่องทางการโอนย้ายสารไปบนประกาศในช่องทางของสื่อใหม่ตามที่ผู้ใช้สื่อเลือก อาทิ เฟซบุ๊ก และยูทูบในการแพร่ภาพออกอากาศสดหรือไม่ออกอากาศสด

4. ประเมินผลจากอัตราการรับชม และการติดตามบนสื่อใหม่ที่มีผลต่อการสร้างรายได้ เช่น รายการบนยูทูบ PEACH EAT LAEK มียอดการติดตามในอัตรา 7.97 ล้านคน ในตอนพีชิต กว๊านเตียวขามใหญ่สุดในไทยโหดจริงยิ่งกว่าโง่งมังกกร มีอัตราการรับชมสูงถึง 10,268,698 ครั้ง ทางยูทูบจะประมวลรายได้หลังหักค่าลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับเพลง ค่าโฆษณา อัตราการรับชมให้ยูทูบเบอร์ (YouTuber) ยอดการติดตามที่สูงยังเป็นแรงสนับสนุนให้ผู้สนับสนุนรายการหลังไหลเข้ามาอีกด้วย

แอปพลิเคชันบนสื่อใหม่สนับสนุนการสร้างเนื้อหาสาระ

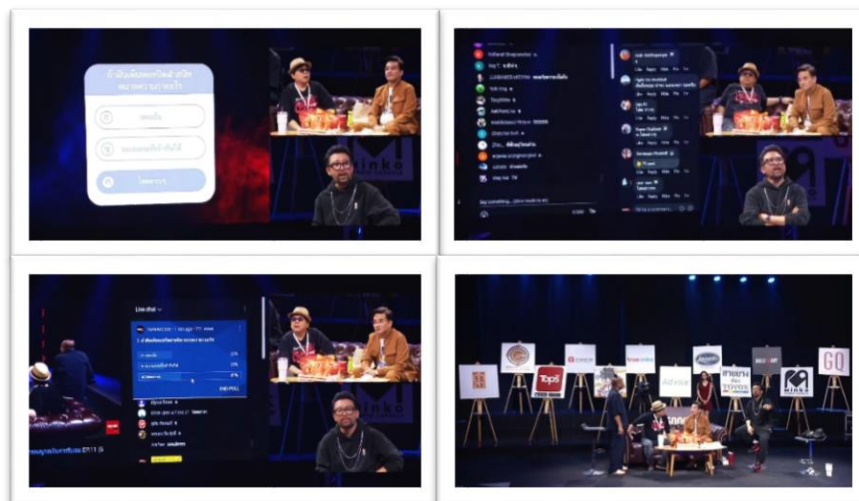
แอปพลิเคชันบนภูมิทัศน์สื่อใหม่ มีการพัฒนาศักยภาพสนับสนุนการสร้างสรรคเนื้อหาสาระ ในคุณลักษณะพิเศษดังนี้

1. แอปพลิเคชันยูทูบ สนับสนุนการสร้างสรรคเนื้อหาด้วยการออกอากาศวิดีโอออนไลน์ แบบไม่สด (Non-Linear Video Streaming) แล้วมีการพัฒนาการออกอากาศสด (YouTube live Video Streaming) สร้างรายได้จากอัตราการติดตาม (Subscribe) และอัตราการรับชม (View) ในแต่ละประเทศจะได้รับผลตอบแทนจากอัตราการรับชมแตกต่างกัน ค่าตอบแทนจากโฆษณาที่มีส่วนแบ่งการตลาดระหว่างยูทูบ และเจ้าของช่องยูทูบ (YouTuber) และผู้สนับสนุนรายการ (Sponsor) ที่สนับสนุนเข้าช่องยูทูบโดยตรง และยังสามารถสร้างการประเมินผลสำรวจ (Poll) บนยูทูบได้

2. แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก สนับสนุนการสร้างสรรคเนื้อหาด้วยการออกอากาศวิดีโอออนไลน์ แบบไม่สด (Non-Linear Video Streaming) แล้วพัฒนาการออกอากาศสด (Facebook live Video Streaming) มีคุณลักษณะพิเศษ (Feature) ปาร์ตี้รับชม (Watch Party) ที่เชื่อมโยงด้วยการแจ้งเตือน ผู้รับสารให้เข้าร่วมปาร์ตี้รับชม และการประเมินผลสำรวจ (Poll) ในพ.ศ 2560 เฟซบุ๊กมีการพัฒนา เฟซบุ๊กวอช (Facebook Watch) การค้นโฆษณา (Advertising break) จากหุ้นส่วน (Partner) ด้วยการจัดวางโฆษณาวิดีโอให้อยู่ก่อน ระหว่าง และหลังเนื้อหาวิดีโอให้มีโอกาสสร้างรายได้จากวิดีโอออนไลน์นั้น ๆ ใน พ.ศ.2564 เพิ่มคุณลักษณะพิเศษ “Facebook Stars” เป็นช่องทางการส่งดาว ขณะรับชมและย้อนหลัง ผู้รับชมสามารถเป็นผู้สนับสนุนเนื้อหาด้วยผลตอบแทน เช่น 350 ดาว 219 บาท 52 สตางค์ เป็นต้น และใน พ.ศ.2565 มีช่องทาง “Creator Studio” ให้ผู้สร้างสรรคและผลิตเนื้อหาที่ผู้ใช้งานกำหนดเนื้อหาในช่วงที่ต้องการมาเป็นตัวอย่างวิดีโอออนไลน์ได้ 20 - 60 วินาที ส่วนคลิปวิดีโอเต็มจะพร้อมการรับชมแบบต่อเนื่อง และยังสามารถประกาศคลิปวิดีโอออนไลน์ ลงสตอรี่ (Story) โดยมีปุ่ม “See Mod” เพื่อกดปุ่มรับชมวิดีโอออนไลน์แบบเต็ม

จากศักยภาพของเฟซบุ๊ก และยูทูบที่มีการออกอากาศสด การประเมินผลด้วยการสร้างผลสำรวจ (Poll) และสามารถออกอากาศคู่ขนานไปพร้อม ๆ กันทั้ง 2 แอปพลิเคชัน เป็นแรงสนับสนุน ผู้ผลิตเนื้อหาให้เข้ามาสร้างสรรครายการเกมโชว์ เช่น ในกรณีศึกษารายการ “โปรดใช้วิจารณญาณ ในการรับชม” ทางช่องยูทูบ และเฟซบุ๊กแฟนเพจ NANAKE555 เป็นรายการแข่งขันตอบคำถาม โดยมีผู้ดำเนินรายการ คือ คุณเกตุเสพย์สวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และ คุณกพล ทองพลับ มีแขกรับเชิญในรายการและผู้ร่วมแข่งขันจากทางบ้าน โดยมีกติกาการแข่งขันถ้าแขกรับเชิญตอบถูก จะได้รับรางวัลโดยการเปิดแผ่นป้าย แต่ถ้าผู้ชมทางบ้านตอบถูกแขกรับเชิญจะเป็นผู้เปิดแผ่นป้าย ให้รางวัลผู้ร่วมแข่งขันจากทางบ้าน โดยการตอบคำถามด้วยการแสดงความคิดเห็นบนเฟซบุ๊ก และยูทูบ

แล้วทีมงานจะประมวลผลคำตอบ จากการสร้างผลสำรวจในแต่ละข้อออกมาเป็นคำร้อยละ และใช้ผลคำตอบในข้อที่มีอัตราค่าร้อยละที่สูงเป็นต้น ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 รายการแข่งขันตอบคำถามบนสื่อใหม่
ที่มา : ช่องยูทูป NANAKE 555

แอปพลิเคชันสื่อใหม่สนับสนุนการสร้างเนื้อหาสาระของสื่อหลัก

ภูมิทัศน์สื่อใหม่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงในการสนับสนุนสื่อหลัก ด้วยการเพิ่มช่องทางการออกอากาศบนเฟซบุ๊ก ยูทูป แอปพลิเคชัน และการเข้าร่วมการขายลิขสิทธิ์รายการและละครบนแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิ่ง เช่น เน็ตฟลิกซ์ เป็นต้น เพื่อเป็นช่องทางสนับสนุนการรับชมสดและย้อนหลังคู่ขนานกับสื่อโทรทัศน์และการสร้างรายได้ โดยใช้สื่อใหม่สร้างเฟซบุ๊กแฟนเพจ ช่องยูทูป เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน (พัทธ์พสุตม์ สาธุนวัฒน์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยบทบาทของอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ในภูมิทัศน์สื่อใหม่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล พบว่าอุตสาหกรรมสื่อไทยสถานีโทรทัศน์มีการเปลี่ยนแปลงการออกอากาศ และการบริหารจัดการรูปแบบสารที่เหมาะสมในช่องทางการสื่อสารปรับเปลี่ยนเข้าสู่ยุคดิจิทัลมากขึ้น (ณัฐกานต์ แก้วขำ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2564, หน้า 107-120.) เช่น สถานีโทรทัศน์จีเอ็มเอ็ม25 มีการสร้างเฟซบุ๊กแฟนเพจช่อง GMM25 ช่องยูทูป GMM25THAILAND เพื่อออกอากาศคู่ขนานในรายการแฉแต่เช้า มีการออกอากาศโดยไลฟ์สดบนเฟซบุ๊ก และยูทูปคู่ขนานไปพร้อมกัน ซึ่งใน 2 ช่องทางนี้ ยังสร้างรายได้ให้กับสถานีบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ โดยผู้รับสารสามารถเป็นผู้สนับสนุนรายการด้วยการส่งดาวในขณะที่รับชมสดหรือย้อนหลัง การขายสินค้าบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ เช่น การขายกล่องเพลงลูกทุ่งแกรมมี่โกลด์ เป็นต้น การได้รับผลตอบแทนจากอัตราการรับชมที่สูงและค่าโฆษณาบนช่องยูทูป ด้านการสร้างแอปพลิเคชันของสื่อหลักยังสนับสนุนในการสร้างรายได้ เช่น สถานีโทรทัศน์ช่องสามเอนกดีมีการสร้างแอปพลิเคชันชีเอสสามพลัส (CH3 Plus) สามารถรับชมสดและย้อนหลังได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่ถ้าต้องการรับชมย้อนหลังจะต้องรอตตามระยะเวลาที่สถานีจะทำการอัปโหลด (Upload) รายการลงแอปพลิเคชัน ถ้าผู้รับสารต้องการรับชมย้อนหลังในทันทีภายใน 24 ชั่วโมง ไม่รับชมโฆษณา คั่น ต้องการรับชมสด

พร้อมพูดคุย (Live Chat) ในขณะออกอากาศ รับชมภาพที่มีความละเอียดคมชัดสูงสุด ได้รับสิทธิพิเศษในกิจกรรมเฉพาะสมาชิก จะต้องเสียค่าบริการในรูปแบบสมาชิกรายเดือน 99 บาท รายปี 699 บาท

บทสรุป

ปัจจุบันวัฒนธรรมการรับชมมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ การใช้สื่อ และการรับชมมีการเลือกเนื้อหาของสารและช่องทางของสื่อใหม่บนทางเลือกที่เป็นปัจเจกของแต่ละบุคคล ผู้ใช้สื่อยังสามารถจัดผังการรับชมได้ตามเวลาที่ต้องการ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน รวมไปถึงผู้ใช้สื่อยังสามารถเข้ามาสร้างสรรค์เนื้อหาด้วยโทรศัพท์มือถืออัจฉริยะ หรือกล้องวิดีโอแล้วโอนย้ายไปบนประกาศของสื่อใหม่ ทำให้ผู้ใช้สื่อเป็นได้ทั้งผู้สร้างสารและผู้รับสารในเวลาเดียวกันในฐานะผู้กำหนดความรู้ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วยการสร้างธุรกิจสินค้าและบริการ สร้างตัวตน สร้างกระแสด้วยการสร้างรายการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเข้ามาสามารถสร้างรายได้จากอัตราการติดตาม อัตราการรับชม และการสนับสนุนรายการด้วยค่าตอบแทนจากยูทูบ และเฟซบุ๊ก

การเติบโตที่หลากหลายในการผลิตเนื้อหาและช่องทางการรับชมบนสื่อใหม่ ที่มีการแข่งขันในการผลิตเนื้อหาจากผู้ใช้อุปกรณ์ที่เป็นปัจเจกบุคคล และผู้ประกอบการสื่ออื่น ๆ บนแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิ่ง การแข่งขันในอุตสาหกรรมสื่อไทยจึงมีได้มีเพียงแค่สื่อหลักกับสื่อหลักอีกต่อไป สื่อหลักจึงต้องมีการปรับตัวในการบูรณาการ โดยใช้ประโยชน์ในการสร้างช่องทางการรับชมและการสร้างรายได้บนสื่อใหม่อย่างเฟซบุ๊ก ยูทูบ และแอปพลิเคชัน เพื่อนำรายการมาออกอากาศสดและรับชมย้อนหลัง และยังใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้จากผู้ประกอบการสื่ออื่น ๆ เช่น การขายลิขสิทธิ์รายการและละครของสถานีไปออกอากาศบนแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งอย่างเน็ตฟลิกซ์ การสร้างสรรค์เนื้อหาบนสื่อภูมิทัศน์สื่อใหม่จึงเป็นปัจจัยสำคัญของอุตสาหกรรมสื่อไทยทุกแขนงต้องประยุกต์ใช้สื่อใหม่ให้สอดคล้องและรับมือต่อการสร้างสรรค์เนื้อหาที่มีการแข่งขันของผู้ประกอบการสื่ออื่น ๆ และผู้ใช้สื่อที่กำลังเติบโตในการสร้างเนื้อหาที่มีความหลากหลายบนภูมิทัศน์สื่อใหม่ของพลเมืองดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกานต์ แก้วขำ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2564). บทบาทของอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ในภูมิทัศน์ของสื่อใหม่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล. *วารสารนิเทศศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*, 39(1), หน้า 107-120.
- บุรณ์เมตต์ วิวัฒนานุกูล. (2564). ทำความรู้จัก B2C e-Commerce:รูปแบบธุรกิจ รูปแบบการชำระเงินและวิธีการติดตามภาวะตลาด. *วารสาร Stat-Horizon*, มีนาคม 2564, หน้า 2-3.
- พงษ์สิน พรหมพิทักษ์. (2561). วิทย์โทรไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม มหาวิทยาลัยศรีปทุม*, 4(2), หน้า 52-57.
- พัทธ์พสุตม์ สาธุนวัฒน์. (2562). พลัังสื่อมวลชนในสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 21(2), หน้า 191-200.
- มานะ ตริยาภิวัฒน์. (2564). *บทบาทและหน้าที่สื่อในยุค Digital Disruption และ COVID Disruption. Media Disruption The Series*. กรุงเทพฯ: องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. หน้า 88-94.

- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2560). “Content is King” กับการเพิ่มคุณค่าให้กับเนื้อหารายการ
ในโทรทัศน์ดิจิทัล, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม
ราชูปถัมภ์, 11(1), หน้า 246-253.
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2562). รายงานผลการศึกษาโครงการ
สำรวจพฤติกรรมและแนวโน้มการบริโภคสื่อของไทย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิขเรศ ศิราภานต์. (2564). *Media Landscape 2 ทศวรรษ (2000-2020) วิถีทรศน์ “ภูมิทัศน์สื่อ”
ก้าวสู่ทศวรรษใหม่*. Media Disruption The Series. กรุงเทพฯ: องค์การกระจายเสียงและ
แพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. หน้า 36-64.
- พิมรี่พายขายทุกอย่าง. (2565, 7 สิงหาคม). *น้ำหอมสกินแคร์รวมบิลกับเมื่อเช้า*. [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: [Live Streaming]. Facebook. <https://web.facebook.com/profile.php?id=10006442322638> สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565 และ
<https://www.youtube.com/watch?v=uernx91iPWl> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.
- DATAREPORT. (2564). *Digital 2021 Thailand*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<https://datareportal.com/reports/digital-2021-thailand> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565.
- NANAKE555 (2565, 6 กุมภาพันธ์). *วันนี้ฉันจะเก็บทรงอยู่หรือเปล่า มาดู!! EP.9 โปรดใช้
วิจารณญาณในการรับชม*. [Live Streaming]. YouTube.
https://www.youtube.com/watch?v=-nG_TagJQp4 สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565.
- STEP ACADEMY. (2564). *17 ไอเดียการสร้างวิดีโอคอนเทนต์โดนใจลูกค้า*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<https://stepstraining.co/content/17-video-contents-ideas-for-business-online>
สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565.
- TrueVisionsOfficial (2563, 22 พฤษภาคม). *คอนเสิร์ตออนไลน์! การปรับตัวยุคโควิด-19
ของวงการเพลงไทย*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=gp1BhEypDUg> สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565.

ผู้สูงอายุกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ Digital Media Literacy Related to Health Care Among Older People

เบญริสา ตันเจริญ^{1*}

(Benrisa Tancharoen^{1*})

^{1*} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

^{1*} Faculty of Management Sciences, Dhonburi Rajabhat University

อีเมลผู้แต่งหลัก : benrisa.t@dru.ac.th เบอร์โทร : 0 2325 2010

วันที่รับบทความ 4 กุมภาพันธ์ 2565

Received: Feb. 4, 2022

วันที่รับแก้ไขบทความ 27 ตุลาคม 2565

Revised: Oct. 27, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 1 พฤศจิกายน 2565

Accepted: Nov. 1, 2022

บทคัดย่อ

ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากในศตวรรษที่ 21 ในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วประกอบกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบในปี 2565 ขณะนี้ การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจึงเป็น การรับมือกับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพที่ปริมาณมากจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนตระหนักให้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สูงอายุกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เพื่อไม่ป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อหรือคล้อยตามไปกับข้อมูลต่าง ๆ ในสื่อดิจิทัล เนื่องจากสื่อดิจิทัลมีผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตเนื้อหา และการหลั่งไหลของเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุและสังคมในทุกรูปแบบด้วยวิธีที่ละเอียดอ่อนและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ระดับความรู้ด้านสื่อในปัจจุบันทำให้สามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่างกับสื่อได้ สามารถควบคุม และใช้ประโยชน์จากการเปิดเผยตัวตนผ่านสื่อได้มากขึ้น เพิ่มพูนความรู้ในด้านอื่น ๆ หากได้ตระหนักถึงการทำงานของสื่อมวลชนและผลกระทบ จะสามารถควบคุมผลกระทบเหล่านั้นได้มากขึ้น

การตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับสุขภาพ ผลกระทบที่เกิดจากการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุต้องป้องกันตนเองจากการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ โดยการเรียนรู้เท่าทันสื่ออย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีมุมมองของบุคคลที่สร้างจากองค์ประกอบ 3 ส่วน ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ การใช้เครื่องมือ และความตั้งใจในการเปิดรับสื่อและแปลความหมายสารในสื่อที่บุคคลเปิดรับและอื่น ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล; ผู้สูงอายุ; สื่อดิจิทัล

Abstract

A factor of great importance in the 21st century In an era of rapidly evolving communication technology and a fully aging society in 2022, digital media literacy is all about health care. Dealing with Massive Health Information Therefore, it is imperative that everyone realize that it is very important. especially the elderly and digital media knowledge about health care in order not to fall victim to or follow information in digital media This is because digital media influences decision-making

in content production. And the content is constantly increasing. Affects the elderly and society in all its subtle and effective ways. just like the media They can control and exploit exposure through the media. increase knowledge in other areas By knowing the impact of the media and their impact, they can be more controllable.

Recognizing the importance of Digital Literacy on health, the impact of information presentation Elderly people must protect themselves from exposure to health information. by continually literate media There is a person's perspective that consists of three elements: knowledge, tools, and the willingness to disclose to the media and to interpret the messages in the medium that the person touches, for example.

Keywords: Media literacy; The elderly; Digital media

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าสื่อกับผู้สูงอายุ
2. เพื่อสร้างการตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ

บทนำ

เนื่องจากผู้สูงวัยมีธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม (คณินญา พรนริศ, 2546) ซึ่งล้วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภค ซึ่งในปัจจุบันในปัจจุบันการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ก็นับว่าเป็นอีกหนึ่งความนิยม เนื่องจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงวัย ทำให้หลายคนเริ่มตระหนักในความสำคัญของการบริโภคอาหารที่มีคุณประโยชน์มากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีการโฆษณาตามสื่อและการเปิดเผยกิจวัตรประจำวันของผู้มีชื่อเสียงต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเลือกรับประทานอาหารสุขภาพและใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงวัยหลายคนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยอาจทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงวัยเองอีกด้วย ทั้งนี้เมื่อมีผู้คนเริ่มให้ความสนใจอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น ทำให้รูปแบบของอาหารเหล่านี้ มีการปรับเปลี่ยนประยุกต์ให้เข้ากับทุกเพศทุกวัย ทั้งในรูปแบบของอาหารคาว และอาหารหวาน มีความน่ารับประทานที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงวัยมากขึ้น รวมถึงยังมีความสะดวกสบายในการเลือกซื้อได้ง่ายขึ้นอีกด้วย โดยมีปัจจัยสำคัญคือการที่ผู้สูงวัยได้รับอาหารที่ถูกต้องเหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายจะส่งผลให้มีภาวะสุขภาพที่ดี หรือชะลอการเกิดโรคเรื้อรัง ในทางตรงกันข้าม ถ้าได้รับอาหารที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย จะส่งผลให้เกิดปัญหาทุพโภชนาการ ซึ่งมีทั้งโภชนาการต่ำหรือขาด (สุพรรณิ พุกษา และคณะ, 2560) ประกอบกับการประเมินสถานการณ์องค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่า ในช่วงปี 2001 - 2100 (พ.ศ.2544 - 2643) เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงวัย โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ซึ่งแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ

สำหรับประเทศไทยในปี 2565 ถือได้ว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ หรือคิดเป็นร้อยละ 20 นั่นคือ ประชากรไทย 1 ใน 5 เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และสหประชาชาติกำหนดสังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ถือเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้สูงวัยมีตัวเลขเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ซึ่งถือว่ามียัตราการเติบโตเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชีย รองมาจากประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศไทยได้เข้าใกล้สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติ คาดการณ์ว่า ภายในปี 2574 ประชากรสูงวัยจะเพิ่มเป็นร้อยละ 28 เรียกได้ว่าเตรียมก้าวสู่การเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) ปัจจุบันประเทศไทยมีสูงอายุ 12,116,199 คน แบ่งเป็นช่วงอายุ 60 - 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมาคือ 70 - 79 ปี ร้อยละ 29.10 และ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทย

ช่วงอายุ	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	ร้อยละ	ชาย (คน)	หญิง (คน)
60 - 69	6,843,300	56.50%	3,123,517	3,719,783
70 - 79	3,522,778	29.10%	1,533,642	1,989,136
80 ปีขึ้นไป	1,750,121	14.40%	682,451	1,067,670

ข้อมูล ดัดแปลงจาก บริการสถิติและข้อมูล กรมการปกครอง (2565)

จากแนวโน้มของกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งภาวะเสี่ยงและปัญหาด้านสุขภาพโดยเฉพาะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น (ทินกฤต มะโนจิตร, 2549: สิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2550) ทำให้ผู้สูงอายุที่มีกำลังซื้อหันมาสนใจดูแลสุขภาพตนเองโดยการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการค้นหาข้อมูล เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคและสมรรถภาพทางกายลดลงเมื่ออายุมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาอาจประสบปัญหาทั้งเฉียบพลันและเรื้อรังจำนวนมาก ซึ่งต้องได้รับการจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์หลายคนในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน (Coleman, 2003) นอกจากนี้ อายุขัยเฉลี่ยทั่วโลกในปี 2019 คือ 73.4 ปี และอายุขัยเฉลี่ยที่มีสุขภาพดีคือ 63.7 ปี ในบริบทนี้ ผู้สูงอายุมักจะให้ความสำคัญกับชีวิตที่มีสุขภาพดีมากกว่าการยืดอายุขัยเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ผู้สูงอายุจำนวนมากยังแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพเพื่อรักษาสุขภาพและรักษาโรค อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุใช้สื่อจากช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อมูลทางด้านสุขภาพแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการจัดการสุขภาพของตนเอง (Creber, et al., 2016) ดังนั้นผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องเข้าใจความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านสุขภาพ (Richtering, et al., 2017)

พฤติกรรมการใช้สื่อ Social Media ของผู้สูงอายุ

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทยมีอัตราผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง และในปี พ.ศ.2560 สัดส่วนประชากรวัยเด็กเท่ากับสัดส่วนประชากรของผู้สูงอายุ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยจะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยหลายประการ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมและการติดต่อสื่อสาร อีกทั้งประเทศไทย

ได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จนวนมหาศาลได้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งถือได้ว่าเทคโนโลยีในสมัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของใครหลาย ๆ คน ไม่ว่าจะเป็น วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ (อิริชา วุฒิรังษี, 2559) การเรียนรู้เทคโนโลยีพื้นฐาน เป็นสิ่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ตั้งใจจะใช้เทคโนโลยีสร้างเนื้อหาทำสิ่งที่ตนเองตั้งใจทำ นิสัยใฝ่เรียนรู้และทำอย่างจริงจัง เมื่อมาเจอเทคโนโลยีใหม่ ความสนใจเรียนรู้ ผลักดันสู่การเริ่มต้นเรียนรู้ และทำด้วยความจริงจังยิ่งเสริมให้การเรียนรู้เทคโนโลยีมีมากขึ้น ผู้สูงอายุเป็นผู้เริ่มต้นใช้คอมพิวเตอร์ที่ยังไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานออนไลน์อย่างหลากหลาย แต่เมื่อได้ใช้งานไปซักพักประกอบกับได้รับการฝึกฝนอย่างเพียงพอ ผู้สูงอายุก็จะรู้สึกดีขึ้นและมีความมั่นใจในการใช้งานเพิ่มขึ้น รวมถึงคาดหวังว่าตนเองจะมีทักษะในการทำงานด้านออนไลน์ได้ (พนม คลีฉายา, 2564) ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อช่วยในการจัดการสุขภาพของตนเอง เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพโดยการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ การสื่อสารกับผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ การแสวงหาบริการด้านสุขภาพ และการเข้าร่วมในโครงการด้านสุขภาพ

ด้วยผู้สูงอายุมีแนวโน้มพฤติกรรมในการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น โดยปัจจัยทางกายภาพซึ่งได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัยส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อ นอกจากนี้เนื้อหาในสื่อที่ผู้สูงอายุต้องการคือเนื้อหาหลักขณะที่ส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกที่สะท้อนศักยภาพของผู้สูงอายุ และเนื้อหาที่เน้นความรักความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัว ซึ่งพฤติกรรมผู้สูงวัยใช้สื่อดิจิทัล จะเชื่อมข่าวลวงที่นับเป็นภัยคุกคามแต่ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในยามเกิดวิกฤตสุขภาพ อย่างโควิด 19 เฟคนิวส์หรือข้อมูลที่บิดเบือนสามารถที่จะทำให้ลายสุขภาพและทำลายชีวิตผู้คนได้เช่นเดียวกัน

ผลเสียของข่าวลวงที่เกิดกับสุขภาพก็คือ ทำให้ผู้สูงอายุที่ได้รับข่าวสารมีความกังวล ความตื่นตระหนก กลัว เครียด หวาดระแวง และส่งผลไปยังสุขภาพร่างกาย คือนอนไม่หลับ ไม่กล้าทำกิจกรรมนอกบ้าน ไม่กล้าออกกำลังกาย ขาดวิถีสังคมเพราะไม่กล้าออกจากบ้าน หรือไปเจอใคร และไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพจนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาของผู้สูงวัยกับการใช้สื่อออนไลน์ที่ผ่านมา ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการใช้สื่อเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งเชื่อว่าผู้สูงอายุทุกคนแชร์ข้อมูลต่าง ๆ ออกไปด้วยความปรารถนาดี แต่ปัญหาคือ ก่อนแชร์ข้อมูลไม่มีการตรวจสอบ ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องหรือไม่ เป็นข้อมูลที่มาพร้อมทัศนคติ ซึ่งเป็นความคิดเห็นมากกว่าข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ ซึ่งข้อมูลที่ถูกนำมาแชร์ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยข้อมูลที่เป็นสถิติ ทำให้ผู้สูงอายุหลงเชื่อตกเป็นเครื่องมือส่งต่อข้อมูล โดยหากต้องการให้ผู้สูงอายุรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ตัวผู้สูงอายุควรหยุดแชร์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ (ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์, 2564) ทั้งนี้ผู้สูงวัยจะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันข่าวสารที่ผู้สูงวัยพบในแต่ละวัน มีทั้งข่าวจริงและข่าวปลอมมากมาย และมีการแชร์ความเชื่อผิด ๆ ในกลุ่มไลน์ของผู้สูงวัยด้วยกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำให้ผู้สูงวัยเท่าทันเทคโนโลยี ไม่เชื่อในข่าว "Fake News" อาทิ ช่วงสถานการณ์โควิด 19 ในช่วงโควิดเรื่องข่าวลวงยังเห็นผลชัดเจนจากการเกิดปรากฏการณ์ผู้สูงอายุไม่ยอมฉีดวัคซีน ส่งผลให้มีผู้สูงวัยติดเชื้อโควิดถึง 85,000 คน แต่หากมาดูจำนวนของผู้เสียชีวิตแล้วจะพบว่าเสียชีวิตยอดที่ทะลุกว่า 10,000 คนนั้น มีถึงกว่าร้อยละ 60 ที่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง และมีโรคประจำตัว ซึ่งทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่าย และยังป่วยรุนแรงถึงชีวิต

หากค้นหาถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้ยอดเสียชีวิตเป็นกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่าครั้งนั้น เกิดจากผู้สูงอายุไม่น้อย ยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค "โควิด 19" เนื่องจากมีความเข้าใจผิด เชื่อว่าการฉีดวัคซีนส่งผลอันตรายต่อสุขภาพ ความเชื่อทั้งหมดทั้งมวลนี้ มีสาเหตุมาจากการได้รับ ข่าวสารข้อมูลที่บิดเบือนทั้งสิ้น! ข่าวปลอม ข่าวลวง หรือที่เรียกว่า “Fake News” หรือ เฟคนิวส์ กำลังส่งผลร้ายต่อสุขภาพมากกว่าที่คิด

ความไม่เท่าทันสื่อในโลกโซเชียล ซึ่งมีทั้งการให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง บิดเบือน หรืออ้างสรรพคุณ เกินจริง กำลังกลายเป็นต้นตอที่ทำให้ “ผู้สูงอายุ” กำลังหลงเชื่อด้วยความไม่รู้ตัว เมื่อ “เฟคนิวส์” กำลังเป็นปัญหาหลัก” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิเครือข่าย ครอบครัว และภาคี “สูงวัยรู้ทันสื่อ” จึงมาจัดเวทีแลกเปลี่ยนผ่านงานเสวนาออนไลน์ “สูงวัยจะรับมือ กับข่าวลวงอย่างไรในช่วงโควิด” เพื่อหาทางออกร่วมกันในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ผู้สูงวัยกับภัยข่าวลวง

พฤติกรรมผู้สูงอายุยังเป็นกลุ่มสำคัญที่มีบทบาทต่อการ “ส่งต่อ” หรือแชร์ข่าวลวงเหล่านี้ โดยไม่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ส่งผลให้ข่าวลวงเหล่านี้ยิ่งกระพือแพร่กระจาย และกลายเป็น “ข่าวลวงวนซ้ำ” อย่างไม่รู้จบ สาเหตุหลักที่ทำให้ข่าวลวงวนซ้ำในประเทศไทยมีอยู่สามสี่เรื่อง หนึ่งคือการสื่อสารในระบบแอปพลิเคชันที่เป็นระบบปิด หรือในกลุ่มปิด ซึ่งทำให้ยากหรือไม่มีการ ตรวจสอบข่าว ทำให้เขาหลงวันซ้ำถึงร้อยละ 28 นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากการมีอคติต่อประเด็น เนื้อหาข่าวทำให้เชื่อถือหรือไม่เชื่อถือ โดยขาดการตรวจสอบหรือไม่เปิดให้มีการโต้แย้งข้อมูล ได้ร้อยละ 27 และการขาดความร่วมมือบางแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ในการแก้ปัญหา เช่นการขึ้นคำเตือนหรือลบเนื้อหา และความเกรงใจเมื่อผู้ส่งข่าวที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวลวง มีความอาวุโสและมีฐานะทางสังคมสูงกว่าทำให้ไม่กล้าเตือนหรือตรวจสอบข้อมูล สำนักสร้างเสริม ระบบสื่อและสุขภาวะทางปัญญา (สำนัก 11) สสส. เผยถึงรายงานจากการสำรวจโดย สำนักงาน ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับโคแฟค สำรวจประชากรออนไลน์ 670 คน พบร้อยละ 94.7 เคยพบเห็นข่าวปลอมบนโลกออนไลน์ และมองว่าข้อมูลที่ปรากฏบนออนไลน์ไม่มั่นใจว่าจะเชื่อถือได้ และเป็นปัญหาที่พบมากสุดในปีนี้โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.1 จากปี 2562 ที่สำคัญ ทุกคนมีโอกาส เป็นคนส่งต่อ Fake News กันหมด จากการแชร์โดยไม่ทันคิด (ญาณิ รัชต์บริรักษ์, 2565)

การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ

ปัจจุบันสื่อสมัยใหม่นั้นพลิกบทบาทหน้าที่ไปได้ในหลายมิติ และส่งผลต่อประชาชนทุกกลุ่ม ในสังคม สื่อเพื่อการศึกษาออนไลน์ รูปแบบ YouTube ถือเป็นสื่อที่มีความสำคัญการศึกษาในยุคใหม่ ที่เรียกว่า Digital for Education มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในโลกของนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในยุคดิจิทัล ถือเป็นเครื่องมือสมัยใหม่ในการให้ความรู้ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านช่องทาง ออนไลน์ อีกทั้งยังสามารถเผยแพร่ไปได้ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกได้อีกด้วย นอกจากนี้ ยังยกระดับการศึกษาและเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย ด้วยสามารถเผยแพร่ และรับชมได้อย่างกว้างขวาง จัดเป็นสื่อที่สามารถเรียนรู้ไปตลอดชีวิต Live for Learner ดังนั้นการนำ สื่อการศึกษาออนไลน์ประเภทยูทูบ (YouTube) มาช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือการ สื่อสารกับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างสำระความรู้ที่มีประโยชน์ถือเป็นนวัตกรรมการสื่อสารรูปแบบ

ใหม่ที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และช่วยขับเคลื่อนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้มากขึ้นอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การรู้เท่าทันสื่อ ตามทัศนะของ Potter (2021) นั้น การรู้เท่าทันสื่อ คือการพยายามสร้างความรู้ความเข้าใจ วิธีการไหลผ่านของข้อมูลสารของสื่อในยุคปัจจุบัน ที่มีอย่างมหาศาล และไม่หยุดยั้ง เพื่อช่วยให้เข้าใจว่าสื่อทำงานอย่างไร ตั้งคำถามสงสัยอย่างไร และสื่อเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อสาธารณชนอย่างไรบ้าง โดยไม่ถูกครอบงำจากสื่อ รู้จักใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคม จึงเป็นสถานะที่เกิดจากความสามารถของบุคคล ในการวิเคราะห์ความหมายของเนื้อหา

แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมีความสำคัญอย่างมาก ในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การรับมือกับข้อมูลที่ปริมาณมาก ที่เกิดจากการหลอมรวมทางเทคโนโลยีเป็นประเด็น สำคัญในการหลอมรวมสื่อ ได้มีนักวิชาการทั้งไทย ต่างประเทศ และองค์กรต่าง ๆ ให้ความหมายไว้ หลากหลาย การทำความเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อช่วยให้ผู้สูงวัยปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ไปและรูปแบบการสื่อสารรูปแบบใหม่ รวมทั้งเปิดใจรับข่าวสารรูปแบบใหม่ (Potter, 2021)

ปัจจุบันคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าตนเองมีความรู้ด้านสื่อมากพอสมควร เพราะรู้วิธีเข้าถึงสื่อ ทุกประเภท สามารถค้นหาเพลง เกม ข้อมูล และความบันเทิงที่ต้องการ จดจำใบหน้าของคนดังได้ และรู้ข้อเท็จจริงมากมายเกี่ยวกับชีวิตของพวกเขา รู้จักสไตร์ดนตรีที่หลากหลาย สามารถสร้าง ข้อความ ผ่านรูปภาพ วิดีโอ ได้อย่างง่ายดาย แล้วอัปโหลดไปยังเว็บไซต์ต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเห็นได้ชัดว่าผู้สูงวัยรู้วิธีเปิดเผยตัวเองผ่านสื่อ รู้วิธีการใช้ประโยชน์จากข้อมูล รู้วิธีที่จะได้รับความบันเทิงจากสื่อและรู้วิธีที่สื่อใช้ เพื่อสร้างข้อความของผู้สูงวัยเองและแบ่งปันกับผู้อื่นไม่ให้เกิดเป็น เหยื่อหรือคล้อยตามในสิ่งที่สื่อต้องการ เพราะผู้ผลิตหรือผู้ควบคุมสื่อมวลชน มีผลต่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับการผลิตเนื้อหา ประกอบกับการหลั่งไหลของเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อตนเอง และสังคมในทุกรูปแบบด้วยวิธีที่ละเอียดอ่อนและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ระดับความรู้ด้านสื่อ ในปัจจุบันทำให้สามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่างกับสื่อได้ สามารถควบคุม และใช้ประโยชน์จากการ เปิดเผยตัวตนผ่านสื่อได้มากขึ้น เพิ่มพูนความรู้ในด้านอื่น ๆ หากผู้สูงวัยได้ตระหนักถึงการทำงานของ สื่อมวลชนและผลกระทบ จะสามารถควบคุมผลกระทบเหล่านั้นได้มากขึ้น และมากกว่านั้น จะแยกแยะตนเองจากผู้ใช้สื่อทั่วไปที่เปลี่ยนตนเองจากผู้รับสาร ไปเป็นผู้ส่งสารโดยที่ไม่รู้ตัว ทั้งนี้สื่อได้กำหนดรูปแบบความเชื่อและพฤติกรรมของผู้รับสารจนก่อตัวขึ้น จากอิทธิพลของสื่อและวิธี ที่สื่อสร้าง ทำให้ผู้รับสารจำนวนมากคล้อยตาม โดยไม่ได้คำนึงถึงอิทธิพลของสื่อที่ละเอียดอ่อน และต่อเนื่อง

ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างมากในศตวรรษที่ 21 ในยุคที่ เทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การรับมือกับข้อมูลที่ปริมาณมาก ที่ทั้งในมุมมอง เชิงลบ และเชิงบวกเกี่ยวกับสื่อเป็นชุดมุมมองที่ผู้สูงวัยใช้ เพื่อเปิดเผยตัวเองต่อสื่อและตีความหมาย ของข้อความ

อนึ่ง สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดทั้งประโยชน์และโทษได้ ซึ่งในส่วนของผู้สูงอายุ ผลกระทบที่เกิดขึ้น มีทั้งในด้านสุขภาพ ที่นอกจากจะถูกหลอกให้ซื้อผลิตภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพแล้ว ยังเสียโอกาสในการรักษาอย่างถูกต้องด้วย ทั้งนี้ยังพบว่าในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น

การแชร์ข้อมูลที่จะเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง แต่หากเป็นข้อมูลเก่า เมื่อนำมาแชร์ผิดเวลาทำให้เป็นข้อมูลเท็จได้เช่นกัน ซึ่งเมื่อผู้สูงอายุรับข้อมูลมาแล้ว ควรตั้งคำถามกับตัวเองก่อนที่จะแชร์ข้อมูลออกไปว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นเป็นเรื่องจริงหรือไม่ เป็นข้อมูลเก่าหรือไม่ และข้อมูลเกี่ยวข้องและครบถ้วนหรือไม่รวมทั้งเป็นข้อมูลที่เขียนขึ้นมาจากอคติทางความคิดหรือเปล่า ซึ่งควรตรวจสอบข้อมูลจากสื่อหลักหลาย ๆ แห่ง สิ่งสำคัญคืออย่าเชื่อข้อมูลง่าย ต้องตั้งข้อสงสัยไว้ก่อน (พีรพล อนุตรโสทธิ, 2565)

นอกจากนี้ มุลนิธินันต์ ได้เปิดเผยถึงผู้สูงอายุที่ถูกหลอกซื้อสินค้าและบริการจากสื่อโซเชียลจำนวนมาก โดยเฉพาะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ยาสมุนไพรและยาบำรุงกำลัง ซึ่งเห็นว่าเป็นเพราะผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการตรวจสอบข้อมูล ทำให้ตกเป็นจำเลยของสังคมว่าเป็นกลุ่มหลักที่เผยแพร่ข่าวปลอม (Fake News) โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและสื่อเป็นอย่างมาก ทำให้ตกเป็นเหยื่อจากการใช้สื่อดิจิทัล และเมื่อผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อก็จะไม่กล้าบอกเล่าเรื่องราวให้คนในครอบครัวหรือเพื่อนในวัยเดียวกันรับรู้ ทำให้เกิดช่องว่างให้กับกลุ่มมีจิตวิญาณหลอกลวง จึงเห็นว่าผู้สูงอายุควรมีสติยับยั้งชั่งใจ และมองผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากรับสื่ออย่างไม่มีสติด้วย โดยหากผู้สูงอายุรู้เท่าทัน จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ

การตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับสุขภาพ

การศึกษาถึงการเท่าทันสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับสุขภาพ นอกจากจะช่วยสนับสนุนให้ผู้สูงวัยตื่นตัวการรู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงวัยปรับตัวให้เข้ากับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง ที่ต้องปรับตัวได้ด้วยการเปิดตัวเองให้กว้างขึ้นกับข้อความที่หลากหลายมากขึ้น และด้วยการวิเคราะห์ข้อความสำหรับสิ่งใหม่เหล่านั้น และประเมินสิ่งเหล่านั้นเพื่อที่ผู้สูงวัยจะได้เห็นคุณค่าต่อไป (Potter, 2021)

การรู้เท่าทันสื่อถูกกำหนดด้วยมุมมองที่ผู้สูงวัยสร้างขึ้น เพื่อที่จะได้ตีความข้อความที่ผู้สูงวัยพบเจอได้ดียิ่งขึ้น มุมมองทัศนคติของผู้สูงวัยเปลี่ยนไปหรือไม่อย่างไร เมื่อเทียบกับการเห็นเพียงรูปภาพเท่านั้น โดยสามารถสังเกตได้ว่าการแปลความหมายเริ่มต้นด้วย "ชุดของมุมมอง" ด้วยวิธีเปรียบเทียบ สมมติว่าอยากเรียนรู้เกี่ยวกับโลก สามารถสร้างทางบนหอคอย 100 ฟุตขึ้นไปบนยอด และใช้มันเป็นมุมมองของในการศึกษาโลก หอคอยนี้จะให้มุมมองที่ดี ซึ่งจะไม่ถูกต้นไม้ปิดกั้น ดังนั้นสามารถมองเห็นได้ออกไปหลายไมล์ในทิศทางต่าง ๆ ถ้าหอคอยของอยู่ในป่า จะสรุปได้ว่าโลกถูกปกคลุมด้วยต้นไม้ แต่ถ้าหอคอยของอยู่ในย่านชานเมือง จะสรุปได้ว่าโลกถูกปกคลุมไปด้วยบ้าน ถนน และศูนย์การค้า ถ้าหอคอยของอยู่ในสนามนิวยอร์กส์ ซูเปอร์โดม จะสรุปบางอย่างที่แตกต่างออกไป แต่ละมุมมองนี้ จะให้ความคิดที่แตกต่างกันมากเกี่ยวกับโลก ผู้สูงวัยสามารถโต้แย้งได้ทุกเรื่องเกี่ยวกับมุมมองที่ให้คำอธิบายที่ถูกต้องที่สุด หรือดีที่สุดของโลก แต่ข้อโต้แย้งดังกล่าวพลาดประเด็นสำคัญไป โลกเต็มไปด้วยปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน ที่ไม่สามารถเข้าใจได้โดยการมองมันจากมุมมองเดียว การเพิ่มความเข้าใจของเกี่ยวกับโลก จำเป็นต้องให้มุมมองจากมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

ยิ่งใช้มุมมองมากเท่าใด ผู้สูงวัยก็จะเข้าใจโลกนี้มากขึ้นเท่านั้น หลักการนี้ยังใช้ได้กับสื่อที่สามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งหมายความว่า ยิ่งมีมุมมองมากขึ้นก็จะเข้าใจปรากฏการณ์ของสื่อได้ดีขึ้นในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อที่จะอธิบายความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันต่อสื่อ (Potter, 2021)

การรู้เท่าทันโฆษณา อาหารและยา

ปัญหาเรื่องร้องเรียนโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ นำมาสู่การดำเนินคดีตามกฎหมาย ยังมีต่อเนื่อง ยิ่งในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคป้องกันสุขภาพและสรรหาวิตามิน ยา อาหารเสริมดูแลร่างกายมากขึ้นหลายเท่าตัว ไม่ว่าจะวัยรุ่น วัยทำงาน ผู้สูงอายุ ขณะที่ผู้ประกอบการผู้ขายบางกลุ่มไม่รับผิดชอบสังคมอาศัยความกลัวและรู้ไม่เท่าทัน นำเสนอสินค้าแบบเกินจริงให้ชุดข้อมูลซ้ำ ๆ จนผู้บริโภคหลงเชื่อ โดยเฉพาะการโฆษณาบนโลกออนไลน์กระตุ้นการซื้อขายอย่างรวดเร็ว พบโฆษณาหลอกลวงเกิดขึ้นมาก ส่งผลให้ผู้สูงวัย ต้องตระหนักถึงการดูแลสุขภาพมากขึ้น มีความสนใจสินค้าและบริการสนับสนุนการดูแลสุขภาพที่ดี ซึ่งเหมือนเหรียญสองด้าน สสส. มีบทบาทสำคัญทำหน้าที่จุดประกาย สานเสริม กระตุ้นพลัง เพื่อให้ประชาชนมีความรอบรู้ทางสุขภาพสามารถซื้อสินค้าและบริการอย่างรู้เท่าทัน ที่ผ่านมา สสส. ร่วมกับภาคีเครือข่ายทำงานคุ้มครองผู้บริโภค จัดการปัญหาโฆษณาเกินจริงอย่างกรณีเจลแอลกอฮอล์ หรือประกันภัยโควิด นำมาสู่การจัดการและปกป้องสิทธิผู้บริโภค

แนวทางที่ผู้จะปกป้องตัวเองเพื่อสร้างความปลอดภัยทางสุขภาพนั้น ผู้บริโภคไทยเป็นเหยื่อโฆษณาเกินจริง ปัจจุบันโฆษณากับเฟคนิวส์ ขวาลอมปะปนกัน ต้องรู้เท่าทัน พบข้อมูลพฤติกรรม การเผยแพร่ข่าวปลอมคนไทยมีจำนวนผู้แชร์ข่าวปลอม 20 ล้านคน มากกว่าร้อยละ 90 อยู่ในช่วงอายุ 18 - 34 ปี แล้วยังมีงานวิจัยคนสูงวัยแชร์ข่าวปลอมสูงกว่าวัยรุ่น 7 เท่า รวมถึงเฟคนิวส์กว่า ร้อยละ 70 เป็นเรื่องสุขภาพ ในช่วงโควิดพบโฆษณาอาหารยาเกินจริง ผลิตภัณฑ์ยอติอาหารเสริม ผสมยาโบราณ สมุนไพร รวมถึงเครื่องมือแพทย์ วิธีการดูแลรักษา

อย่างไรก็ตาม แหล่งช่วยตรวจสอบข่าวปลอมมีจำนวนมาก ช่วยตรวจสอบเฟคนิวส์ ไม่ว่าจะเป็น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, COFACT หรือโคแฟค จากความร่วมมือของภาคประชาสังคม ตรวจสอบข่าวปลอม, ศูนย์ข้อมูลโควิด-19 กระทรวงดิจิทัล, ศูนย์ข่าวก่อนแชร์, อย., ไทยรู้สู้โควิด สสส. เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูล ศูนย์เหล่านี้ต้องมีการอัปเดตข้อมูลข่าวที่ถูกต้องเป็นระยะ กรณีฟ้าทะลายโจรเดิมเป็นเฟคนิวส์ แต่ปัจจุบันมีงานวิจัยฟ้าทะลายโจรใช้ต้าน โควิด 19 ได้จริง แต่ยังขาดการเตรียมพร้อมทั้งภาคบังคับ และการศึกษาออกโรงเรียนในการประเมินข้อมูลข่าวปลอม คนไทยยังเชื่อง่าย ขาดวิจารณญาณ ขาดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการตรวจสอบโดยรัฐ ขาดการรวมกลุ่ม ชุมชนเฝ้าระวัง ปัจจุบันมีความอ่อนแอ มีช่องว่างของกฎหมาย รัฐบาลต้องทบทวน พ.ร.บ.ยา พ.ศ.2530 ที่ล้าสมัย ยังไม่แก้ไขกฎหมาย ขณะที่ระบบเฝ้าระวัง ภาครัฐตรวจจับได้น้อย ต่างคนต่างทำ ยุทธศาสตร์การจัดการโฆษณาระดับชาติที่ชัดเจนยังไม่มีในไทย ทั้งนี้ ที่ผ่านมา กพย. ได้มีการรณรงค์ สื่อสารภายใต้แนวคิด 4 สงสัย 2 บอกต่อ ตรวจสอบการขึ้นทะเบียน ได้รับอนุญาตโฆษณาจริงหรือไม่ อดอ้างโฆษณาเกินจริงหรือไม่ หากพบว่า โฆษณาผิดกฎหมายต้องร้องเรียนรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือเฝ้าระวัง และส่งต่อเพื่อเตือนภัยสังคมวงกว้าง โดยจากสถิติเรื่อง ร้องเรียนโฆษณาเกินจริงปี 2563 - มิ.ย. 2564 แนวโน้มกราฟพุ่งสูงขึ้น นักวิชาการมูลนิธิฯ ระบุว่า อาหาร ยา ผลิตภัณฑ์สุขภาพ มีเรื่องร้องเรียน 575 รายการ ถ้ารวมสินค้าและบริการทั่วไปรวม 826 รายการ อันดับ 1 โฆษณาโอ้อวดเกินจริง รองลงมาแสดงสรรพคุณอันเป็นเท็จ โฆษณาสนับสนุน ทำผิดกฎหมาย โฆษณาทำให้เข้าใจผิด เพื่อให้เท่าทันปัญหามูลนิธิใช้มาตรการเชิงรุกพัฒนาระบบ สืบค้นข้อร้องเรียนในโลกออนไลน์ และจะตอบกลับให้รู้สิทธิ กลไกที่สร้างขึ้นมามีใช้เฝ้าระวัง

ในแต่ละจังหวัดตามภูมิภาคต่างของประเทศไทย และต้องมีความพร้อมที่จะรับมือกับยุคดิจิทัล เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคได้มากที่สุด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565)

จึงกล่าวได้ว่า การรู้เท่าทันสื่อนั้น ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งสำหรับผู้สูงวัยที่ต้องป้องกันตนเองจากการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพที่ไม่เป็นจริง โดยการรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้จากการเรียนรู้ และมีความจำเป็นต้องถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ที่เป็นมุมมองของบุคคลที่สร้างขึ้นจากองค์ประกอบ 3 ส่วน ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ การใช้เครื่องมือ และความตั้งใจในการเปิดรับสื่อและแปลความหมายสารในสื่อที่บุคคลเปิดรับ โดยบุคคลที่มีความรู้เท่าทันสื่อจะเลือกใช้ความรู้ของตนเองในการแปลสาร (Potter, 2019) และในฐานะผู้บริโภคข่าวสามารถทำได้ เพื่อเท่าทันต่อข่าวปลอม หลีกเลี่ยงอิทธิพลของข่าวปลอม และกระตุ้นให้เกิดการตระหนักเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ และกลายเป็นสิ่งกระตุ้นในการเพิ่มการควบคุมหรืออิทธิพลจากสื่อมากยิ่งขึ้น (Potter, 2021)

นอกจากการมีความรู้ในเรื่องการเท่าทันสื่อแล้วนั้น ผู้สูงวัยต้องขยายมุมมองไปถึงเรื่องของผลกระทบที่เกิดจากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่มีผลต่อผู้อื่น เช่น พฤติกรรม การเลียนแบบของเด็กและอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสื่อ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ข้อมูลประชากร พัฒนาการ วุฒิภาวะความสามารถทางปัญญา สถานภาพส่วนบุคคล โครงสร้างความรู้ ปัจจัยทางสังคมวิทยา พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมา ได้เกิดข้อถกเถียงกันอย่างมาเกี่ยวกับสื่อมวลชนใน 4 ประเด็น เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อทั้งในแง่มุมมองสาธารณะสื่อ ผู้ชม เนื้อหา และผลกระทบการเป็นเจ้าของธุรกิจสื่อมวลชน คือหนึ่งในการวิพากษ์วิจารณ์ที่แพร่หลายมากที่สุดของสื่อมวลชนเกี่ยวข้องกับความเป็นเจ้าของ ว่าอุตสาหกรรมสื่อมีการกระจุกตัวเกินไป โดยมีบริษัทเพียงไม่กี่แห่งที่เป็นเจ้าของธุรกิจสื่อ และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคม เมื่อเจ้าของน้อยลง การควบคุมสื่อมวลชนมากขึ้น การแข่งขันจะลดลงและส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจเนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้ ได้สร้างอุปสรรคของบริษัทใหม่ในการเข้าสู่ตลาดได้สำเร็จยากขึ้น เมื่อการแข่งขันลดน้อยลง แรงจูงใจในการรักษาคุณภาพและราคาต่ำลง ดังนั้นผู้บริโภคจึงได้รับความเดือดร้อน เพราะพวกเขาถูกบังคับให้จ่ายสินค้าที่มีคุณภาพลดลงในราคาที่สูงขึ้น ๆ ความรุนแรงในเนื้อหาสื่อ และการโต้เถียงกันว่ามีความรุนแรงมากเกินไปในสื่อหรือไม่ และความรุนแรงในเนื้อหาสื่อที่แพร่หลายนั้นเป็นอันตรายต่อบุคคล สังคม และสิทธิส่วนบุคคล

บทสรุป

การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในปัจจุบันจึงเป็นเหมือนดาบสองคม โดยเชื่อว่าการแชร์ข้อมูลไม่ใช่ปัญหาหลัก แต่ประเด็นสำคัญคือความเชื่อของผู้รับข้อมูลข่าวสาร เพราะหากบางคนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการรับข่าวสารจะทำให้เกิดการตรวจสอบข้อมูลนั้น ๆ และยังเป็นการขยายภูมิคุ้มกันหมู่ได้อีกด้วย ซึ่งมีการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุได้แชร์ข้อมูลเพื่อให้มีการสื่อสาร และแสดงความคิดเห็นร่วมกันช่วยกันหาข้อมูลโดยเป็นการเสริมทักษะและสร้างความรู้ให้กับผู้สูงอายุ รวมถึงในชุมชนผู้สูงอายุ จะพบปัญหาด้านสุขภาพที่เกิดจากการใช้สื่อโซเชียล คือ ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ชอบที่จะไปพบแพทย์ตามโรงพยาบาล เมื่อมีผู้มาเสนอขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพ แม้จะมีราคาแพง แต่เพื่อแลกกับการไม่ต้องไปพบแพทย์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เลือกที่จะเสียเงินซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาใช้

ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่มี การตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้ถูกหลอกสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมากโดยเสนอให้มีหน่วยงานที่ช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุ สามารถส่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบโดยตรงว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมานั้น เป็นข่าวจริงหรือ Fake News ก่อนจะแชร์ข้อมูลออกไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ, 2564)

เอกสารอ้างอิง

- ญาณิ รัชต์บริรักษ์. (2565, 19 มกราคม). เปลี่ยน ‘สูงวัย’ เท่าทันสื่อดิจิทัล ไม่หลง ‘Fake News’ ยุคโควิด. <https://www.bangkokbiznews.com/social/958666>.
- พนม คล้ายยา. (2564). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างภาวะพลัมพลังและผลิตภาพของผู้สูงอายุไทย. *Journal of Communication Arts*. 39(2), 56-76. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/247470>.
- พีรพล อนุตรโสทธิ. (2565, 22 มกราคม). FACT CHECKING ผู้ทำงานตรวจสอบข้อมูลให้ชัวร์ ก่อนจะกดปุ่มแชร์. <https://adaybulletin.com/talk-conversation-peerapon-anutarasoat-sure-and-share/61791>.
- มนัส ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์. (2559). พฤติกรรมและการตัดสินใจบริโภคอาหารของประชาชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2564, 26 มิถุนายน). เวทีเสวนา เพศนิวส์กับผู้สูงอายุรู้เท่าทันสื่ออย่างปลอดภัย เห็นพ้อง พบปัญหาผู้สูงวัยไม่ตรวจสอบข้อมูลก่อนแชร์. <https://thaitgri.org/>.
- ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาติณี เคารพธรรม. (2560). สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*. 11(2), 367-387. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/dpuca/article/view/174491/124930>.
- สุพรรณิ พกษา และสุรวิทย์ ศรีปุณณะ. (2560). พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงวัยที่มีสุขภาพดีในหมู่บ้านวัฒนธรรมนาอ้อ ตำบลนาอ้อ จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 12(42), 57-67. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru/article/view/99328/91579>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565, 23 มกราคม). รู้เท่าทันโฆษณา อาหาร-ยา ต้านโควิด. <https://www.thaihealth.or.th/Content/550264>.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2565). โครงสร้างข้อมูลสถิติจำนวนประชากรและอายุ. https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAge.php.
- อริชา วุฒิรังสี. (2559). การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุ. *วารสารสหศาสตร์*. 16(1), 90-106. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/sahasart/article/view/244781/>.
- Berkowsky RW, Czaja SJ. (2018). *Challenges associated with online health information seeking among older adults*. In: Pak R, McLaughlin AC, editors. *Aging, technology and health*. Amsterdam: Elsevier.

- Coleman EA. (2003) Falling through the cracks: challenges and opportunities for improving transitional care for persons with continuous complex care needs. *J Am Geriatr Soc.* 51(4), 549–55.
- Creber RMM, Reading M, Hiraldo G, Iribarren SJ. (2016). Review and analysis of existing mobile phone applications to support symptom monitoring and self-management for adults with heart failure. *J Card Fail.* 22(8), S81.
- Potter, W. J. (2019). *Media Literacy*. London: Sage Publications.
- _____. (2021). *Media Literacy Tenth Edition*. University of California.
- Richtering SS, Hyun K, Neubeck L, Coorey G, Chalmers J, Usherwood T, Peiris D, Chow CK, Redfern J. (2017). eHealth literacy: predictors in a population with moderate-to-high cardiovascular risk. *JMIR Hum Factors.* 4(1): e6217.
- World Health Organization. (2020). *WHO releases first guideline on digital health interventions*. Geneva: WHO.

ภาคผนวก

นโยบายและคุณลักษณะการตีพิมพ์บทความวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (2 ฉบับต่อปี) ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย.) และ ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค.) ซึ่งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการในสาขาต่าง ๆ ทางด้าน มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ให้คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิชาการทั่วไป จากทั้งภายในและภายนอกได้มีโอกาส เสนอผลงานทางวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยเผยแพร่ในลักษณะของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Journal)

1. การพิจารณาบทความ

1.1 การพิจารณาบทความ เลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากกองบรรณาธิการตรงตามสาขาวิชา ในพิจารณา 2 คน ต่อ 1 บทความ

1.2 กรณีบทความมาจากบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก กองบรรณาธิการ พิจารณานำส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก 3 คน

1.3 กรณีบทความมาจากบุคลากรภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก กองบรรณาธิการ พิจารณานำส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและหรือภายนอก 3 คน

1.4 กรณีผู้ส่งบทความ แก้ไขไม่เป็นไปตามกำหนดเวลา ที่กองบรรณาธิการแจ้ง กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์พิจารณา ยกเลิก กระบวนการเพื่อการตีพิมพ์

2. คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

2.1 วิธีส่งบทความ เจ้าของบทความสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และส่งต้นฉบับ บทความ ในรูปแบบไฟล์ word และรูปแบบไฟล์ PDF ได้ที่ระบบออนไลน์ของวารสารวิชาการ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU>

3. รูปแบบบทความที่ส่งกองบรรณาธิการเพื่อตีพิมพ์

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (English)

ชื่อ นามสกุล^{1*}, ชื่อ นามสกุล² และ ชื่อ นามสกุล³ (ภาษาไทย)

(ชื่อ นามสกุล^{1*}, ชื่อ นามสกุล² และ ชื่อ นามสกุล³) (English)

^{1*} ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์ xxxxxx โทรสาร xxxxxx E-mail: YYYYYY

² ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์

³ ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์

วันที่รับบทความ xxxxxxxxxxxx

วันที่รับแก้ไขบทความ xxxxxxxxxxxx

วันที่ตอบรับบทความ xxxxxxxxxxxx

Received: xxxxxxxxxxxx

Revised: xxxxxxxxxxxx

Accepted: xxxxxxxxxxxx

บทคัดย่อ

บทความงานวิจัยต้องประกอบด้วยบทคัดย่อที่ระบุถึงความสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลการศึกษาและบทสรุป ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้ผู้นิพนธ์เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 300 คำ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

คำสำคัญ: รูปแบบบทความ; ขนาดตัวอักษร; รูปแบบตัวอักษร

Abstract

An article of research to composes with abstract to specify importance of subject, object, method to study, result and summary. Both Thai and English abstracts are required. The length of each should not exceed 300 words. Also, the keywords should not be used more than 5 words.

Keywords: submission procedure; manuscript format; font size; font style; blank line

1. บทนำ

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนบทความฉบับเต็มสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าตีพิมพ์ในวารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้ที่ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

2. เนื้อหาบทความ

วารสารฉบับเต็มควรประกอบด้วย ชื่อบทความ ชื่อและที่อยู่ของผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ คำสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหาโดยสมบูรณ์ของบทความ กิตติกรรมประกาศ และเอกสารอ้างอิง โดยในส่วนของเนื้อหาของบทความ สามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อหลัก หัวข้อย่อย และอาจแบ่งถึงหัวข้อย่อยลงมา ทั้งนี้ตัวอักษรทั้งหมดที่ใช้ในการพิมพ์ทุกส่วนให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarababunPSK ขนาด 16 ตัวหนาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) และแต่ละหน้าไม่ต้องมีการเติมหมายเลขหน้า

2.1 ขนาดและการตั้งค่าหน้ากระดาษ

ขนาดของกระดาษที่ใช้ในการพิมพ์กำหนดให้มีขนาดมาตรฐาน A4 ($8\frac{1}{4} \times 11\frac{3}{4}$ นิ้ว) โดยกำหนดการตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้

ริมขอบกระดาษด้านบน	1.5	นิ้ว
ริมขอบกระดาษด้านล่าง	1	นิ้ว
ริมขอบกระดาษด้านซ้าย	1.5	นิ้ว
ริมขอบกระดาษด้านขวา	1	นิ้ว

ความยาวโดยรวมของบทความไม่ควรเกิน 12 หน้ากระดาษ และบันทึกไฟล์ข้อมูลด้วย Microsoft Word 2010 ขึ้นไปเท่านั้น

2.2 ชื่อบทความและรายละเอียดของผู้เขียน

ในการพิมพ์ชื่อบทความให้พิมพ์ทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยใช้ตัวอักษรขนาด 18 พอยต์ พิมพ์เป็นตัวหนา โดยแต่ละคำในชื่อภาษาอังกฤษให้พิมพ์อักษรตัวแรกเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ (ยกเว้น คำนำหน้านาม: articles, คำสันธาน: coordinate conjunctions และคำบุพท: prepositions นอกจากคำเหล่านี้จะถูกใช้นำชื่อเรื่อง) สำหรับชื่อผู้เขียนบทความให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ ในขณะที่ส่วนของที่อยู่ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 พอยต์ โดยที่อยู่ควรประกอบไปด้วย

สำหรับบุคลากรภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก

สาขาวิชาที่สังกัด เบอร์โทรศัพท์เคลื่อนที่ และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ กรณีผู้เขียนมากกว่าหนึ่ง สามารถระบุที่อยู่ของผู้เขียนแต่ละคนโดยอาศัยตัวเลขที่พิมพ์แบบยกสูง (Superscript) ไว้หลังชื่อของผู้เขียนนั้น นอกจากนั้นควรมีการระบุชื่อผู้ติดต่อ (Corresponding author) โดยการพิมพ์เครื่องหมายดอกจัน (*) ไว้หลังชื่อ เฉพาะบรรทัดสุดท้าย ของรายละเอียดผู้ติดต่อให้ระบุ เบอร์โทรศัพท์ และ e-mail ของผู้ติดต่อ ทั้งชื่อบทความและรายละเอียดของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้กลางหน้ากระดาษ

สำหรับบุคลากร ภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก

ชื่อของหน่วยงาน เลขที่อยู่ เขต/ตำบล แขวง/อำเภอ จังหวัด และรหัสไปรษณีย์ ซึ่งสามารถระบุที่อยู่ของผู้เขียนแต่ละคนโดยอาศัยตัวเลขที่พิมพ์แบบยกสูง (Superscript) ไว้หลังชื่อของผู้เขียนนั้น นอกจากนั้นควรมีการระบุชื่อผู้ติดต่อ (Corresponding author) โดยการพิมพ์เครื่องหมายดอกจัน (*) ไว้หลังชื่อ เฉพาะบรรทัดสุดท้ายของรายละเอียดผู้ติดต่อให้ระบุ เบอร์โทรศัพท์ เบอร์โทรสารและ e-mail ของผู้ติดต่อ ทั้งชื่อบทความและรายละเอียดของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้กลางหน้ากระดาษ

3. บทคัดย่อและคำสำคัญ

การพิมพ์บทคัดย่อและคำสำคัญให้พิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ และจัดรูปแบบอยู่ตรงกึ่งกลางของหน้ากระดาษ โดยให้พิมพ์ชื่อหัวข้อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” เป็นแบบตัวหนา

4. เนื้อหาของบทความ

บทความวิจัยควรประกอบด้วย บทนำ (Introduction) บอกความสำคัญหรือที่มาของปัญหา นำไปสู่การศึกษา วัตถุประสงค์ วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการวิจัย (Materials and Method) กล่าวถึงรายละเอียด การวิเคราะห์และการทดลองที่กระชับและชัดเจน ผลการทดลอง (Results) บอกผลที่พบอย่างชัดเจน สมบูรณ์ และมีรายละเอียดครบถ้วน สรุปและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion) อาจเขียนรวมกับผลการทดลองได้ เป็นการประเมิน การตีความ และการวิเคราะห์ในแง่มุมต่าง ๆ ของผลที่ได้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานผู้อื่นอย่างไร ต้องมีการอ้างหลักการหรือทฤษฎีมาสนับสนุนหรือการหักล้างอย่างเป็นเหตุเป็นผลและอาจมีข้อเสนอแนะที่จะนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ส่วนของเนื้อหาบทความ กำหนดตัวอักษรที่ใช้ในเนื้อหาให้มีขนาด 16 พอยต์ รวมถึงไม่ต้องการเว้นบรรทัดระหว่างย่อหน้า (ไม่ต้องเคาะบรรทัดเมื่อขึ้นย่อหน้าใหม่) สำหรับรูปแบบตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์หัวข้อกำหนดดังนี้

4.1 หัวข้อหลัก

กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ในการพิมพ์หัวข้อหลัก และให้พิมพ์ไว้ชิดริมซ้ายของคอลัมน์

4.2 หัวข้อย่อยและหัวข้อย่อยรองลงมา

กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ในการพิมพ์หัวข้อย่อยและหัวข้อย่อยรองลงมา และให้พิมพ์ห่างจากริมซ้ายของคอลัมน์ 0.5 นิ้ว

5. รูปภาพ ตาราง และสมการ

5.1 รูปภาพและตาราง

การนำเสนอรูปภาพและตารางสามารถนำเสนอต่อจากข้อความที่กล่าวถึงหรืออาจนำเสนอภายหลังจากจบหัวข้อหรือนำเสนอในหน้าใหม่ ขนาดของรูปภาพและตารางไม่ควรเกินกรอบของการตั้งค่านำกระดาษที่กำหนดไว้ในหัวข้อ 2.1

ทั้งรูปภาพและตารางจะต้องมีคำอธิบายโดยคำอธิบายของรูปภาพให้พิมพ์ไว้ใต้รูปภาพ และอยู่ชิดซ้ายของหน้ากระดาษ หากรูปภาพใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนให้มีการระบุคำอธิบายของแต่ละส่วนโดยอาศัยตัวอักษรภาษาไทยในวงเล็บเรียงตามลำดับเช่น (ก) และ (ข) ส่วนคำอธิบายตารางให้พิมพ์ไว้เหนือตารางและชิดริมซ้ายของกระดาษ โดยการเรียงลำดับรูปภาพและตารางให้แยกการเรียงลำดับออกจากกัน

ตารางข้อมูลที่นำลงตีพิมพ์ ต้องพิมพ์ด้วย word เพื่อความคมชัดของตาราง เช่น

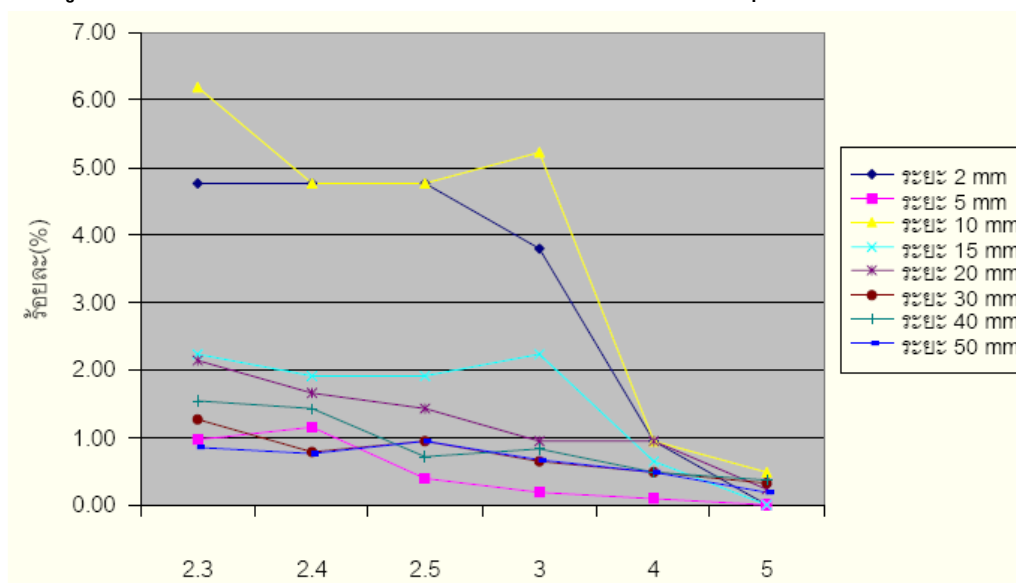
ตารางที่ 1 ตารางที่ไม่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

ผู้ออกแบบ	ผู้อำนาจ
1) กระเบื้องดินเผาที่มีคุณสมบัติในการใช้งานที่เหมาะสมสวยงาม	1) กระเบื้องดินเผาที่มีขนาดที่ไม่เท่ากันตามลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุ ผู้อำนาจรู้สึกถึงความไม่เรียบร้อยไม่สม่ำเสมอของพื้นผิว
2) ข้อดีของกระเบื้องดินเผา คือ ติดตั้งยากเนื่องจากความไม่สม่ำเสมอของขนาดและความหนาของแผ่นกระเบื้องดินเผา	2) กระเบื้องดินเผาที่ใช้ปูพื้นบันไดและซานพัก มีพื้นผิวที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้อำนาจอาจสะดุดเมื่อใช้งาน
	3) เนื่องจากความไม่แข็งแรงของกระเบื้องดินเผา เมื่อผ่านการใช้งาน หรือมีวัตถุตกกระทบ ทำให้กระเบื้องดินเผาแตก กะเทาะ หรือบิ่น ซึ่งแสดงถึงความไม่คงทนแข็งแรง

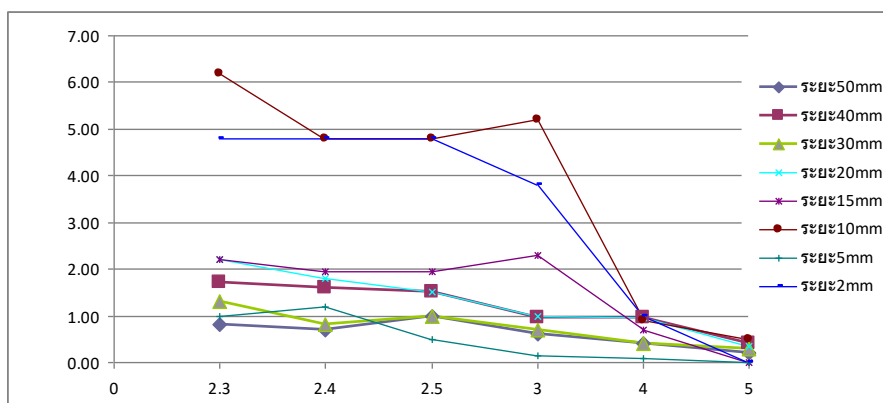
ตารางที่ 2 ตารางที่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

ผู้ออกแบบ	ผู้อำนาจ
1) กระเบื้องดินเผาที่มีคุณสมบัติในการใช้งานที่เหมาะสมสวยงาม	1) กระเบื้องดินเผาที่มีขนาดที่ไม่เท่ากันตามลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุ ผู้อำนาจรู้สึกถึงความไม่เรียบร้อยไม่สม่ำเสมอของพื้นผิว
2) ข้อดีของกระเบื้องดินเผา คือ ติดตั้งยากเนื่องจากความไม่สม่ำเสมอของขนาดและความหนาของแผ่นกระเบื้องดินเผา	2) กระเบื้องดินเผาที่ใช้ปูพื้นบันไดและซานพักมีพื้นผิวที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้อำนาจอาจสะดุด เมื่อใช้งาน

รูปภาพที่นำลงตีพิมพ์ ควรเลือกภาพที่เหมาะสมและคมชัดที่สุด

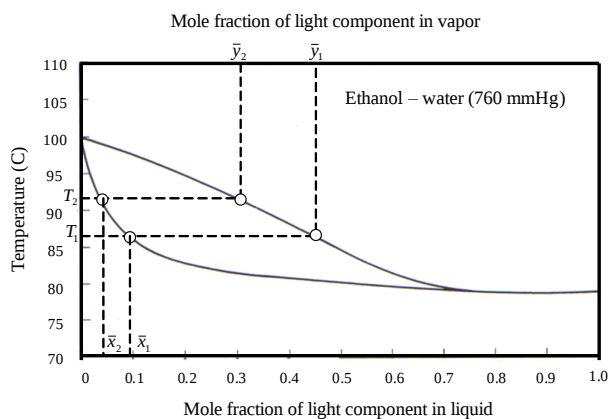

ภาพที่ 1 ภาพที่ไม่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

ภาพที่ 2 ภาพที่เหมาะสมในการนำลงตีพิมพ์

การระบุหมายเลขลำดับรูปภาพและตารางในบทความให้ระบุเป็นรูปที่และตารางที่ เช่น ภาพที่ 1, ภาพที่ 1 - 3, ตารางที่ 1, ตารางที่ 1 - 3 เป็นต้น

ภาพที่ 1 แผนภาพสมดุลของของผสมไอ - ของเหลวที่มี 2 องค์ประกอบภายใต้สภาวะความดันคงที่

ตารางที่ 1 ปริมาณการใช้น้ำมันปิโตรเลียมในแต่ละภาคเศรษฐกิจ ฯ ของประเทศไทย (หน่วย: ล้านลิตร)

ภาคเศรษฐกิจ	ปี	
	2545	2546
1. เกษตรกรรม	3,509	3,827
2. เหมืองแร่	19	26
3. อุตสาหกรรม	4,821	4,937
4. ไฟฟ้า	703	757
5. การก่อสร้าง	169	172
6. ที่พักอาศัยและการพาณิชย์	2,729	2,792
7. คมนาคมขนส่ง	23,980	25,475
Total	35,930	37,986

5.2 สมการ

การเขียนสมการให้เขียนไว้กลางคอลัมน์และมีการระบุลำดับของสมการโดยใช้ตัวเลขที่พิมพ์อยู่ในวงเล็บ เช่น (1), (2) เป็นต้น

6. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

หากต้องการเขียนกิตติกรรมประกาศเพื่อขอบคุณบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเขียนได้ โดยให้อยู่หลังเนื้อหาหลักของบทความและก่อนเอกสารอ้างอิง เช่น

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก ที่ได้เอื้อเพื่อเอกสารและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัย

7. การอ้างอิง

ให้รวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์และวัสดุความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานหรือเอกสารอ้างอิงในการศึกษาแทรกไว้ในเนื้อหาและท้ายบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา เป็นการวงเล็บระบุแหล่งที่มาอย่างกว้างๆแทรกอยู่ในเนื้อหาของบทความวิชาการ ส่วนรายละเอียดที่สมบูรณ์ของแหล่งข้อมูลจะแสดงใน “เอกสารอ้างอิง” ในส่วนท้ายของบทความวิชาการ โดยใช้รูปแบบ APA 7th เท่านั้น

7.1 การลงรายละเอียดของการอ้างอิงในเนื้อหา

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(ผู้แต่งคนแรก และผู้แต่งคนที่สอง, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(ผู้แต่งคนแรก และคณะ, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, ไม่มีเลขหน้า)

(หน่วยงาน, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

(นามแฝง, ปีที่พิมพ์, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง)

7.2 การลงรายละเอียดของการอ้างอิงท้ายบทความ

ให้อ้างอิงรายการลำดับตามอักษรตัวแรกของผู้แต่ง ตามการเรียงลำดับตัวอักษรของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน สำหรับรูปแบบการพิมพ์รายชื่อเอกสารอ้างอิงจากแหล่งต่าง ๆ กำหนดให้มีรูปแบบดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) บทความจากวารสาร (Journal)

Waszkiewics, S.D., Tierney, M.J. and Scott, H.S. (2009). Development of coated, annular fins for adsorption chillers, *Applied Thermal Engineering*, vol.29 (11-12), August 2009, pp. 2222 – 2227.

จักรกฤษณ์ นรมิตผดุงการ และ ทวี สอนมาลี. (2519). ความสามารถในการเงินของเทศบาลกรณีของเทศบาลนครกรุงเทพ ก่อนเปลี่ยนแปลงเป็นกรุงเทพมหานคร, *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 16, เมษายน 2519, หน้า 231 – 254.

(2) บทความจากเอกสารประกอบการประชุม (Proceedings)

Kato, S. and Widiyanto, A. (2001). Environmental Impact Assessment of Various Power Generation Systems, *paper presented in the Tri-University International Joint Seminar & Symposium 2001*, Chiang Mai, Thailand.

มารุต บุรพา, ณัฐนิ วรยศ และทงเกียรติ เกียรติศิริโรจน์. (2551). โมเดลอย่างง่ายของการทำน้ำร้อนแสงอาทิตย์ที่มีปั๊มความร้อนเสริม, *การประชุมสัมมนาเชิงวิชาการรูปแบบพลังงานทดแทน สู่ชุมชนแห่งประเทศไทย*, มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

(3) รายงานทางวิชาการ / รายงานวิจัย

Division of Technical Services and Planning. (2003). *Chiang Mai City Municipality. Annual Report.*

จุฬาร โชติช่วงนิรันดร์, นลินี ตันธุนิธย์ และปัทมา เพ็ชรสิงห์. (2529). รายงานการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์หมู่บ้านคำม่วง, โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 54 – 57.

พรพิมล เฉลิมพลาภาพ. (3535). พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของบริษัทธุรกิจเอกชนที่มียอดขายสูงสุดของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

(4) หนังสือ

Myers, R.H. and Montgomery, D.C. (1995). *Response Surface Methodology: Process and product optimization using designed experiments*, New York: John Wiley & Sons,.

Goswami, Y.D., Kreith, F. and Kreider, J.F. (1999). *Principles of Solar Engineering, 2nd edition*. ISBN: 1-56032-714-6, Philadelphia: Taylor & Francis,

วิบูล วิจารณ์วิทย์ และกนกนาถ ชูปัญญา. (2525). *เคมีคลินิก*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราศิริราช คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล.

(5) วิทยานิพนธ์

สุรจิตร ทิพย์. (2538). การศึกษาสภาพการใช้แหล่งชุมชนประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ของจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Herbert-Cheshire, L. (1997). *Living by the sea*. Unpublished honours thesis, Central Queensland University, Rockhampton, QLD, Australia.

(6) เว็บไซต์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2554). “คู่มือการศึกษาปีการศึกษา 2554”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.psu.ac.th/handbook/> สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2554.

Brown, H. (1994). “Citing computer references”. [online], Available: <http://neal.ctstateu.edu/history/cite.html>. Retrieved April 3, 1995.

(7) การสัมภาษณ์

ดิลก บุญเรืองรอด. (2543, กรกฎาคม 14). อธิการบดี, สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. สัมภาษณ์.

ตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อหา

(สุวิมล ตีรกานันท์, 2553) (Tirakanan, 2011)

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

1.1 ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงที่เป็นหนังสือ

สุวิมล ตีรกานันท์. (2553). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Tirakanan, S. (2011). *Multivariate variables analysis in social science research*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)

1.2 ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงที่เป็นบทความ

ปาน จินดาพล. (2557). การเป็นเจ้าของกิจการกับทัศนคติต่อความเสี่ยง.

วารสารนักบริหาร, 34(1), 130-135.

Jindapon, P. (2014). Entrepreneurship and risk attitudes. *Executive Journal*, 34(1), 130-135. (in Thai)

สุวรรณ ลักขณวิช. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมการใช้ชีวิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาที่ใช้ชีวิตในที่พักเอกชน ย่านรังสิต จังหวัดปทุมธานี. *BU Academic Review*, 13(1), 13-16.

Luckanavanich, S. (2014). Personal relationship, living behaviors, and academic achievement of university students in the private residence, rangsit area, Pathumthani. *BU Academic Review*, 13(1), 13-16. (in Thai).

1.3 ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). *สถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าในปี 2555*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.2tat.or.th/stat/web/statistic_tst.php สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2557.

Tourism Authority of Thailand. (2013). *Inbound foreign tourists situation in 2012*. [online], Available: http://www.2tat.or.th/stat/web/statistic_tst.php. Retrieved February 9, 2014. (in Thai)

ท่านสามารถดาวน์โหลดรูปแบบบทความได้ที่ <https://goo.gl/y9WEje>

หรือ ติดต่อสอบถามที่ ผู้ประสานงาน : นายลิขิต ศิริ

โทร 054-237 399 ต่อ 3832 Mobile: 083-156-3928

E- mail: res_journal@hotmail.com

ปรับปรุงข้อมูลเมื่อ 4 มกราคม 2562